

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Koulutus

Opiskelijatutkimus 2010

Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18

Kaisa Saarenmaa, Katja Saari ja Vesa Virtanen

Opiskelijatutkimus 2010

Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18

Kaisa Saarenmaa, Katja Saari ja Vesa Virtanen

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Teija Metsänperä
Kannen kuva / Pämbild: Yuri Arcurs, www.rodeo.fi
Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2010

ISBN 978-952-485-951-6 (nid.)
ISBN 978-952-485-952-3 (PDF)
ISSN-L 1799-0327
ISSN 1799-0327 (painettu)
ISSN 1799-0335 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2010:18

Tiivistelmä

Opiskelijatutkimus 2010 -raportti käsittelee suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloa ja opiskeluun vaikuttavia tekijöitä. Tutkimus liittyy 26 maan yhteisrooppalaiseen EUROSTUDENT IV-tutkimushankkeeseen, jossa verrataan eri maiden opiskelijoiden olosuhteita. Raportissa esitetyt tulokset perustuvat vuoden 2009 syksyllä Suomessa toteutettuun verkkokyselytutkimukseen, johon vastasi lähes 4 000 korkeakouluopiskelijaa.

Hanketta on ohjannut opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Opiskelijatutkimus 2010-ohjausryhmä. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon mukaisesti kyselytutkimuksen toteuttamisesta ja raportin kirjoittamisesta ovat vastanneet kehittämisspäälikkö Vesa Virtanen, tutkija Katja Saari sekä tutkija Kaisa Saarenmaa Tilastokeskuksesta.

Raportissa on tutkimustuloksia seuraavilta aihealueilta: korkeakouluopiskelijoiden sukupuoli- ja ikäjakauma, opintoihin hakeutuminen, välivuodet, opiskelijoiden sosiaalinen tausta, asumisolosuhteet, taloudellinen tilanne ja ajankäyttö sekä tietoa opintojen etenemiseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi kartoitetaan opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta ja opiskelijoiden odotuksia tulevaisuuden suhteen. Raportti pyrkii vastaamaan ajankohtaisen yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon tarpeisiin.

Tutkimuksen keskeisimmät tulokset ovat:

Opintojen aloitukseen vaikuttavat tekijät

- Kaksi kolmesta opiskelijasta eli noin 159 000 opiskelijaa, on pitänyt vähintään vuoden mittaisen tauon opiskeluista (ennen nykyisiä opintojaan tai nykyisten opintojen aikana). Yleisin tapa viettää välivuosi on käydä ansiotyössä. Kaikista ammattikorkeakouluopiskelijoiden pitämistä välivuosista 42 prosenttia on kulunut kotimaassa työskennellen, yliopisto-opiskelijoiden välivuosista 38 prosenttia.
- Opiskelijoista 26 prosentilla on tai on ollut myös muu kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa. Useimmin toinen tutkinto-oikeus oli lääketieteellisiä aloja opiskelevilla, joista yli puolella oli myös toinen tutkinto-oikeus jollakin koulutusallalla.

Opiskelijoiden toimeentulo

- Yksin asuvan korkeakouluopiskelijan keskimääräiset (mediaani) tulot ovat 771 euroa kuukaudessa (netto). Kaikkien korkeakouluopiskelijoiden keskimääräiset (mediaani) tulot ovat

821 euroa kuukaudessa (netto). Tuloista yli puolet koostuu opintorahasta ja asumislisästä. Ansiotyöstä saatujen tulojen osuus korkeakouluopiskelijan kokonaistaloudessa on noin neljänneksen, mutta vanhemmilla opiskelijoilla ansiotyön merkitys on suurempi. Vanhempien tuen osuus on vähäinen (15 prosenttia). Vain 15 prosenttia tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista nosti opintolainaa kattaakseen kuukausittaiset menonsa.

- Opiskelijoiden talouden suurin menoerä on asumiskustannukset, keskimäärin (mediaani) 400 euroa kuukaudessa.
- Ammattikorkeakouluopiskelijoista 47 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 30 prosenttia, eli yhteensä yli 80 000 opiskelijaa kokee, ettei heillä ole riittävää rahoitusta opiskeluajalleen.

Opintojen etenemiseen vaikuttavat tekijät

- Kolmanneksella korkeakouluopiskelijoista opinnot ovat edenneet omia tavoitteita hitaammin. Merkittävimmät yleiset syyt hitaaseen etenemiseen olivat työssäkäynti, elämäntilanne ja erilaiset henkilökohtaiset syyt. Työssäkäynti oli hidastanut erityisesti yliopisto-opiskelijoiden opintoja. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoja oli hidastanut erityisesti heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelusta.
- Opiskelijoista 53 prosenttia kärsii sellaisista terveyteen ja psykososiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, joista on haittaa opinnoissa etenemiselle. Yleisin opintoja hidastava terveydellinen tekijä on stressi, mistä kärsii 34 prosenttia kaikista opiskelijoista.
- Korkeakouluopiskelijoista 16 prosenttia mieltää itsensä sivutoimiksi opiskelijoiksi, yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia.
- Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttävät opiskeluun keskimäärin (mediaani) 35 tuntia viikossa ja yliopisto-opiskelijat keskimäärin 29 tuntia viikossa.
- Suomalaiset korkeakouluopiskelijat astuvat työelämään jo opintoaikanaan. Korkeakouluopiskelijoiden ansiotyöhön käyttämä aika vaihtelee eri-ikäisten ja eri opintojen vaiheessa olevien opiskelijoiden välillä. Kaikista opiskelijoista 30 prosenttia on säännöllisessä työssä lukukauden aikana ja 30 prosenttia epäsäännöllisessä työssä.
- Kolme neljästä opiskelijasta suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa. Yliopisto-opiskelijoista 56 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 62 prosenttia arvioi, että omalla alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne.

Opiskelijaliikkuvuus

- Korkeakouluopiskelijoista 9 prosenttia on suorittanut tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Viisi prosenttia on suorittanut opintoihin kuuluvan harjoittelun ulkomailla.
- Eniten ulkomaankokemusta on kulttuurialoilla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla opiskelevilla, maa- ja metsätaloustieteitä ja yhteiskuntatieteitä opiskelevilla. Vähiten ulkomaankokemusta on sosiaali- ja terveysalaa, tekniikan ja liikenteen ja lääketieteiden aloja opiskelevilla.
- Opiskelijaliikkuvuuden esteistä merkittävimpiä ovat opiskelijoiden pelko ulkomaanjakson aiheuttamista taloudellisista kustannuksista, erossa olo läheisistä sekä pelko siitä, että opinnot viivästyvät.

Asiasanat: korkeakouluopiskelijat, opiskelu, toimeentulo

Sammandrag

Rapporten för studentundersökningen Opiskelijatutkimus 2010 behandlar faktorer som påverkar finska högskolestudenters utkomst och studier. Undersökningen hänför sig till det sameuropeiska undersökningsprojektet EUROSTUDENT IV som jämför studerandenas omständigheter i 26 länder. Resultaten som presenteras i rapporten bygger på en webbenkät som genomfördes i Finland hösten 2009 och i vilken närmare 4000 högskolestudenter deltog.

Projektet har letts av en styrgrupp som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet. Utvecklingschef Vesa Virtanen, forskaren Katja Saari samt forskaren Kaisa Saarenmaa från Statistikcentralen har ansvarat för att genomföra undersökningen och utarbeta rapporten på uppdrag av Undervisnings- och kulturministeriet.

Rapportens undersökningsresultat omfattar följande områden: högskolestuderandenas köns- och åldersfördelning, ansökning till studier, mellanår, studerandenas sociala bakgrund, levnadsförhållanden, ekonomiska situation och tidsanvändning samt information om faktorer som påverkar studiernas framskridande. Därtill kartläggs studenternas internationella mobilitet och deras förväntningar inför framtiden. Rapporten syftar till att möta den aktuella samhälleliga debattens och beslutsprocessens behov.

Undersökningens viktigaste resultat är:

Faktorer som påverkar inledandet av studier

- Två av tre studeranden, dvs. ca 159 000 studenter, har haft en minst ett år lång paus från studierna (före de nuvarande studierna eller under den nuvarande studieperiodens lopp). Vanligtvis har mellanåret använts för förvärvsarbete. Av alla mellanår som yrkeshögskolestudenterna haft har 42 procent använts för arbete i hemlandet och av universitetsstuderandenas mellanår 38 procent.
- 26 procent av studerandena har eller har haft också en annan examensrätt än den nuvarande vid någon högskola. Rätt att avlägga en annan examen hade i synnerhet de som studerade inom de medicinska branscherna, av vilka över hälften hade examensrätt inom någon annan utbildningssektor.

Studerandenas utkomst

- En ensamboende högskolestuderandes genomsnittliga (median) inkomst är 771 euro per månad (netto). En finsk högskolestuderande har en genomsnittsinkomst (median) på 821 euro i månaden (netto). Över hälften av inkomsterna består av studiepenning och bostadstillägg. Förvärvsinkomsternas andel av högskolestudentens totala ekonomi är omkring en fjärdedel, men hos äldre studenter har förvärvsarbetet en större betydelse. Stödet från

föräldrar är litet (15 procent). Endast 15 procent av de högskolestudenter som deltog i undersökningen lyfte studielån för att täcka sina månatliga utgifter.

- Den största utgiftsposten i studenternas ekonomi är boendekostnaderna, i medeltal (median) 400 euro per månad.
- Av yrkeshögskolestuderandena anser 47 procent och av universitetsstuderandena 30 procent, dvs. totalt över 80 000 studenter, att de inte har tillräcklig finansiering för sin studietid.

Faktorer som påverkar studiernas framskridande

- En tredjedel av högskolestudenterna uppger att studierna framskridit långsammare än de själva planerat. De viktigaste orsakerna till den långsammare studietakten är förvärvsarbete, livssituationen och personliga orsaker. Förvärvsarbete hade bromsat i synnerhet universitetsstuderandenas studier. Yrkeshögskolestudenternas studier hade bromsats speciellt av svag studiemotivation eller upplevelser av att studera inom fel bransch.
- Av studenterna drabbas 53 procent av sådana faktorer som påverkar hälsan och det psykosociala välmåendet negativt och som skadar studiernas framskridande. Den vanligaste hälsotorn som bromsar ned studierna är stress, som 34 procent av alla studenter lider av.
- Av högskolestuderandena anser 16 procent att de studerar halvtid, av universitetsstudenterna 22 procent.
- Yrkeshögskolestudenterna använder i genomsnitt (median) 35 timmar per vecka för studier och universitetsstudenterna i medeltal 29 timmar.
- De finska högskolestudenterna träder in i arbetslivet redan under studietiden. Den tid högskolestudenterna använder för förvärvsarbete varierar beroende på ålder och det skede som studierna är i. Av alla studenter arbetar 30 procent regelbundet under terminen och 30 procent oregelbundet.
- Tre av fyra studenter har en optimistisk inställning till framtiden. Av universitetsstuderandena ansåg 56 procent och av yrkeshögskolestudenterna 62 procent att sysselsättningsläget inom den egna branschen är bra i framtiden.

Studenternas rörlighet

- Av högskolestudenterna har 9 procent avlagt studier utomlands som hänför sig till examen. Fem procent har avlagt praktikperioden som hör till studierna utomlands.
- Mest utlandserfarenhet hade studenter inom kulturbranscherna, turism-, närings- och ekonomibranscherna, jord- och skogsbruksvetenskaperna och samhällsvetenskaperna. Minst utlandserfarenhet hade studenterna inom social- och hälsovårdsbranscherna, teknik- och trafikbranscherna samt de medicinska branscherna.
- De största hindren för studenternas rörlighet var rädsla för de ekonomiska kostnaderna för en utlandsvistelse, avståndet från anhöriga och vänner samt rädsla för att studierna fördröjs.

Nyckelord: högskolestudenterna, utkomst, studier

Abstract

The Finnish student survey 2010 examines higher education students' income and factors influencing studies. It forms part of EUROSTUDENT IV, which is a joint project of 26 European countries providing comparable data on students' living and study conditions. The findings presented in the Finnish report are based on a web survey conducted in the autumn of 2009. There were nearly 4000 respondents.

The project was supervised by a steering group appointed by the Ministry of Education and Culture. According to the Ministry's letter of assignment the survey was conducted and the report written by Vesa Virtanen, Katja Saari and Kaisa Saarenmaa from Statistics Finland.

The report covers the following: the gender and age distribution of higher education students; application for entry to higher education institutions; gap years; students' socio-economic background, living conditions; students' economic situation and time use; and information about factors influencing progress in studies. In addition, it looked into international student mobility and students' expectations regarding the future. The report seeks to provide a platform for public debate and decision-making.

The salient findings are:

Factors influencing the start of studies

- Two in three students, or c. 159,000 students, have had a break of at least one year from studies (before or during current studies). The most common occupation during the deferred year is employment: 42% of polytechnic students and 38% of university students spent the gap year working in Finland.
- 26% of students have or have had a study right in some other higher education programme besides their current one. This was most common among medical students, over half of whom had gained a study right in some other field of education.

Students' income

- The median income of a student living independently is 771 euro a month (net). The median income of a Finnish higher education student is €821 a month (net). Over half of this comes from the study grant and the housing supplement. Income from paid work made up about one quarter of their income; the proportion was higher among older students. Support from parents is negligible (15%). Only 15% of the respondents had taken a student loan to cover their monthly expenditure.
- The largest expenditure for students is accommodation, the median being €400 a month.
- A total of 80,000 students – 47% of polytechnic and 30% of university students – feel that they do not have sufficient funding for studies.

Factors influencing progress in studies

- One third of students have progressed more slowly in their studies than their projected target rate. The foremost reasons for slow progress were employment, life situations and various personal reasons. Working alongside studies slows down university students' progress in particular. For polytechnic students, the major reasons were poor study motivation or a sense of having chosen the wrong field of education.
- In the case of 53% of students, there are factors relating to health and psychosocial well-being which hamper progress. The most common of these is stress, which afflicts 34% of all students.
- 16% of higher education students see themselves as part-time students; among university students the figure was 22%.
- The median time dedicated to studies is 35 hours a week for polytechnic students and 29 hours for university students.
- Finnish higher education students enter the labour market already during studies. The time spent at paid work varies according to the age of the student and the stage of studies. Of all students, 30% work regularly and 30% occasionally during terms.
- Three in four students are confident about their future; 56% of university students and 62% of polytechnic students estimate that the employment situation in their fields will be good in the future.

Student mobility

- 9% of students have pursued studies relating to their field of education abroad; 5% have completed their work practice abroad.
- Students in the fields of culture, tourism, catering, economics, agriculture, forestry and social sciences have the largest foreign experience and students in the fields of social welfare and health, technology and communication and medicine have the shortest international experience.
- The most important obstacles to student mobility are concern about the expense of studying abroad, separation from family and friends, and fear of a delay in graduation.

Keywords: higher education students, income, studies

Sisältö

Tiivistelmä	3
Sammandrag	5
Abstract	7
Tutkimuksen taustat	11
Yleistä suomalaisista korkeakouluopiskelijoista	13
1 Opiskelijoiden taustat	16
1.1 Korkeakouluopiskelijoiden sukupuolijakauma	16
1.2 Korkeakouluopiskelijoiden ikäjakauma	16
<i>Opintojen aloitusikä</i>	17
1.3 Opiskelupaikan hakeminen	18
1.4 Opiskelijoiden pohjakoulutus	19
<i>Aiemmat tutkinto-oikeudet</i>	20
1.5 Välivuodet	21
1.6 Työelämäkokemus ennen opintojen aloitusta	24
1.7 Korkeakouluopiskelijoiden perhetaustat	24
<i>Korkeakouluopiskelijoiden toisen asteen koulutuksen aikainen asuinympäristö</i>	24
<i>Opiskelijan äidinkieli</i>	25
<i>Vanhempien koulutustausta</i>	25
<i>Vanhempien ammatillinen asema</i>	25
<i>Vanhempien sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema</i>	28
1.8 Korkeakouluopiskelijoiden asuminen	29
<i>Perheelliset korkeakouluopiskelijat</i>	29
<i>Asumismuodot</i>	30
Keskeisimmät tulokset	31
2 Opiskelijoiden toimeentulo	32
2.1 Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon lähteet ja tulot	32
<i>Opintotuen käyttö ja sen rajoittamiseen liittyvät tekijät</i>	33
<i>Opintolaina opintoajan rahoitusmuotona</i>	34
<i>Ansio työ opintoajan rahoitusmuotona</i>	35
<i>Opiskelijan ikä, perhesuhteet ja toimeentulo</i>	37
<i>Opiskelijan asuinalue ja toimeentulo</i>	39
2.2 Korkeakouluopiskelijoiden menot	39
<i>Vanhempien, sukulaisten ja puolison tuki</i>	41

2.3 Opiskelijaköyhyys	41
<i>Toimeentulotuki</i>	42
<i>Pienin mahdollinen rahamäärä</i>	42
Keskeisimmät tulokset	44
3 Opiskelijoiden ajankäyttö, opintojen kulkuun vaikuttavat tekijät ja tulevaisuuden näkymät	45
3.1 Opiskelun pää- ja sivutoimisuus	45
3.2 Korkeakouluopiskelijoiden ajankäyttö	45
<i>Opiskeluun ja ansiotyöhön käytetyn ajan suhde</i>	46
<i>Opiskeluun käytetty aika</i>	47
<i>Ansiotyöhön käytetty aika</i>	48
<i>Tyytyväisyys työmäärään</i>	48
3.3 Opinnoissa eteneminen ja opintoja hidastavat tekijät	49
<i>Työnteon vaikutus opintoihin</i>	51
<i>Perheen vaikutus opintoihin</i>	52
<i>Opintoja hidastavat terveysongelmat</i>	52
3.4 Opiskelijoiden työllistymisnäkymät	53
3.6 Korkeakouluopiskelijoiden jatkokoulutussuunnitelmat	56
Keskeisimmät tulokset	57
4 Opiskelijaliikkuvuus	58
4.1 Korkeakouluopiskelijoiden kielitaito	58
<i>Tutkintokieli</i>	59
4.2 Kansainvälinen kokemus ja kiinnostus	59
<i>Alakohtainen vaihtelu liikkuvuudessa</i>	60
<i>Naisten ja miesten liikkuvuus</i>	61
<i>Aluekohtainen vaihtelu liikkuvuudessa</i>	61
<i>Muu kuin nykyisiin opintoihin liittyvä ulkomaankokemus</i>	61
4.3 Kohdemaat ja opiskelun tai harjoittelun järjestäminen	61
4.4 Liikkuvuuden esteet	62
4.5 Ulkomaanjakson rahoittaminen ja anti	64
<i>Ulkomaanjakson rahoittaminen</i>	64
<i>Odotukset ja niiden täytyminen</i>	64
Keskeisimmät tulokset	65
Tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja päätelmät	66
Lähteet	69
Liitteet	70
Liite 1. Suomen koulutusjärjestelmä	70
Liite 2. Tutkimuksen toteuttaminen ja tiedonkeruu	71
Liite 3. Opiskelijatutkimus 2010 -kyselylomake	78

Tutkimuksen taustat

Katja Saari ja Vesa Virtanen

Opiskelijatutkimus 2010 kartoittaa suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden sosiaalista ja taloudellista asemaa sekä opiskeluolosuhteita. Tilastokeskus toteutti kyselytutkimuksen tiedonkeruun marras-joulukuussa 2009 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Käsillä olevassa raportissa esitetään kyselytutkimuksen keskeisimmät tulokset. Raportti pyrkii vastaamaan ajankohtaisen korkeakouluopiskelijoiden tilannetta ja tulevaisuutta koskevan yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon tarpeisiin.

Tutkimuksen taustalla on eurooppalainen EURO-STUDENT-hanke, joka selvittää korkeakouluopiskelijoiden sosiaalista ja taloudellista asemaa Euroopan eri maissa. Hanketta koordinoi HIS (Hochschule Information System GmbH) ja usean maan yhteinen konsortio. Hanke on Euroopan Unionin komission osarahoittama ja siihen osallistuu 26 maata Euroopasta. Tuloksista laaditaan vuonna 2011 EURO-STUDENT IV -raportti. Hanketta on pyritty laajentamaan siten, että mukana olisi mahdollisimman monta Euroopan maata.

Suomi tuli mukaan hankkeeseen ensimmäistä kertaa vuonna 2000, jolloin julkaistiin kansallinen Opiskelijatutkimus 2000 -raportti.¹ Vuonna 2003 Suomi laajensi kansallista tutkimustaan koskemaan myös muita kuin yhteiseurooppalaisia kysymyksiä.

Suomessa hankkeesta julkaistiin Opiskelijatutkimus 2003 -raportti.² Vuonna 2006 julkaistussa Opiskelijatutkimus 2006 -raportissa keskityttiin opiskelijoiden toimeentulon lisäksi opiskelijoiden työssäkäyntiin liittyviin asioihin.³ Tähän luonnollisena jatkumona käsillä oleva Opiskelijatutkimus 2010 -raportti pyrkii pureutumaan entistä syvällisemmin opiskelijoiden elinolosuhteisiin Suomessa. Hankkeen kansalliseen ohjausryhmään Suomessa ovat kuuluneet opetus- ja kulttuuriministeriön ohella Kansaneläkelaitos (Kela), Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto – SAMOK ry.

Opiskelijatutkimus 2010 -raportissa käsitellään kansallisia tuloksia ja suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden tilannetta. Raportti jatkaa vuonna 2000 alkanutta Opiskelijatutkimus -sarjaa. Käsillä olevassa tutkimuksessa painopiste on muun muassa opiskelijoiden työllisyydessä, toimeentulossa, tulevaisuudennäkymissä ja liikkuvuuteen liittyvissä seikoissa. Yhteiseurooppalaisten kysymysten lisäksi kyselyssä oli mukana kansallisia ohjausryhmän yhteistyönä laatimia kysymyksiä ja painopisteitä. Kansallisia eri tahojen esille nostattamia aiheita olivat muun muassa opiskelijoiden toimeentulo, työllistyminen, tulevaisuudennäkymät ja työurien pidentämistavoite. Maailmanlaajuinen

1 ks. Lempinen & Tiilikainen 2001

2 ks. Berndtson 2004

3 ks. Viuhko 2006

taloudellinen taantuma sekä lisääntynyt työttömyys vaikuttivat osaltaan tematiikkaan.

Opiskelijatutkimus 2010 -raportti etenee siten, että ensimmäinen luku keskittyy korkeakouluopiskelijoiden taustatietojen selvittämiseen (opiskelijoiden sukupuoli- ja ikäjakauma, opintoja edeltävät opinto-oikeudet ja työkokemus sekä kotitaustat, opiskelupaikan hakeminen ja opintojen aloitus sekä opiskelijoiden asuminen ja perhesuhteet). Luvussa kaksi kuvataan toimeentuloon liittyvät tutkimustulokset sekä yleisemmin korkeakouluopiskelijoiden taloudellista tilannetta ja sitä millaisessa roolissa opintotuki ja -laina sekä ansiotyö näyttäytyvät opintojen rahoitusmuotoina. Luvussa kolme selvitetään opiskelijoiden ajankäyttöä, kuten esimerkiksi opintoihin ja ansiotyöhön käytetyn ajan suhdetta, opinnoissa etene mistä sekä korkeakouluopiskelijoiden tulevaisuuden näkymiä. Luvussa neljä tarkastellaan opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta, -kokemusta, yleistä kiinnostusta kansainvälisyyteen sekä kielitaitoa. Raportin liitteissä esitellään tutkimuksen ja tiedonkeruun käytännön toteutustapa, perusjoukon rakenne, otantaan sekä tilastolliseen edustavuuteen ja painotukseen liittyvät asiat sekä kyselylomake.

Tutkimuksen tekoa on ohjannut ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimi opetus- ja kulttuuriministeriöstä neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen ja jäseninä ylitarkastaja Johanna Haahtela (sijaisena ylitarkastaja Kaisu-Maria Piironen) opetus- ja kulttuuriministeriöstä, suunnittelija Jouni Parkkonen ja tutkija Miia Saarikallio-Torp Kansaneläkelaitoksesta, sosiaalipoliittinen sihteeri Reetta Marttinen ja hänen siirrettyään muihin tehtäviin Johanna Nuorteva ja Antti-Jukka Huovila Suomen ylioppilaskuntien liitosta sekä asiantuntija Antti Hallia Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto – SAMOK ry:stä.

Tutkimusraportin (luvut 1–4) on laatinut tutkija Kaisa Saarenmaa Tilastokeskuksesta. Tutkimuksen tiedonkeruusta ja tilastollisesta käsittelystä Tilastokeskuksessa ovat vastanneet kehittämispäällikkö Vesa Virtanen (projektipäällikkö, EUROSTUDENT -yhteydenpito) ja tutkija Katja Saari (lomakesuunnittelu). Lisäksi projektia ovat Tilastokeskuksesta avustaneet tutkimusassistentti Outi Stenbäck (taulukointi), yliaktuaari Vesa Hämäläinen (oppilaitostilastot) sekä yliaktuaari Pauli Ollila (tilastollinen painotus).

Raportin kuviot ja taulut on laatinut tutkija Kaisa Saarenmaa, paitsi opiskelijoiden ajankäyttöä esittävät mosaiikkikuviot, jotka on toteuttanut informaatio-graafikko Matti Lassila Osuuskunta Sangesta. Tutkimuksen ruotsinkielisen tiivistelmän on kääntänyt Mats Holmqvist (opetus- ja kulttuuriministeriö) ja englanninkielisen tiivistelmän Leena Möttölä (opetus- ja kulttuuriministeriö). Tutkimuksen on tahtanut julkaisusihteeri Teija Metsänperä (opetus- ja kulttuuriministeriö). Tutkimuksen on rahoittanut ja julkaissut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Raportin kirjoittajat haluavat kiittää kaikkia Opiskelijatutkimus 2010 -verkkokyselyyn osallistuneita opiskelijoita ja oppilaitoksia sekä hankkeen eri vaiheissa mukana olleita asiantuntijoita. Projektiryhmä kiittää myös eurooppalaisia kollegoita antoisasta yhteistyöstä tutkimuskäytänteiden parissa.

Yleistä suomalaisista korkeakouluopiskelijoista

Tässä raportissa kuvataan suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloa ja opiskeluun vaikuttavia tekijöitä. Tulokset perustuvat vuoden 2009 syksyllä toteutettuun verkkokyselytutkimukseen, johon vastasi lähes 4 000 korkeakouluopiskelijaa. Kyselyn vastausosuus oli 45 prosenttia. Aineiston tilastollisen käsittelyn myötä tutkimukseen osallistuneiden vastaukset voidaan laajentaa koskemaan 248 000 opiskelijan perusjoukkoa.⁴

Korkeakouluopiskelijoista 57 prosenttia eli noin 140 000 henkilöä opiskeli yliopistossa ja 43 prosenttia eli noin 108 000 henkilöä ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 29 prosenttia oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita (aloittaneet nykyiset opintonsa vuonna 2009) ja yliopisto-opiskelijoista ensimmäisen vuoden opiskelijoita oli 18 prosenttia.

Kuvio 1. Suomalaisen korkeakouluopiskelijoiden lukumäärä syksyllä 2009 opiskelijatutkimuksen otosrajauksilla; nykyisten opintojen aloitusvuoden mukaan.

* Yliopisto-opiskelijat, jotka ovat aloittaneet opintonsa v. 2000 tai aiemmin; Yliopisto-opiskelijoita yhteensä 140 000

** Amk-opiskelijat, jotka ovat aloittaneet opintonsa v. 2003 tai aiemmin; Amk-opiskelijoita yhteensä 108 000

⁴ Tutkimuksen piiriin kuuluivat vain Suomessa asuvat Suomen kansalaiset. Tutkimuksen toteuttaminen, tiedonkeruu ja otoksen määrittely on tarkemmin kuvattu raportin liitteessä 2. Suomen korkeakoulujärjestelmä on tarkemmin kuvattu raportin liitteessä 1.

Suurimpia koulutusaloja ovat yliopistoissa teknillistieteellinen, humanistinen ja luonnontieteellinen ala. Suurimpia koulutusaloja ammattikorkeakouluissa ovat tekniikan ja liikenteen ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Opiskelijoista 95 prosenttia suorittaa opintonsa oppilaitoksessaan, osallistumalla opetukseen tai itsenäisesti opiskelemalla. Viisi prosenttia opiskelijoista on etäopiskelijoita, jotka suorittavat suurimman osan tutkinnostaan osallistumatta lähiopetukseen.

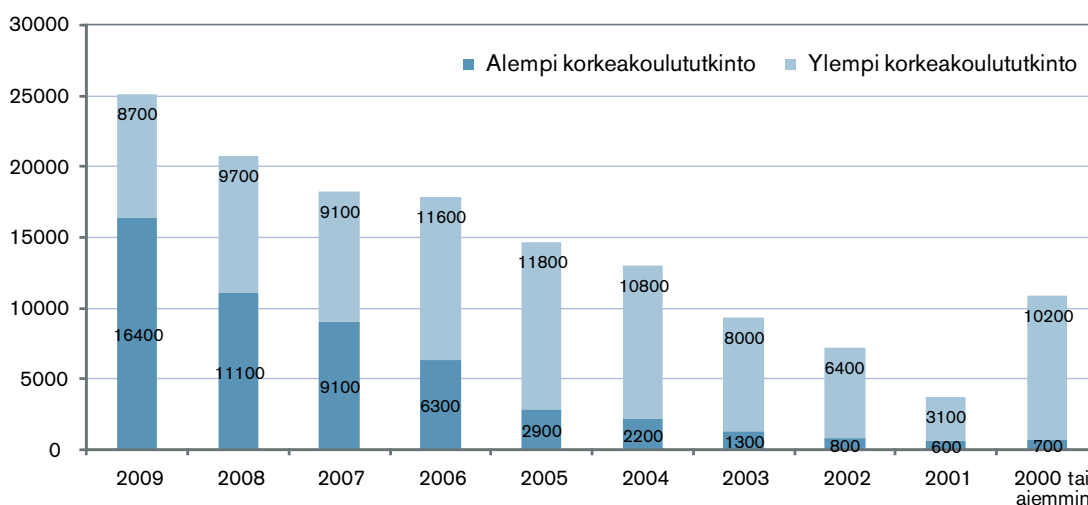
Eniten korkeakouluopiskelijoita asuu pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen), missä heitä on noin 72 000. Tämä on 29 prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoista. Etelä-Suomessa (pääkaupunkiseudun ulkopuolella) asuu 56 000 opiskelijaa eli 23 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. Länsi-Suomessa asuu noin 63 000 opiskelijaa eli 25 prosenttia korkeakouluopiskelijoista, Itä-Suomessa 25 000 opiskelijaa eli 10 prosenttia ja Pohjois-Suomessa 31 000 opiskelijaa eli 13 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. Ahvenanmaalla asuu alle tuhat korkeakouluopiskelijaa.⁵

Korkeakouluopiskelijoista 32 prosentilla sijaitsee opiskelupaikka pääkaupunkiseudulla, 20 prosentilla Etelä-Suomessa ja 25 prosentilla Länsi-Suomessa.

Itä-Suomessa on opiskelupaikka 10 prosentilla korkeakouluopiskelijoista ja Pohjois-Suomessa 12 prosentilla opiskelijoista. Opiskelupaikka Ahvenanmaalla on alle tuhannella korkeakouluopiskelijalla. Tässä tutkimuksessa Ahvenanmaalla asuvia tai opiskelevia korkeakouluopiskelijoita tarkastellaan yhdessä Länsi-Suomessa asuvien tai opiskelevien opiskelijoiden kanssa ahvenanmaalaisten pienen määrän vuoksi.

Korkeakouluopiskelijoista 23 prosenttia suorittaa alemmaa korkeakoulututkintoa yliopistossa, 35 prosenttia ylempää korkeakoulututkintoa yliopistossa, 41 prosenttia ammattikorkeakoulututkintoa ja yksi prosentti ylempää ammattikorkeakoulututkintoa ammattikorkeakoulussa. Opiskelijatutkimuksen raportoinnissa on ammattikorkeakoulututkinnon ja ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittajat yhdistetty samaan luokkaan ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittajien vähäisen määrän vuoksi.⁶

Yliopistot siirtyivät kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen elokuussa 2005. Kaikki opintonsa syyslukukaudella 2005 tai sen jälkeen aloittaneet yliopistopuolijalat ovat kaksiportaisen tutkintorakenteen piirissä. Tutkinnonuudistus oli osa eurooppalaista Bolognan prosessia, jonka keskeisenä tavoitteena on parantaa eri maiden tutkintojen kansainvälistä

Kuvio 2. Yliopisto-opiskelijoiden tutkintotaso ja opintojen aloitusvuosi.

⁵ Alueiden luokituksessa on käytetty Euroopan Unionin alueluokitusjärjestelmää (NUTS2).

⁶ Tutkimuksen otosrajauksesta johtuen on todennäköistä, että kyselyyn vastanneet ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat suorittavat myös jotain toista korkeakoulututkintoa.

vertailtavuutta ja lisätä siten opiskelijoiden kansainvälistä liikkumista ja kansainvälisiä opiskelumahdollisuuksia. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta yliopistojen tutkinnoista tuli kaksiportaisia: opiskelijat suorittavat ensin alemman korkeakoulututkinnon (kandidaatin tutkinto) ja jatkavat sen jälkeen ylempään korkeakoulututkintoon (maisteritutkinto). Tarkempaa tietoa korkeakoulupolitiikasta sekä suomalaisista korkeakouluista löytyy opetus- ja kulttuuriministeriön Korkeakoulut 2009 -julkaisusta (<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm49.pdf>).

1 Opiskelijoiden taustat

1.1 Korkeakouluopiskelijoiden sukupuolijakauma

Suomalaisista korkeakouluopiskelijoista 55 prosenttia on naisia ja 45 prosenttia miehiä. Naisvaltaisuus on erityisen selkeää tietyillä koulutusaloilla. Huomattavan naisvaltaisia aloja ovat ammattikorkeakoulun sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala (87 prosenttia opiskelijoista naisia) ja useat koulutusalat yliopistoissa: liikunta- ja terveystieteiden opiskelijoista 90 prosenttia ja kasvatustieteitä opiskelevista 86 prosenttia on naisia.⁷

Miesten osuus on huomattavasti naisia suurempi tekniikan ja liikenteen sekä luonnontieteen koulutus- alalla ammattikorkeakouluissa ja teknillistieteellisellä alalla yliopistoissa. Miehiä opiskelee myös enemmän luonnonvara- ja ympäristöalalla, luonnontieteen alalla ja kauppatieteen alalla.

1.2 Korkeakouluopiskelijoiden ikäjakauma

Yli 80 prosenttia perustutkintoa suorittavista suomalaisista korkeakouluopiskelijoista on alle 30-vuotiaita nuoria. Ikähajonta on kuitenkin suurta. Esimerkiksi nuorimmat kyselytutkimukseen vastanneet opiskelijat ovat syntyneet 1990-luvulla ja vanhimmat 1940-luvulla. Naisopiskelijoiden ikärakenne on hiukan nuorempi kuin miesten ja ammattikorkeakouluopiskelijat ovat keskimäärin nuorempia kuin yliopisto-opiskelijat. Yliopisto-opiskelijoista 24 prosenttia on yli 30-vuotiaita, mutta ammattikorkeakouluopiskelijoista vain 12 prosenttia. Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset korkeakouluopiskelijat ovat olleet iäkkäämmästä päästä. Osaltaan tämä liittyy siihen, että Suomessa korkeakouluopiskelu aloitetaan tyypillisesti yli 20-vuotiaana, kun esimerkiksi muutamissa Keski- ja Etelä-Euroopan maissa opinnot aloitetaan tavallisesti jo alle 20-vuotiaana.⁸

Tässä tutkimuksessa käytetty kolmiportainen ikäryhmittely noudattaa EUROSTUDENT -tutkimuksen luokitussuositusta.

⁷ Opiskelijatutkimuksen aineiston käsittelyssä on muutamia koulutusaloja yhdistetty pienten vastaajamäärien vuoksi.

⁸ EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 8

Taulukko 1. Korkeakouluopiskelijoiden jakautuminen koulutusalan ja sukupuolen mukaan.

Koulutusala	Opiskelijoita v. 2009		Naisia
	lkm	%	%
Ammattikorkeakoulu			
Kulttuuriala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala	11 800	11	71
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	20 600	19	57
Luonnonvara- ja ympäristöala	3 600	3	46
Tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnontieteiden ala	36 800	34	20
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	28 100	26	87
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	6 700	6	70
<i>Kaikki</i>	108 000	100	54
Yliopisto			
Humanistinen ja teologian ala	24 800	18	75
Kasvatustieteellinen ala	11 900	8	86
Kauppätieteellinen ala	16 500	12	44
Kuvataiteen, musiikin ja teatterin ala sekä taide- ja kulttuuriala	4 000	3	57
Liikuntatieteellinen ja terveystieteiden ala	2 900	2	90
Luonnontieteellinen ala	20 800	15	42
Lääketieteen, eläin- ja hammaslääketieteen sekä farmasian ala	6 900	5	62
Maatalous-metsätieteellinen ala	2 700	2	70
Oikeustieteellinen ala	4 000	3	51
Teknillistieteellinen ala	29 000	21	23
Yhteiskuntatieteellinen ja psykologian ala	16 600	12	65
<i>Kaikki</i>	140 000	100	56
Kaikki korkeakouluopiskelijat yhteensä	248 000	100	55

Taulukko 2. Korkeakouluopiskelijoiden jakautuminen iän mukaan.

	Kaikki		Naiset		Miehet		Amk		Yliopisto	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
18–24-v.	130 500	53	71 700	54	58 800	51	70 400	65	60 100	43
25–29-v.	71 300	29	36 100	27	35 100	31	24 400	23	46 900	33
30+-v.	46 400	19	25 700	19	20 700	18	12 900	12	33 600	24

Opintojen aloitusikä

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat aloittavat korkeakouluopintonsa keskimäärin (mediaani) 21-vuotiaina. Tunnuslukuna mediaani kuvaa korkeakouluopiskelijoiden aloitusikää paremmin kuin keskiarvo. Opintojen aloitusiän keskiarvo on 23 vuotta. Opintojen aloitusiän keskiarvo on mediaania korkeampi, sillä korkeakouluopintojen aloittamiselle ei ole yläikärajaa ja varsinkin iäkkäätkin opiskelijat voivat suorittaa korkeakouluopintoja. Keskiarvo on tunnusluku herkempi tällaisille ääriarvoille kuin mediaani.

Opintojen keskimääräinen (mediaani) aloitusikä on sama yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevilla. Ammattikorkeakoulusektorilla opintojen keskimääräinen aloitusikä ei juuri vaihtelee eri koulutusalojen välillä, vaan on 21 vuotta kaikilla muilla aloilla paitsi kulttuuri-, humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoiden keskuudessa, missä keskimääräinen aloitusikä on 22 vuotta. Yliopistoissa on joitakin eroja koulutusalojen välillä. Yliopistoissakin taide- ja kulttuurialojen opiskelijat aloittavat opintonsa keskimäärin vanhemmin. Myös psykologian ja kasvatustieteiden opinnot aloitetaan keskimäärin vanhemmin. Teknillistieteelli-

set ja luonnontieteelliset koulutusohjelmat puolestaan aloitetaan nuorempina, keskimäärin 20-vuotiaina.

1.3 Opiskelupaikan hakeminen

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin vastaajilta opiskelupaikan hakemiseen liittyvistä seikoista. Noin 80 prosenttia tutkimukseen vastanneista opiskelijoista oli hakenut nykyistä opiskelupaikkaansa yhden kerran mukaan lukien kerta jolloin oli tullut valituksi oppilaitokseen. Kaksi kertaa opiskelupaikkaansa oli hakenut 15 prosenttia kaikista opiskelijoista. Viisi prosenttia opiskelijoista eli lähes 14 000 henkilöä oli hakenut nykyistä opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Raskas hakuprosessi kuvastui myös tutkimukseen vastanneen opiskelijan kommentista:

"Kysymys siitä kuinka tyytyväinen on omaan opiskelupaikkaan olisi ollut kiva, tietysti olisin vastannut siihen, että en ole tyytyväinen, koska on niin vaikeaa päästä sinne minne oikeasti haluaa."

Yliopistokoulutuksessa olevat opiskelijat ovat tyypillisesti hakeneet opiskelupaikkaansa hiukan useammin kuin ammattikorkeakouluopiskelijat. Ammattikorkeakouluissa halutuimmat opiskelupaikat – tai sitkeimmät yrittäjät – löytyvät kulttuurialalta sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalta, missä 6 prosenttia opiskelijoista oli hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Yliopisto-opiskelijat puolestaan ovat valmiita yrittämään useammin erityisesti lääketieteellisille aloille sekä oikeustieteelliseen, joissa noin 20 prosenttia opiskelijoista oli hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Myös taidealat olivat suosittuja ja 12 prosenttia taideaineita opiskelevista oli hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Vähemmällä hakukerroilla olivat päässeet luonnonvara- ja ympäristöalaa ammattikorkeakouluisa opiskelevat ja teknillistieteellistä alaa yliopistoissa opiskelevat. Näillä aloilla 90 prosenttia tai useampi oli hakenut opiskelupaikkaansa vain kerran.

Pääkaupunkiseudulla opiskelevat olivat hiukan useammin hakeneet opiskelupaikkaansa kuin muual-

Taulukko 3. Opiskelupaikan hakeminen korkeakoulusta koulutusalan mukaan.
"Kuinka monena hakukertana olet pyrkinyt opiskelemaan tätä korkeakoulututkintoa?"

Koulutusala	1 kerta %	2 kertaa %	3+ kertaa %
Ammattikorkeakoulu			
Kulttuuriala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala	80	14	6
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	88	10	3
Luonnonvara- ja ympäristöala	90	7	3
Tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnontieteiden ala	86	12	2
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	78	18	4
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	78	16	6
<i>Kaikki ammattikorkeakouluopiskelijat</i>	83	13	4
Yliopisto			
Humanistinen ja teologian ala	74	18	8
Kasvatustieteellinen ala	76	17	6
Kauppatieteellinen ala	72	20	8
Kuvataiteen, musiikin ja teatterin ala sekä taideteollinen ala	63	25	12
Liikuntatieteellinen ja terveystieteiden ala	73	23	4
Luonnontieteellinen ala	86	10	4
Lääketieteen, eläin- ja hammaslääketieteen sekä farmasian ala	54	24	23
Maatalous-metsätieteellinen ala	86	15	0
Oikeustieteellinen ala	50	31	19
Teknillistieteellinen ala	92	6	2
Yhteiskuntatieteellinen ja psykologian ala	68	24	9
<i>Kaikki yliopisto-opiskelijat</i>	77	16	7
Kaikki korkeakouluopiskelijat yhteensä	80	15	5

la Suomessa opiskelevat. Pääkaupunkiseudulla opiskelevista 76 prosenttia oli hakenut opiskelupaikkaansa kerran, 17 prosenttia kaksi kertaa ja 7 prosenttia kolme kertaa tai useammin, kun koko maassa yhden kerran opiskelupaikkaa oli hakenut 80 prosenttia opiskelijoista, kaksi kertaa 15 prosenttia opiskelijoista ja kolme kertaa tai useammin viisi prosenttia opiskelijoista. Myös Pohjois-Suomessa opiskelupaikkaa haettiin hieman useammin kuin muualla Suomessa, muttei kuitenkaan kolmea kertaa tai useammin.

Valtaosa, 84 prosenttia, opiskelijoista opiskeli tutkintoa joka oli ollut opiskelijan ensisijainen hakukohde. Opiskelijoista 16 prosenttia opiskeli tutkintoa, joka ei ollut opiskelijan ensisijainen hakukohde.

1.4 Opiskelijoiden pohjakoulutus

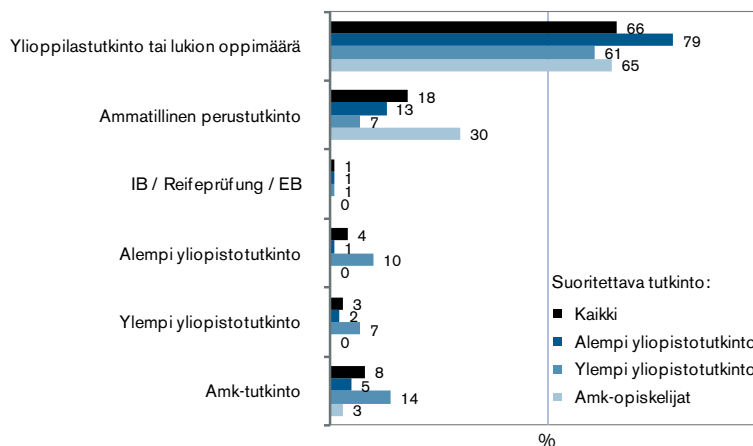
Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin minkä tutkinnon opiskelija oli viimeksi suorittanut ennen nykyisten korkeakouluopintojen aloittamista. Suurin osa, 66

prosenttia, on aiemmalta koulutusohjaltaan ylioppilaita tai lukion oppimäärän suorittaneita. Ammatillisen perustutkinnon oli suorittanut 18 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. Pieni osa, alle yksi prosentti, oli suorittanut jonkin kansainvälisen tutkinnon, kuten IB-, Reifeprüfung- tai EB-tutkinnon. Viisitoista prosenttia opiskelijoista oli ehtinyt suorittaa jonkin korkeakoulututkinnon ennen nykyisiä opintojaan.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden nykyisiä opintoja edeltävässä pohjakoulutuksessa on joitakin eroja. Ailempaa korkeakoulututkintoa yliopistoissa suorittavista 79 prosenttia oli pohjakoulutukseltaan ylioppilaita tai lukion oppimäärän suorittaneita, kun ammattikorkeakouluopiskelijoista 65 prosentilla oli vastaava pohjakoulutus. Toinen ero ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden pohjakoulutuksessa liittyy ammatillisiin opintoihin: ammattikorkeakouluopiskelijoista ammatillisen perustutkinnon on suorittanut 30 prosenttia opiskelijoista eli lähes kolmannes,

Taulukko 4. Opiskelupaikan hakeminen korkeakoulusta; oppilaitoksen sijainnin mukaan.
"Kuinka monena hakukertana olet pyrkinyt opiskelemaan tätä korkeakoulututkintoa?"

Oppilaitoksen sijainti	1 kerta %	2 kertaa %	3+ kertaa
Kaikki korkeakouluopiskelijat	80	15	5
Pääkaupunkiseutu	76	17	7
Etelä-Suomi	81	13	6
Länsi-Suomi	82	12	6
Itä-Suomi	80	15	5
Pohjois-Suomi	78	18	4

Kuvio 3. Korkeakouluopiskelijan ennen nykyisiä opintoja suorittama tutkinto

kun taas kaikista yliopisto-opiskelijoista (sekä alem-
paa että ylempää korkeakoulututkintoa suorittavista)
yhdeksällä prosentilla on vastaava pohjakoulutus.
Alemmaa korkeakoulututkintoa yliopistoissa suori-
tavista 13 prosenttia on suorittanut ennen nykyisiä
opintoja ammatillisen perustutkinnon. Kannattaa
huomioida, että opiskelijatutkimuksessa kysyttiin
nimenomaan opiskelijan viimeksi suorittamaa tut-
kintoa ja ammatillisen peruskoulutuksen omaavat
saattavat olla myös ylioppilaita - ja päinvastoin.

Kolmas ero ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja
yliopisto-opiskelijoiden pohjakoulutuksissa liittyy
aiempiin korkeakouluopintoihin: yliopisto-opiskeli-
joilla on ammattikorkeakouluopiskelijoihin verrat-
tuna enemmän aiempaa korkeakoulutusta. Esi-
merkiksi ylempää korkeakoulututkintoa yliopistoissa
suorittavista 7 prosenttia oli jo aiemmin suorittanut
toisen ylempään korkeakoulututkinnon yliopistossa
ja peräti 14 prosenttia oli suorittanut ammattikor-
keakoulututkinnon.⁹ Ammattikorkeakouluopiske-
lijoista vain murto-osa oli aiemmin suorittanut yli-
opiston perustutkinnon ja kolmisen prosenttia toisen
ammattikorkeakoulututkinnon. Tässä pitää tosin
huomioida, että ammattikorkeakoulututkinto voi
toimia alemman yliopistotutkinnon tavoin väylänä
yliopistoissa tarjottaviin maisteriohjelmiin eli ylempiin
korkeakoulututkintoihin.

Aiemmat tutkinto-oikeudet

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin onko opiskelijalla
ollut muita kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain
korkeakoulussa. Kaikista opiskelijoista 26 prosentilla
eli 65 000 henkilöllä oli tai on ollut myös muu kuin
nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa.
Yliopistoissa toinen tutkinto-oikeus on ollut 32
prosentilla opiskelijoista, ammattikorkeakouluissa
18 prosentilla. Erityisen paljon aiempia tutkinto-oi-
keuksia oli lääketieteellisiä aineita opiskelevilla, missä
yli puolella opiskelijoista oli myös toinen tutkinto-
oikeus jossakin korkeakoulussa. Suhteellisesti vähän
toisia tutkinto-oikeuksia oli sosiaali-, terveys- ja
liikunta-alaa opiskelevilla sekä matkailu-, ravitsemis-

ja talousalalla opiskelevilla, joista 13 prosentilla oli
toinen tutkinto-oikeus korkeakoulussa.

Opiskelijoilta kysyttiin myös mikä oli opiskelijan
ensimmäinen tutkinto-oikeus. Tämän aineiston pe-
rusteella vaikuttaisi siltä, että opiskelijat hankkivat
tavallisimmin toisen opiskelupaikan samalta tai sa-
mankaltaiselta koulutuslata kuin mitä ensimmäinen
koulutusala on ollut. Koulutusalahdistelmää ja kou-
lutuslapolkuja on kuitenkin lukemattomia. Kyseessä
on monimutkainen ilmiö, jonka yksityiskohtaisempi
selvittäminen vaatisi oman lisätutkimuksensa.

Nykyisistä yliopisto-opiskelijoista yli 16 000
opiskelijaa oli opiskellut aiemmin ammattikorkea-
koulussa. Erityisen runsaasti ammattikorkeakou-
luista siirtyneitä yliopisto-opiskelijoita oli teknillis-
tieteellisellä, kauppatieteellisellä ja luonnontieteen
alalla. Teknillistieteelliselle ja luonnontieteelliselle
alalle siirryttiin erityisesti ammattikorkeakoulun
tekniikan ja liikenteen alan koulutuksesta ja kaup-
patieteelliselle alalle ammattikorkeakoulun yhteis-
kuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan kou-
lutuksesta. Nykyisistä ammattikorkeakouluopiske-
lijoista noin 6 000 opiskelijalla oli aiempi tutkinto-
oikeus yliopistossa. Tässä kysymyksessä erottuivat
nykyiset tekniikan, liikenteen ja luonnontieteen
ammattikorkeakouluopiskelijat, joista monet olivat
siirtyneet yliopistotason teknillistieteellisestä kou-
lutuksesta ammattikorkeakoulutason teknilliseen
koulutukseen ja kulttuuri- tai humanistisen alan
ammattikorkeakouluopiskelijat, joista monet olivat
aiemmin opiskelleet humanistisia aloja yliopistossa.

Kaikkiaan noin 15 prosenttia korkeakouluopiskeli-
joista oli jo ehtinyt suorittaa jonkin toisen korkeakou-
lututkinnon ennen nykyisiä opintojaan: 9000 opiske-
lijaa oli suorittanut alemman korkeakoulututkinnon
yliopistossa, 7100 opiskelijaa oli suorittanut ylempään
korkeakoulututkinnon yliopistossa ja 17 800 opiske-
lijaa oli suorittanut ammattikorkeakoulututkinnon
ennen uusien korkeakouluopintojen aloittamista.

Noin 80 prosenttia kahden tai useamman
tutkinto-oikeuden omaavista oli aloittanut korkea-
kouluopintonsa 2000-luvulla. Yli puolet kahden tai
useamman tutkinto-oikeuden omaavista oli aloit-

⁹ Kannattaa huomioida, että ilmoitus alemman korkeakoulututkinnon suorittamisesta ei välttämättä viittaa toisessa
koulutusohjelmassa opiskeluun, niin sanottuun tuplatutkintoon, vaan saattaa liittyä tutkintorakenteen kaksiportaisuuteen.

Taulukko 5. Korkeakouluopiskelijoiden aiemmat tutkinto-oikeudet; koulutusalan mukaan. "Onko sinulla ollut muita kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa?"

Koulutusala	Opiskelijoita v. 2009 lkm	Toisen tutkinto- oikeuden omaavia	
		lkm	%
Ammattikorkeakoulu			
Kulttuuriala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala	11 800	2 800	24
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	20 600	3 500	17
Luonnonvara- ja ympäristöala	3 600	800	22
Tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnontieteiden ala	36 800	8 100	22
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	28 100	3 700	13
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	6 700	900	13
<i>Kaikki ammattikorkeakouluopiskelijat</i>	108 000	19 800	18
Yliopisto			
Humanistinen ja teologian ala	24 800	7 400	30
Kasvatustieteellinen ala	11 900	3 800	32
Kauppätieteellinen ala	16 500	5 700	35
Kuvataiteen, musiikin ja teatterin ala sekä taideteollinen ala	4 000	1 800	45
Liikuntatieteellinen ja terveystieteiden ala	2 900	1 400	48
Luonnontieteellinen ala	20 800	5 600	27
Lääketieteen, eläin- ja hammaslääketieteen sekä farmasian ala	6 900	3 600	52
Maatalous-metsätieteellinen ala	2 700	700	26
Oikeustieteellinen ala	4 000	1 600	40
Teknillistieteellinen ala	29 000	7 200	25
Yhteiskuntatieteellinen ja psykologian ala	16 600	6 200	37
<i>Kaikki yliopisto-opiskelijat</i>	140 000	45 000	32
Kaikki korkeakouluopiskelijat yhteensä	248 000	65 000	26

tanut korkeakouluopintonsa vuonna 2003 tai sen jälkeen.

Puolet toisen tutkinto-oikeuden omaavista eli lukumääräisesti noin 30 000 opiskelijaa ilmoitti keskeyttäneensä ensimmäiseen tutkinto-oikeuteen liittyvät opintonsa. Kannattaa kuitenkin huomioida, että vaikka opiskelija tutkimuksessa ilmoittaa keskeyttäneensä opintonsa, saattaa hän silti olla edelleen kirjoilla vanhassa oppilaitoksessa. Toisen tutkinto-oikeuden omaavista 28 prosenttia oli jo valmistunut ja 22 prosentilla opinnot olivat kesken.

Eräs tutkimukseen vastannut opiskelija kuvasi ensimmäistä opiskelupaikkaansa "back-up"-suunnitelmaksi. Tavoitteena opiskelijalla oli opiskelupaikka erästä toisesta koulutusohjelmasta ja ensimmäinen tutkinto-oikeus oli varasuunnitelma, jonka saattoi toteuttaa jos varsinainen koulutushaave ei toteutuisi. On kuitenkin hyvä huomioida, että kaikki useamman tutkinto-oikeuden omaavista tai opintonsa kes-

keyttäneistä eivät ole "back-uppajia". Voi olla, ettei opiskelupaikka vastannutkaan opiskelijan odotuksia, tai kiinnostuksen kohteet ja tavoitteet muuttuivat opintojen aikana tai että opiskelija muista syistä joutui keskeyttämään jo aloittamansa opinnot ja esimerkiksi muuttamaan toiselle paikkakunnalle. Tässä onkin aihe, jota kannattaa lähemmin selvittää tulevissa opiskelijatutkimuksissa.

1.5 Välivuodet

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin, oliko opiskelija pitänyt vähintään yhden vuoden mittaisen tauon opiskeluistaan lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen tai nykyisten opintojen aikana. Opiskelijalta kysyttiin myös miten hän oli käyttänyt aikansa edellä mainitun tauon aikana ja missä vaiheessa hän oli pitänyt tauon opiskelusta. Opiskelijoilla oli mahdollisuus valita useampia vastausvaihtoehtoja.

Kaksi kolmesta opiskelijasta eli noin 159 000 opiskelijaa, oli pitänyt ennen nykyisiä opintojaan (lukion, ammatillisen koulutuksen tai aiemman korkeakoulututkinnon jälkeen) tai nykyisten opintojen aikana vähintään vuoden mittaisen tauon opiskelusta. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 66 prosenttia eli noin 71 000 opiskelijaa vastasi pitäneensä väli vuoden tai välivuosia, yliopisto-opiskelijoista 62 prosenttia eli noin 87 000 opiskelijaa.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden pitämistä välivuosista 83 prosenttia ajoittui lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeiseen aikaan (ennen korkeakouluopintojen alkua), 7 prosenttia korkeakouluopintojen ajalle ja viisi prosenttia aiemman korkeakoulututkinnon suorittamisen ja nykyisten opintojen aloituksen väliselle ajalle. Yliopisto-opiskelijoiden välivuodet sijoittuivat ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin korkeakouluopintojen ajalle: 63 prosenttia välivuosista oli pidetty heti lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen, 20 prosenttia korkeakouluopintojen aikana ja 12 prosenttia aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen ennen nykyisten opintojen alkua.

Sekä yliopisto- että ammattikorkeakouluopiskelijoilla oli yleisintä viettää välivuosi työskentelemällä

Suomessa. Työssäkäynti oli myös yleisin välivuoden viettotapa riippumatta siitä missä opintojen vaiheessa välivuosi oli pidetty. Kaikista ammattikorkeakouluopiskelijoiden pitämistä välivuosista 42 prosenttia oli kulunut kotimaassa työskennellen ja yliopisto-opiskelijoiden välivuosista 38 prosenttia. Toiseksi yleisin tapa viettää välivuosi oli suorittaa ase- tai siviilipalvelus. Tämä kosketti pääasiassa miesopiskelijoita. Kaikista ammattikorkeakouluopiskelijoiden pitämistä välivuosista 27 prosenttia kului asevelvollisuutta suorittaessa ja yliopisto-opiskelijoiden välivuosista 23 prosenttia.

Kolmanneksi yleisin välivuoden viettotapa ammattikorkeakouluopiskelijoilla oli työttömyys. Yliopisto-opiskelijoilla kolmanneksi yleisin välivuoden viettotapa oli opiskelu tai työskentely ulkomailla. Yliopisto-opiskelijoille oli myös tyypillisempää viettää välivuosi opiskellen avoimessa korkeakoulussa tai kansanopistossa. Viisi prosenttia yliopisto-opiskelijoiden välivuosista ja neljä prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoiden välivuosista oli kulunut vanhempainvapaalla. Opiskelijoilla oli myös muita välivuoden viettotapoja, esimerkiksi matkustelu ulkomailla, harrastaminen, työharjoittelun suorittaminen, pääsykokeisiin lukeminen tai sairaudesta toipuminen.

Taulukko 6. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden välivuoden viettotapa; välivuoden ajoituksen mukaan.
"Oletko pitänyt vähintään vuoden mittaisen tauon opiskelustasi lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen tai nykyisten opintojesi aikana?"

Välivuoden viettotapa	Välivuoden / -vuosien ajoitus				
	Kaikki amk-opiskelijat %	Lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen %	Korkeakouluopintojen aikana %	Aiemman kk-tutkinnon jälkeen %	Muu ajoitus %
Ase- tai siviilipalvelus	27	28	28	15	20
Äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaa	4	3	10	11	3
Työtön	11	12	4	11	10
Opiskelu Suomessa	6	6	5	6	8
Työskentely Suomessa	42	42	34	47	51
Opiskelu ulkomailla	1	1	2	0	2
Työskentely ulkomailla	5	5	9	8	3
Jokin muu	3	3	9	2	3
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100
Osuus amk-opiskelijoiden välivuosista	100	83	7	5	5
Välivuoden/ -vuosia pitäneitä opiskelijoita yhteensä 71 000 (66 %)					

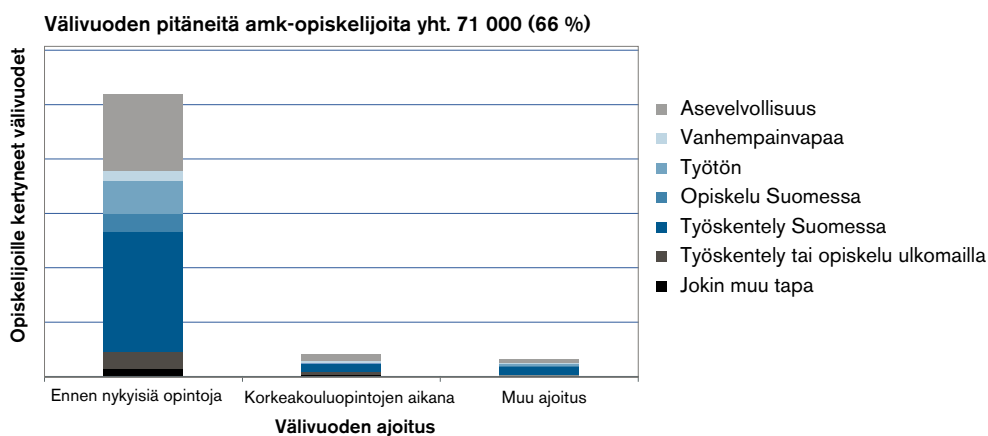
Huom! Opiskelija on voinut viettää useampia välivuosia

Taulukko 7. Yliopisto-opiskelijoiden välivuoden viettotapa; välivuoden ajoituksen mukaan.

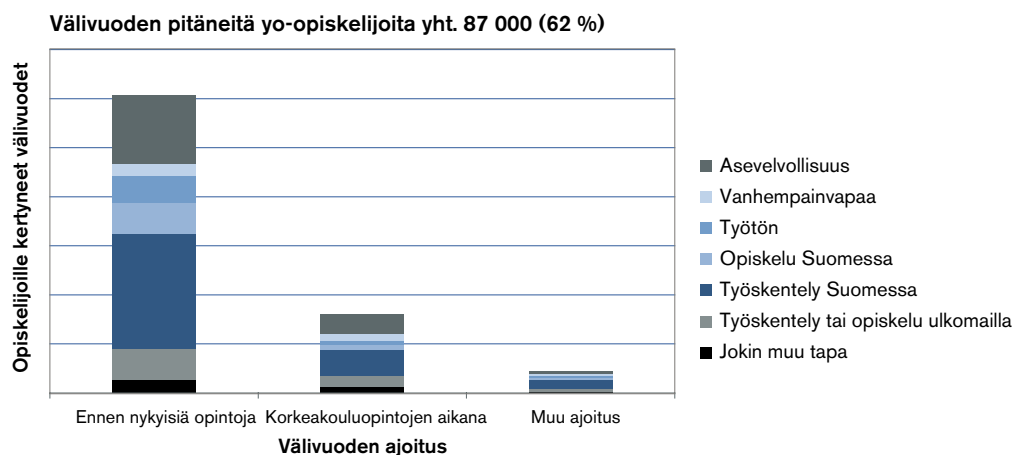
"Oletko pitänyt vähintään vuoden mittaisen tauon opiskeluistasi lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen tai nykyisten opintojesi aikana?"

Välivuoden viettotapa	Välivuoden / -vuosien ajoitus				
	Kaikki yliopisto-opiskelijat %	Lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen %	Korkeakouluopintojen aikana %	Aiemman kk-tutkinnon jälkeen %	Muu ajoitus %
Ase- tai siviilipalvelus	23	25	25	11	10
Äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaa	5	3	8	8	8
Työtön	8	9	5	11	8
Opiskelu Suomessa	10	11	7	10	9
Työskentely Suomessa	38	37	32	45	44
Opiskelu ulkomailla	3	2	6	4	5
Työskentely ulkomailla	8	8	9	9	9
Jokin muu	5	5	8	3	6
<i>Välivuosia yhteensä</i>	100	100	100	100	100
Osuus yo-opiskelijoiden välivuosista	100	63	20	12	5
Välivuoden/ -vuosia pitäneitä opiskelijoita yhteensä 87 000 (62 %)					

Huom! Opiskelija on voinut viettää useampia välivuosia

Kuvio 4. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden välivuosien viettotavat; välivuoden ajoituksen mukaan.

Kuvio 5. Yliopisto-opiskelijoiden välivuosien viettotavat; välivuoden ajoituksen mukaan

1.6 Työelämäkokemus ennen opintojen aloitusta

Suomalaisilla korkeakouluopiskelijoilla on melko paljon työkokemusta ennen korkeakouluopintojen aloittamista. Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä ei ole tässä asiassa merkittäviä eroja, eikä myöskään miesten ja naisten välillä. Suomalaisen opiskelijoiden runsas työkokemus erottuu myös eurooppalaisessa vertailussa.¹⁰

Kaikista opiskelijoista 51 prosenttia oli tehnyt tilapäisiä töitä (alle vuoden ajan ja vähemmän kuin 20 tuntia viikossa) ennen opintojen aloitusta. Lähes kolmanneksella, eli 31 prosentilla opiskelijoista oli ollut säännöllinen ansiotyö (yli vuoden ajan ja työssä enemmän kuin 20 tuntia viikossa) ennen opintojen alkua. Seitsemän prosenttia oli tehnyt aiempaan koulutukseen kuuluvan harjoittelun ennen nykyisten opintojen alkua ja vain reilulla kymmenyksellä opiskelijoista ei ollut työkokemusta ennen korkeakouluopintojen alkua.

1.7 Korkeakouluopiskelijoiden perhetaustat

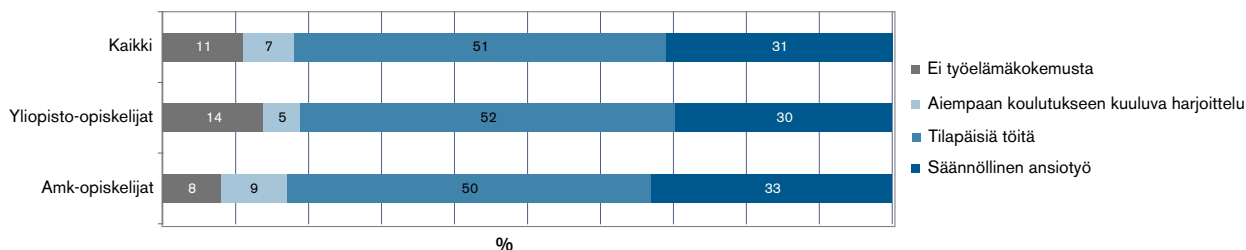
Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että Suomessa vanhempien koulutustausta tai ammatillinen asema eivät samassa määrin ennusta lasten korkeakoulutukseen hakeutumista kuin monissa muissa eurooppalaisissa maissa.¹¹ Suomalaisen koulutusjärjestelmän verrattain suuresta tasa-arvoisuudesta huolimatta on havaittavissa, että Suomessakin vanhempien tausta ja asema vaikuttavat lasten kouluttautumiseen.

Seuraavassa esitellään korkeakouluopiskelijoiden perhetaustoihin liittyviä seikkoja kuten opiskelijan lukio-opintojen tai ammattikoulutuksen aikainen asuin ympäristö, äidinkielen ja etnisyyteen liittyviä seikkoja, vanhempien koulutustausta ja ammatillinen asema sekä opiskelijan itse arvioima vanhempien yhteiskunnallinen asema.

Korkeakouluopiskelijoiden toisen asteen koulutuksen aikainen asuin ympäristö

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin millaisessa asuin ympäristössä opiskelija oli asunut lukion tai ammatillisen koulutuksen aikana. Opiskelijoista 36 prosenttia oli asunut suuren tai suurehkon kaupungin esikaupunkialueella tai lähiössä. Kaikista opiskelijoista 22 prosenttia oli asunut muussa (pienemmässä) kaupungissa ja 21 prosenttia maaseutupaikkakunnan kylässä tai taajamassa. Kaksitoista prosenttia oli kotoisin suuren tai suurehkon kaupungin keskustasta ja yhdeksän prosenttia maaseudun haja-asutusalueelta.

Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden toisen asteen koulutuksen aikaisessa asumisympäristössä on joitakin pieniä eroja. Yliopisto-opiskelijoiden kotitaustat ovat hitusen kaupunkilaisempia kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden. Yliopisto-opiskelijoista 37 prosenttia oli asunut suuren tai suurehkon kaupungin esikaupunkialueella tai lähiössä, kun ammattikorkeakouluopiskelijoista 34 prosenttia oli asunut tällä tavalla. Yliopisto-opiskelijoista 23 prosenttia oli asunut muussa pienemmässä kaupungissa, ammattikorkeakouluopiskelijoista 20 prosenttia. Yliopisto-opiskelijoista 19 prosenttia oli asunut

Kuvio 6. Korkeakouluopiskelijoiden hankkima työkokemus ennen nykyisten opintojen aloitusta

10 EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 9

11 EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 11

maaseutupaikkakunnan kylässä tai taajamassa ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa näin asuneiden osuus oli 24 prosenttia. Niiden osuus, jotka olivat asuneet suuren tai suurehkon kaupungin keskustassa (12 prosenttia) tai toisaalta maaseudun haja-asutusalueella (9 prosenttia) oli sama yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoilla.

Opiskelijan äidinkieli

Vain kolme prosenttia tutkimukseen vastanneista opiskelijoista oli syntynyt muualla kuin Suomessa ja vain kahdella prosentilla tutkimukseen vastanneista opiskelijoista ainakin toinen vanhemmista oli syntynyt muualla kuin Suomessa. Suomea äidinkielenään puhui 90 prosenttia vastanneista, ruotsia 6 prosenttia vastanneista ja jotakin muuta kieltä noin neljä prosenttia vastanneista. Tämä vastaa melko hyvin koko väestön kielellistä rakennetta: vuonna 2009 äidinkielenään suomea puhui noin 91 prosenttia suomalaisista, ruotsia noin viisi prosenttia suomalaisista ja jotakin muuta kieltä neljä prosenttia suomalaisista.¹²

Suomen ja ruotsin jälkeen selvästi yleisin äidinkieli suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa on englanti. Vaikka noin yksi prosentti suomalaisista puhuu äidinkielenään venäjää, eivät he erottuneet opiskelijatutkimukseen vastanneiden joukosta. Tämä voi johtua tutkimuksen toteuttamiseen liittyvistä tekijöistä. Ulkomaiden kansalaiset, jotka ovat tutkinto- tai vaihto-opiskelijoina Suomessa, eivät kuuluneet tämän tutkimuksen piiriin.

Vanhempien koulutustausta

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin opiskelijoilta joitakin taustatietoja liittyen vanhempien koulutustaustaan ja ammatilliseen asemaan. Suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden äidit ovat tyypillisesti hiukan korkeammin koulutettuja kuin isät.

Korkeakouluopiskelijoiden isistä 21 prosenttia oli koulutustasoltaan pelkästään kansa-, keski- tai peruskoulun suorittaneita. Äideistä 15 prosentilla

oli vastaava koulutustausta. Kolme prosenttia isistä oli ylioppilaita, äideistä 7 prosenttia. Opistotason koulutuksen oli suorittanut 11 prosenttia isistä ja 15 prosenttia äideistä. Isistä 28 prosenttia ja äideistä 26 prosenttia oli suorittanut ammatillisen tutkinnon. Noin 20 prosenttia kaikkien korkeakouluopiskelijoiden isistä oli suorittanut yliopiston perustutkinnon (alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon) ja äideistä vastaava koulutus oli 22 prosentilla.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhemmilla oli merkittävästi yliopisto-opiskelijoiden vanhempia useammin ammatillinen koulutus ja yliopisto-opiskelijoiden vanhemmilla oli ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhempia useammin yliopistotason koulutus. Yliopisto-opiskelijoiden isistä 25 prosenttia on suorittanut yliopiston perustutkinnon, kun ammattikorkeakouluopiskelijoiden isistä vastaava koulutus on 13 prosentilla. Yliopisto-opiskelijoiden äideistä 28 prosenttia on suorittanut yliopiston perustutkinnon, ammattikorkeakouluopiskelijoiden äideistä 14 prosentilla on vastaava koulutus.

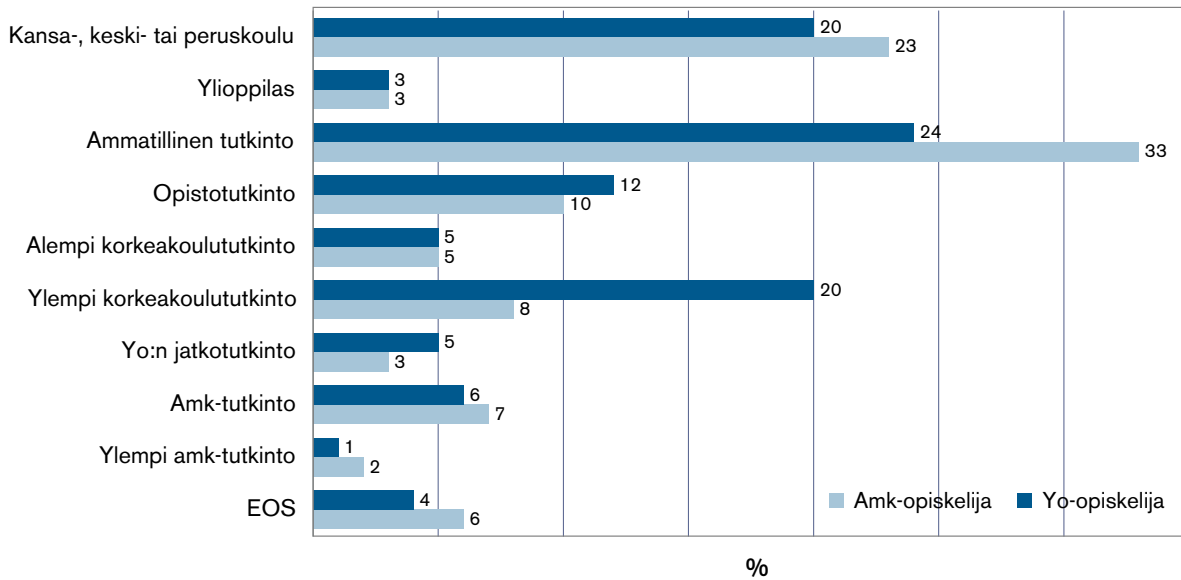
Yliopiston jatkotutkinnon (lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon) oli suorittanut neljä prosenttia isistä ja kolme prosenttia äideistä. Tässä eroa ei ilmene yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä, mutta on myös toki mahdollista, että termi ”jatkotutkinto” on aiheuttanut väärinkäsityksiä opiskelijoiden keskuudessa. Ammattikorkeakoulutus oli kahdeksalla prosentilla sekä isistä että äideistä, eikä yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhempien välillä ollut tässä merkittäviä eroja. Kaikki opiskelijat eivät halunneet tai osanneet kertoa vanhempiensa koulutustaustaa.

Vanhempien ammatillinen asema

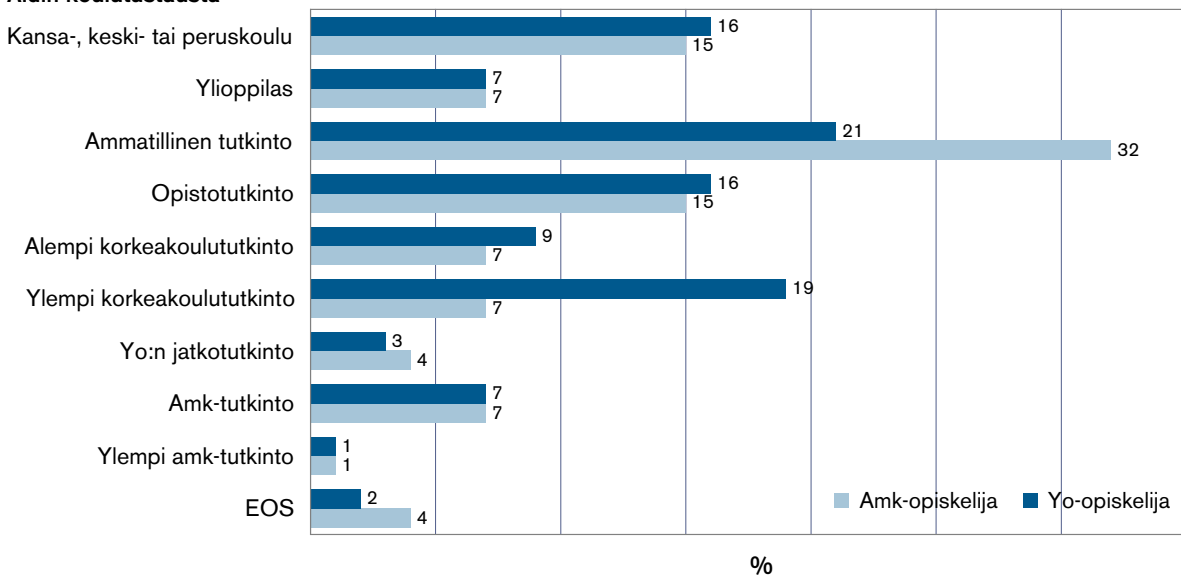
Opiskelijoilta kysyttiin myös mikä on hänen vanhempiensa tämänhetkinen pääasiallinen toiminta. Isistä 58 prosenttia oli kokoaikaisessa ansiotyössä, äideistä 65 prosenttia. Osa-aikaista ansiotyötä teki neljä prosenttia isistä ja seitsemän prosenttia äideistä. Omaa kotitaloutta hoiti isistä murto-osa ja äideistä kolme prosenttia. Työttöminä oli kolme prosenttia

¹² ks. Tilastokeskus. Väestö. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

Isän koulutustausta

Äidin koulutustausta

Kuvio 7. Vanhempien korkein koulutustausta ja opiskelijan korkeakoulutyyppi.

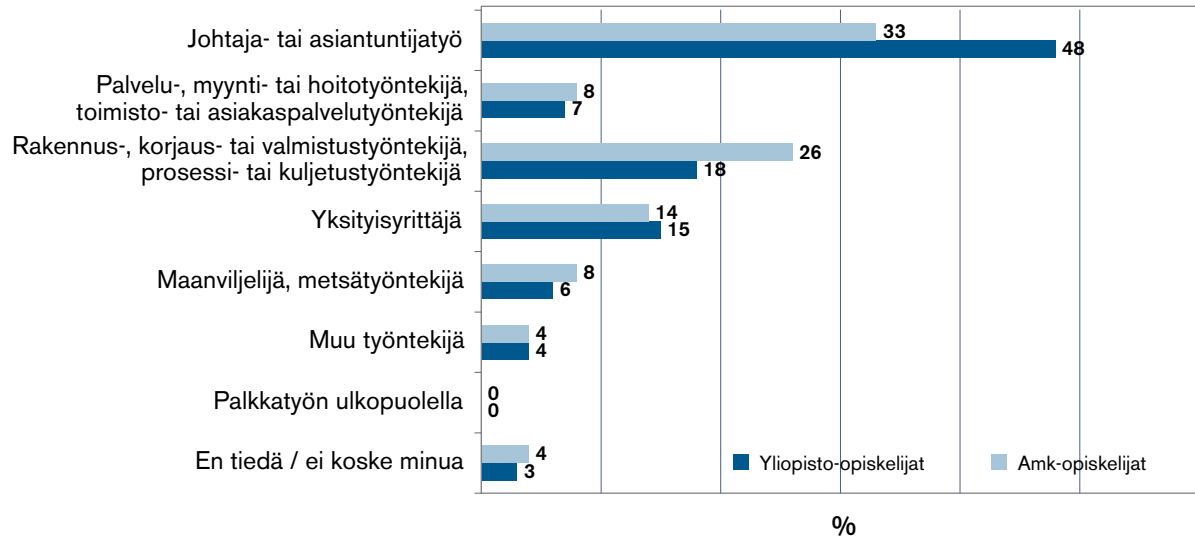
isistä ja neljä prosenttia äideistä. Eläkkeellä tai sairauseläkkeellä oli korkeakouluopiskelijoiden isistä 24 prosenttia ja äideistä 17 prosenttia. Kahdeksan prosenttia isistä ja kolme prosenttia äideistä oli jo edesmenneitä.

Yliopisto-opiskelijoiden vanhemmat olivat useammin eläkkeellä tai sairauseläkkeellä kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhemmat ja vastaavasti harvemmin kokoaikaisessa ansiotyössä. Tämä selittyy pitkälti sillä, että yliopisto-opiskelijat ovat

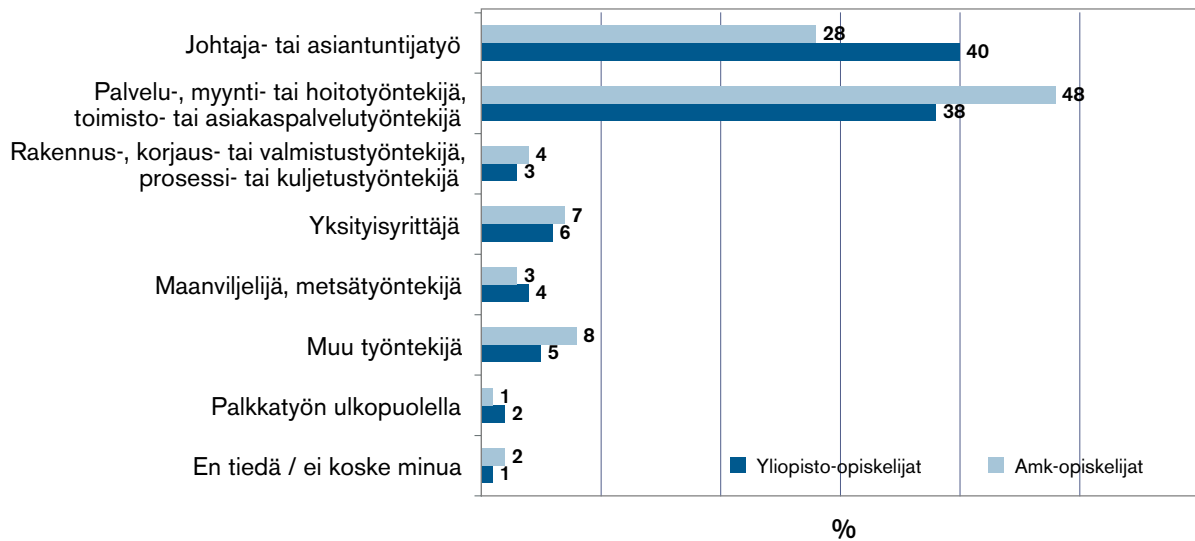
tyypillisesti hiukan ammattikorkeakouluopiskelijoita vanhempia ja todennäköisesti myös heidän vanhempansa ovat iäkkäämpiä kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhemmat.

Korkeakouluopiskelijoiden isistä 41 prosenttia ja äideistä 35 prosenttia oli johtaja- tai asiantuntijatyössä. Yliopisto-opiskelijoiden vanhemmat olivat ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhempia useammin johto- tai asiantuntijatehtävissä. Yliopisto-opiskelijoiden isistä 48 prosenttia toimi johtajan tai asiantuntijan

Isän viimeisin tai entinen ammatillinen asema

Äidin viimeisin tai entinen ammatillinen asema

Kuvio 8. Korkeakouluopiskelijoiden vanhempien viimeisin tai entinen ammatillinen asema.

tehtävissä, äideistä 40 prosenttia. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhemmista vastaavat osuudet olivat 33 prosenttia isistä ja 28 prosenttia äideistä.¹³

Kaikkien korkeakouluopiskelijoiden isistä 14 prosenttia oli yrittäjiä, äideistä 6 prosenttia. Äitejä oli erityisen paljon toimisto- ja asiakaspalvelu-, palvelu-, myynti- tai hoitotyössä (42 prosenttia, isistä 7

prosenttia) ja isät puolestaan olivat usein rakennus-, korjaus-, valmistustyössä, prosessi- tai kuljetustyössä (22 prosenttia, äideistä kolme prosenttia). Maanviljelijöinä tai metsätyöntekijöinä työskenteli 7 prosenttia isistä ja kolme prosenttia äideistä. Palkkatyön ulkopuolella, esimerkiksi opiskelijoina, oli noin kaksi prosenttia äideistä ja murto-osa isistä.

¹³ Sotilasammatti on ammattiluokituksessa luokiteltu johtaja- ja asiantuntijatyöhön havaintojen pienen määrän vuoksi. Yksi prosentti opiskelijoiden isistä työskenteli sotilasammattissa.

Vanhempien sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema

Eurooppalaista EUROSTUDENT -tutkimusta seuraten opiskelijoilta kysyttiin myös mihin sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan asteikolla yhdestä kymmeneen opiskelija sijoittaisi vanhempansa. Monet vastaajat kritisoivat kysymystä: vastaamista hankaloitti isien ja äitien erilaiset tilanteet ja tämän kaltainen pisteyttäminen koettiin Suomen oloissa vieraaksi. Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että kyseessä on opiskelijan subjektiivinen arvio omien vanhempien asemasta ja että joidenkin koulutusalojen osalta tulokset perustuvat melko pieniin vastaajamääriin.

Yliopisto-opiskelijat katsoivat hiukan useammin vanhempiensa kuuluvan melko korkeaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan ja ammattikorkeakouluopiskelijat hiukan useammin asteikon keskelle, ”keskiluokkaiseen” asemaan.

Opiskelijatutkimukseen vastanneista kolme prosenttia ilmoitti vanhempiensa edustavan matalaa sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaa (pisteet 1–2) ja seitsemän prosenttia korkeaa sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaa (pisteet 9–10). Ääripäiden osalta ei yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa ollut eroja. Suurin osa opiskelijoista, 43 prosenttia, sijoitti vanhempansa melko korkeaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan (pisteet 7–8) ja 32 prosenttia asteikon keskelle (pisteet 5–6). Melko matalaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan (pisteet 3–4) sijoitti vanhempansa 14 prosenttia opiskelijoista, eikä tässä ollut eroja yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä.

Tuloksissa erottuu vaihtelua eri koulutusalojen välillä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa jonkin verran useammin melko korkeasta tai korkeasta yhteiskunnallisesta taustasta lähtöisin olevia

Taulukko 8. Vanhempien sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema ja opiskelijan koulutusala.

”Mihin sijoittaisit omat vanhempasi seuraavalla sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaa kuvaavalla asteikolla yhdestä kymmeneen?”

Vanhempien sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema (pisteet 1–10)

Koulutusala	Vanhempien sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema (pisteet 1–10)				korkea asema
	matala asema				
	1 ja 2 %	3 ja 4 %	5 ja 6 %	7 ja 8 %	9 ja 10 %
Ammattikorkeakouluopiskelijat					
Kulttuuriala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala	2	14	42	36	6
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	1	12	33	47	7
Luonnonvara- ja ympäristöala	1	14	34	43	8
Tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnontieteiden ala	5	17	31	40	7
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	3	13	36	42	6
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	7	10	30	47	6
<i>Yhteensä</i>	3	14	34	42	7
Yliopisto-opiskelijat					
Humanistinen ja teologian ala	1	16	34	40	9
Kasvatustieteellinen ala	1	16	27	43	13
Kauppatieteellinen ala	1	16	27	45	12
Kuvataiteen, musiikin ja teatterin ala sekä taideteollinen ala	1	16	35	35	11
Liikuntatieteellinen ja terveystieteiden ala	5	15	38	41	1
Luonnontieteellinen ala	3	15	34	44	4
Lääketieteen, eläin- ja hammaslääketieteen sekä farmasian ala	1	5	19	63	13
Maatalous-metsätieteellinen ala	0	22	24	54	0
Oikeustieteellinen ala	4	13	23	49	11
Teknillistieteellinen ala	2	13	32	46	7
Yhteiskuntatieteellinen ja psykologian ala	4	13	35	43	6
<i>Yhteensä</i>	2	14	31	45	8
Kaikki opiskelijat yhteensä	3	14	32	43	7

opiskelijoita oli yhteiskuntatieteiden-, liiketalouden- ja hallinnon alaa opiskelevien keskuudessa sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalaa opiskelevien keskuudessa. Yliopistoissa jonkin verran enemmän melko korkeasta tai korkeasta yhteiskunnallisesta taustasta lähtöisin olevia opiskelijoita oli lääketieteellisellä ja oikeustieteellisellä alalla opiskelevien keskuudessa.

1.8 Korkeakouluopiskelijoiden asuminen

Suomalaisille korkeakouluopiskelijoille on tyypillistä asua omassa taloudessa. Omien vanhempien luona asuu 6 prosenttia korkeakouluopiskelijoista eli kaikkiaan noin 15 000 henkilöä. Nuorimpien ikäryhmässä eli 18–24-vuotiaiden joukossa 10 prosenttia asui vanhempien luona, mutta 25–29-vuotiaista enää vain kaksi prosenttia ja yli 30-vuotiaista yksi prosentti. Omassa taloudessa asumista voi pitää pohjois-eurooppalaisena trendinä; Etelä- ja Keski-Euroopassa on paljon tavallisempaa, että korkeakouluopiskelija asuu vanhempiensa luona.¹⁴

Yleisin perhesuhteen muoto suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa on asua yksin omassa taloudessa tai soluasunnossa. Näin asuu 42 prosenttia kaikista opiskelijoista eli noin 100 000 henkilöä. Lähes puolet nuorimmasta ikäryhmästä, 18–24-vuotiaista, asuu yksin omassa taloudessa tai soluasunnossa. Yhteistaloudessa tai kimppekämpässä yhteisellä

vuokrasopimuksella asuu 7 prosenttia kaikista opiskelijoista eli noin 17 000 henkilöä. Toiseksi yleisin perhesuhteen muoto opiskelijoiden keskuudessa on asuminen kahdestaan puolison kanssa. Kolmannes kaikista korkeakouluopiskelijoista eli noin 82 000 opiskelijaa asuu puolisonsa kanssa avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Puolison kanssa asuvien osuus kasvaa 18–24-vuotiaiden ikäryhmän noin 30 prosentista 25–29-vuotiaiden 40 prosenttiin.

Perheelliset korkeakouluopiskelijat

Kolmanneksi yleisin perhesuhteen muoto opiskelijoiden keskuudessa on asuminen yhdessä puolison ja lapsen tai lasten kanssa. Näin on kymmenellä prosentilla kaikista korkeakouluopiskelijoista eli lukumääräisesti tämä tarkoittaa noin 25 000 henkilöä. Yksi prosentti kaikista opiskelijoista eli noin 2500 henkilöä asuu yksin lapsen tai lasten kanssa. Korkeakouluopiskelijoista kaikkiaan 13 prosentilla on lapsia. Lukumääräisesti tämä on noin 32 000 perheellistä korkeakouluopiskelijaa. Kaikki eivät kuitenkaan asu lastensa kanssa. Osalla lapset ovat jo aikuisia ja perustaneet oman talouden. Eurooppalaisessa katsannossa Suomessa on verraten paljon perheellisiä korkeakouluopiskelijoita.¹⁵

Kaikista tutkimukseen vastanneista 18–24-vuotiaista kaksi prosenttia asui lapsen kanssa ja 25–29-vuotiaista 9 prosenttia. Kolmekymmentä-

Kuvio 9. Korkeakouluopiskelijoiden perhesuhteet

¹⁴ EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 12

¹⁵ EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 8

vuotiaista ja sitä vanhemmista 40 prosenttia asui lapsen tai lasten kanssa. Vastanneista perheellisistä opiskelijoista 43 prosentilla oli yksi lapsi, 35 prosentilla kaksi lasta ja 22 prosentilla kolme lasta tai enemmän.

Edellä mainittujen perhesuhteiden lisäksi opiskelijoilla on erilaisia luokittelemattomia perhesuhteen muotoja kuten useamman sukupolven yhteisasuminen tai kaksi taloutta, missä arkipäivät asutaan opiskelupaikkakunnalla ja viikonloput perheen kanssa. Tällaiset ratkaisut koskettavat noin 3000 opiskelijaa.

Asumismuodot

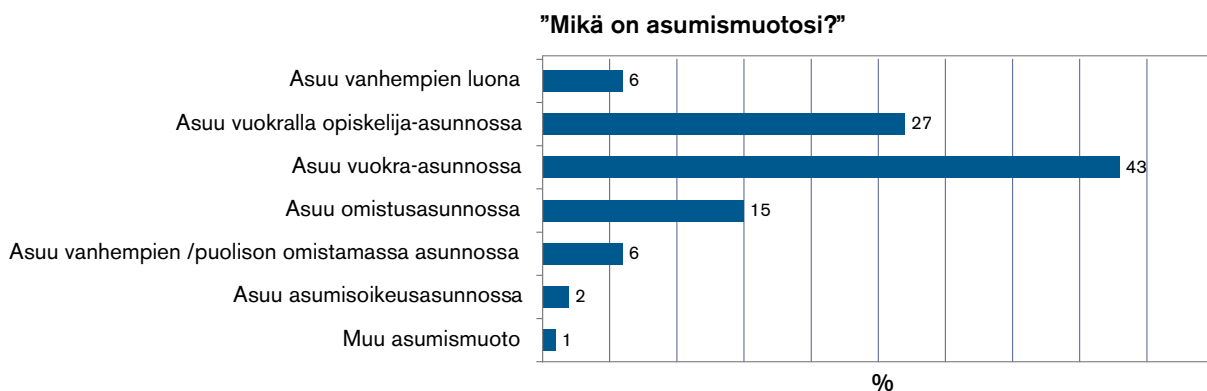
Yleisin asumisen muoto suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa on asuminen vuokra-asunnossa. Näin asuu 43 prosenttia kaikista opiskelijoista eli lähes 110 000 henkilöä. Asunto voi olla kaupungin asunto tai muu vastaava, tai vuokrattu vapailta markkinoilta. Vuokralla opiskelija-asunnossa asuu 27 prosenttia opiskelijoista eli noin 67 000 henkilöä. Nuorimpien eli 18–24-vuotiaiden opiskelijoiden ryhmästä asui opiskelija-asunnossa 34 prosenttia, yli 30-vuotiaista vain 8 prosenttia. Suomessa opiskelija-asunnot eivät ole niin sanottuja opiskelija-asuntoloita, joita on monissa muissa Euroopan maissa.¹⁶

Omassa tai puolison kanssa hankitussa asunnossa asuu 15 prosenttia opiskelijoista eli noin 37 000 henkilöä. Tässä oli kuitenkin huomattavaa vaihtelua eri ikäryhmien välillä: nuorimmista, 18–24-vuotiaista

kolme prosenttia asui omistusasunnossa, 25–29-vuotiaista 14 prosenttia ja yli 30-vuotiaista yli puolet. Alle kaksi prosenttia kaikista opiskelijoista asui asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa. Vanhempien, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa asui 6 prosenttia kaikista opiskelijoista eli noin 15 000 opiskelijaa.

Opiskelijoiden asumismuodossa esiintyy jonkin verran vaihtelua Suomen eri alueiden välillä. Pääkaupunkiseudulla ja Länsi-Suomessa asutaan useammin opiskelija-asunnossa kuin muualla Suomessa. Itä-Suomessa puolestaan asutaan useammin vuokralla muuten kuin opiskelija-asunnossa. Pääkaupunkiseudulla asuvat opiskelijat asuvat selvästi muita opiskelijoita harvemmin vapailta markkinoilta, kaupungilta tai muuten vuokratessa asunnossa. Pääkaupunkiseudulla ja Länsi-Suomessa asuvilla opiskelijoilla on myös muita opiskelijoita harvemmin oma (tai puolison kanssa yhteinen) omistusasunto. Itä-Suomessa asuvat opiskelijat asuvat muita opiskelijoita harvemmin vanhempien, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa ja vanhempien tai sukulaisten luona ja heillä on muita opiskelijoita useammin oma omistusasunto. Pääkaupunkiseudulla ja Etelä-Suomessa asuvat opiskelijat puolestaan asuvat muita opiskelijoita useammin vanhempien, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa ja vanhempien tai sukulaisten luona.

Korkeakouluopiskelijat ovat varsin tyytyväisiä asumismuotoihinsa. Noin kuusi prosenttia opiskelijoista oli asumismuotoonsa tyytymättömiä, mutta mikään ryhmä ei erottunut tässä kysymyksessä.

Kuvio 10. Korkeakouluopiskelijoiden asumismuodot

Taulukko 9. Korkeakouluopiskelijoiden asumismuoto; asuinalueen mukaan

Asumismuoto	Asuinalue					
	Kaikki %	Pk-Seutu %	Etelä-Suomi %	Länsi-Suomi %	Itä-Suomi %	Pohjois-Suomi %
Vuokralla opiskelija-asunnossa	27	30	22	30	26	25
Vuokralla muuten kuin opiskelija-asunnossa	43	39	44	44	47	45
Oma (tai puolison kanssa yhteinen) omistusasunto	15	13	18	13	19	18
Vanhempien, sukulaisten tai puolison omistama asunto	6	8	7	5	3	6
Asumisoikeus- tai osaomistusasunto	2	2	1	2	1	1
Vanhempien tai sukulaisten luona	6	7	7	6	4	3
Muuten	1	2	1	0	2	1
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100	100
Alueella asuvia korkeakouluopiskelijoita yhteensä	248 000	72 000	56 000	63 000	25 000	31 000

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin myös kuinka kauan opiskelijalta menee matkassa kotoa oppilaitokselle ja kuinka monta kilometriä pitkä matka on. Opiskelijoista 63 prosentilla matkaan kului 20 minuuttia tai vähemmän. Neljällä prosentilla matka kesti yli kaksi tuntia. Kolmanneksella opiskelijoista matkan

pituus oli alle neljä kilometriä. Yli sadan kilometrin mittainen matka oppilaitokseen oli kuudella prosentilla vastanneista opiskelijoista. Tällainen ratkaisu on mahdollinen esimerkiksi opintojen loppuvaiheessa, opinnäyte- tai lopputyötä tehdessä, kun oppilaitoksella ei tarvitse käydä päivittäin.

Keskeisimmät tulokset

- Korkeakouluopiskelijoista 55 prosenttia on naisia ja 45 prosenttia miehiä. Huomattavan naisvaltaisia koulutusaloja ovat sosiaali-, terveys- ja kasvatusalat. Miesvaltaisia aloja ovat tekniikan, liikenteen ja luonnontieteiden alat.
- Suomalaiset korkeakouluopiskelijat aloittavat opintonsa keskimäärin (mediaani) 21-vuotiaina. Korkeakouluissa opiskelevista viidennes on yli 30-vuotiaita.
- Yli 80 prosenttia opiskelijoista on hakenut opiskelupaikkaansa vain kerran. Viisi prosenttia korkeakouluopiskelijoista on hakenut nykyistä opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Lääke- ja oikeustieteitä opiskelevista noin viidennes oli hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin.
- Opiskelijoista 26 prosentilla on tai on ollut myös muu kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa. Useimmin toinen tutkinto-oikeus on lääketieteellisiä aineita opiskelevilla, joista noin puolella on toinen tutkinto-oikeus.
- Kaksi kolmesta opiskelijasta eli noin 159 000 opiskelijaa, oli pitänyt ennen nykyisiä opintojaan (lukion, ammatillisen koulutuksen tai aiemman korkeakoulututkinnon jälkeen) tai nykyisten opintojen aikana vähintään vuoden mittaisen tauon opiskeluista. Yleisin tapa viettää välivuosi oli käydä ansiotyössä.
- Opiskelijoista 90 prosentilla on työelämäkokemusta ennen korkeakouluopintojen alkua.
- Yliopisto-opiskelijoiden vanhemmilla on ammattikorkeakouluopiskelijoiden vanhempia useammin korkeakoulututkinto ja he ovat useammin johtaja- tai asiantuntijatehtävissä.
- Suomalaiset korkeakouluopiskelijat asuvat tavallisimmin yksin omassa taloudessa. Vain 6 prosenttia opiskelijoista asuu vanhempiensa tai sukulaisten luona.
- Korkeakouluopiskelijoista 13 prosentilla on lapsia.
- Yleisintä on asua vuokra-asunnossa (ei opiskelija-asunnossa). Näin asuu 43 prosenttia korkeakouluopiskelijoista. Opiskelija-asunnossa asuu 27 prosenttia korkeakouluopiskelijoista.

2 Opiskelijoiden toimeentulo

2.1 Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon lähteet ja tulot

Opiskelijatutkimukseen vastanneita korkeakouluopiskelijoita pyydettiin erittelemään mistä tulonlähteistä heidän toimeentulonsa koostuu lukuvuoden aikana. Täsmällinen kysymys oli: ”Arvioi kuukausittain käytävissä olevat keskimääräiset tulosi lukuvuoden aikana seuraavan ryhmittelyn mukaisesti (euroa/kk, keskimäärin)”. Monet opiskelijat kritisoivat kysymystä, sillä siihen oli eri syistä johtuen vaikea vastata. Esimerkiksi keikkatyötä tekeville opiskelijoilla palkkatulot saattoivat vaihdella huomattavasti eri kuukausien välillä eikä keskimääräistä kuukausituloa ollut helppo määrittellä. Puolison kanssa asuvien oli niin ikään vaikea eritellä käytävissä olevia tuloja ja omia menoja.

Kaikkien opiskelijoiden keskimääräiset (mediaani) kuukausitulot lukuvuoden aikana ovat 821 euroa. Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden toimeentulossa on jonkin verran eroja. Yliopisto-opiskelijoiden keskimääräinen (mediaani) kokonaistulo lukuvuoden aikana on selvästi korkeampi kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden – 892 euroa kuukaudessa yliopisto-opiskelijoilla ja 768 euroa kuukaudessa ammattikorkeakouluopiskelijoilla. Ero selittyy pitkälti yliopisto-opiskelijoiden runsaammilla ansiotyöstä saaduilla tuloilla. Yliopisto-opiskelijoilla on huomattavasti ammattikorkeakouluopiskelijoita

enemmän lukuvuoden aikaisia ansiotuloja: yliopisto-opiskelijoiden keskimääräinen (mediaani) ansiotulo kuukaudessa on 300 euroa, ammattikorkeakouluopiskelijoiden 150 euroa. Yliopisto-opiskelijoilla ansiotulon osuus kokonaistuloista on yli kolmanneksen, ammattikorkeakouluopiskelijoilla 20 prosenttia.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokonaistaloudessa opintotuen opintorahan ja asumislisän merkitys korostuu. Kaikkien opiskelijoiden keskimääräisissä tuloissa opintotuen opintorahan ja asumislisän osuus oli 51 prosenttia, ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa keskimäärin 56 prosenttia, yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa keskimäärin 45 prosenttia.

Mies- ja naisopiskelijoiden toimeentulossa ja toimeentulon rakenteessa puolestaan ei ole suurta eroa: kaikkien miesopiskelijoiden kokonaistulot lukuvuoden aikana ovat keskimäärin (mediaani) 830 euroa ja naisopiskelijoiden 820 euroa. Naisopiskelijat nostavat keskimäärin enemmän opintorahaa ja asumislisää kuin miehet, saavat enemmän taloudellista tukea läheisiltään ja heillä on myös enemmän säästöjä kuin miehillä. Ansiotuloja naisilla ja miehillä on jokseenkin yhtä paljon (24 %). Miesopiskelijoiden hiukan korkeammat tulot selittynevätkin pitkälti erittelemättömien toimeentulon lähteiden runsaammalla määrällä ja runsaammalla opintolainan nostamisella: miesten nostaman opintolainan keskiarvo on 68 euroa kuukaudessa, naisten 61 euroa kuukaudessa.

Taulukko 10. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon lähteet ja keskimääräiset tulot lukukauden aikana, EUR/kk; sukupuolen ja korkeakoulutyyppin mukaan.

Toimeentulon lähde	Kaikki opiskelijat EUR		Miehet EUR		Naiset EUR		Amk EUR		Yliopisto EUR	
	mediaani	%	mediaani	%	mediaani	%	mediaani	%	mediaani	%
Opintoraha ja asumislisä	420	51	400	48	432	53	432	56	400	45
Palkkatyö	200	24	200	24	200	24	150	20	300	34
Vanhempien tuki	20	2	0	0	20	2	20	3	20	2
Säästöt	0	0	0	0	20	2	0	0	20	2
Muut toimeentulon lähteet*	181	22	230	28	148	18	166	22	152	17
<i>Yhteensä</i>	<i>821</i>	<i>100</i>	<i>830</i>	<i>100</i>	<i>820</i>	<i>100</i>	<i>768</i>	<i>100</i>	<i>892</i>	<i>100</i>

* Muita toimeentulon lähteitä mm. opintolaina, asumistuki, toimeentulotuki, muut sosiaaliturvaetuudet (esim. lapsilisä) ja puolison tuki

Opintotuen käyttö ja sen rajoittamiseen liittyvät tekijät

Useimmilla opiskelijoilla toimeentulon perusrunko muodostuu opintotuen opintorahan ja asumislisän yhdistelmästä. Useampi kuin kolme neljästä korkeakouluopiskelijasta nostaa opintotukea ainakin jonkin verran lukukauden aikana. Opintorahan ja asumislisän osuus kaikkien opiskelijoiden toimeentulossa on noin puolet.

Korkeakouluopiskelijoista 23 prosenttia ei tavallisimmin nosta lainkaan opintotukea (opintorahaa, asumislisää tai opintolainaa) lukuvuoden aikana.

Tähän voivat vaikuttaa ainakin seuraavat syyt:

- opiskelija on jo nostanut hänelle oikeutetun opintotuen aiempien opintojen yhteydessä;
- opiskelijan tulotaso ylittää opintotuen myöntämiseen sallitun määrän;
- opiskelijalle ei kerry riittävästi opintosuorituksia, jotta opiskelu voitaisiin tulkita päätoimiseksi, tai;

- opiskelija itse rajoittaa opintotuen nostamista esimerkiksi säästääkseen tukikuukausia myöhempiin opintojen vaiheisiin.

Yliopisto-opiskelijoissa on enemmän niitä, jotka eivät nosta opintotukea: yliopisto-opiskelijoista 29 prosenttia ei nosta lainkaan opintotukea, kun ammattikorkeakouluopiskelijoista tällaisten opiskelijoiden osuus on 15 prosenttia. Yli 30-vuotiaista opiskelijoista 60 prosenttia ei nosta opintotukea lukuvuoden aikana. Nuorimmista, 18–24-vuotiaista opiskelijoista vain 8 prosenttia ei nosta lainkaan opintotukea lukukauden aikana. Kaikista opiskelijoista 12 prosenttia nostaa opintotukea 10–12 kuukautta vuodessa, eli he opiskelevat myös kesälä. Ammattikorkeakouluopiskelijoista ja nuorista, 18–24-vuotiaista tällaisten opiskelijoiden osuus oli 14 prosenttia.

Taulukko 11. Korkeakouluopiskelijoiden nostamat opintotukikuukaudet lukuvuoden aikana; korkeakoulutyyppin sekä ikäryhmän mukaan. "Kuinka paljon nostat tavallisimmin lukuvuoden aikana opintotukea (opintorahaa, asumislisää tai opintolainaa)?"

Opintotuki-kuukausia lukuvuoden aikana	Opiskelijaryhmä			Ikäryhmä		
	Kaikki opiskelijat %	Amk-opiskelijat %	Yliopisto-opiskelijat %	18–24-v. opiskelijat %	25–29-v. opiskelijat %	väh. 30-v. opiskelijat %
0 kk	23	15	29	8	26	60
1–3 kk	3	3	3	2	4	3
4–6 kk	6	6	6	4	10	6
7–9 kk	56	63	51	72	51	22
10–12 kk	12	14	11	14	9	9
<i>Yhteensä</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin opiskelijoilta opintotuen käytön rajoittamiseen liittyvistä seikoista. Osa opiskelijoista joutuu palauttamaan tai perumaan opintotukikuukausia erinäisistä syistä. Opiskelijatutkimukseen vastanneista 20 prosenttia oli joutunut palauttamaan tai perumaan opintotukikuukausia opintotuen nostamiseen liittyvien tulorajojen vuoksi. Yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 18 prosenttia oli rajoittanut opintotukikuukausien käyttöä tästä syystä.

Viisi prosenttia kaikista opiskelijoista oli rajoittanut opintotuen käyttöä opintotuen nostamiseen vaadittavien opintosuoritusten vuoksi ja 10 prosenttia oli rajoittanut opintotukikuukausien nostamista taatakseen tukikuukausien riittävyyden jatkossa. Tällaiset opintotuen käytön rajoittamiseen liittyvät toimenpiteet olivat selvästi tavallisempia yliopisto-opiskelijoille kuin ammattikorkeakouluopiskelijoille.

Opiskelijatutkimukseen jätetyissä kommentteissa nousi myös esille, että opintotuki ei ole ainoa yhteiskunnan tarjoama tuki opiskelijoille, vaan tarjolla on myös muita tukimuotoja. Opiskelijoilla on erilaisia elämäntilanteita ja opiskelun yhdistäminen eri tilanteisiin voi olla hyvin haastavaa. Monet tutkimukseen vastanneet – erityisesti vanhemmat ja/tai perheelliset opiskelijat – kirjoittivat, että opintotukijärjestelmää voisi kehittää erilaiset elämäntilanteet paremmin huomioivaksi.

Opintolaina opintoajan rahoitusmuotona

Opintolaina ei ole erityisen suosittu opiskelijoiden keskuudessa. Kaikista tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista 15 prosenttia ilmoitti

nostavansa opintolainaa kuukausittain lukuvuoden aikana. Opintolainan käyttäminen oli jonkin verran suositumpaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja 25–29-vuotiaiden opiskelijoiden joukossa. Näissä ryhmissä opintolainaa käytti lähes joka viides opiskelija.

Kansaneläkelaitoksen opintoetuustilaston mukaan lukuvuonna 2008–2009 opintotukea saavista korkeakouluopiskelijoista lainatakauksen otti ammattikorkeakouluopiskelijoista 46 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 48 prosenttia. Vuonna 2008 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 39 prosenttia oli nostanut opintolainaa ja yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista vastaavasti 36 prosenttia. Vuonna 2009 keskimääräinen opintolainaa nostaneella ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella oli 6 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 7 200 euroa.¹⁷

Ne opiskelijat, jotka nostavat opintolainaa, nostavat lainaa yleisimmin 300 euroa kuukaudessa. Tämä on valtion takaaman opintolainan kuukausittainen enimmäismäärä. On kuitenkin huomattava, että suurin osa korkeakouluopiskelijoista ei nosta lainkaan opintolainaa ja näin ollen opintolaina ei erotu merkittävänä jatkuvana toimeentulon lähteenä kaikille opiskelijoille tarkasteltaessa opiskelijoiden mediaanituloja.

Opintolainan käyttöä selvitettiin tätä selvitystä tarkemmin Opiskelijatutkimus 2006:ssa. Tutkimuksen mukaan lainan nostaminen oli hiukan tavallisempaa ammattikorkeakoulu- kuin yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa ja tyypillisempää kulttuurialan opiskelijoiden keskuudessa kuin muiden opiskelijoiden keskuudessa. Lainan nostaminen ajoittui yleisimmin myöhemmille opiskeluvuosille.

Taulukko 12. Opintotukikuukausien rajoittamisen (palauttamisen tai perumisen) syyt; korkeakoulutyyppin mukaan. "Oletko rajoittanut opintotukikuukausien käyttöä (esim. palauttanut tai perunut tukea) nykyisten opintojesi aikana?"

Opiskelijaryhmä	Ei ole rajoittanut %	Kyllä, tulorajojen vuoksi %	Kyllä, opintosuoritusvaatimusten vuoksi %	Kyllä, tuen enimmäismäärän riittävyyden vuoksi %	Kyllä, muu syy %
Kaikki opiskelijat	61	20	5	10	4
Ammattikorkeakouluopiskelijat	70	18	3	5	3
Yliopisto-opiskelijat	54	22	6	14	4

¹⁷ ks. Kansaneläkelaitoksen opintoetuustilasto 2008/09

Taulukko 13. Opintolainaa kuukausittain nostavat opiskelijat lukuvuoden aikana.

Opiskelijaryhmä	Opintolainaa nostavat opiskelijat	
	lkm	%
Ammattikorkeakouluopiskelijat	20 700	19
Yliopisto-opiskelijat	17 500	12
Miehet	18 700	16
Naiset	19 500	15
18–24-vuotiaat	18 100	14
25–29-vuotiaat	13 300	19
30+-vuotiaat	6 900	15
<i>Kaikki opiskelijat</i>	38 200	15

Myös opiskeluvaihto ulkomailla lisäsi opiskelijan todennäköisyyttä nostaa lainaa.¹⁸

Opiskelijatutkimus 2006 -tutkimuksen mukaan merkittävin syy nostaa opintolainaa oli välttämättömyysmenojen (esimerkiksi ruoka ja asuminen) kattaminen, mutta lainaa nostettiin myös jonkin ennalta tiedossa olevan menon rahoittamiseksi sekä vapaa-ajan viettoon ja hauskanpitoon liittyvien kulujen kattamiseksi. Lainaa vältettiin usein periaatteellisesta syystä – ei haluttu elää velkarahalla. Lainaa välttävät opiskelijat turvautuivat mieluummin säästöihinsä, kävivät ansiotyössä kattaakseen kulunsa tai saivat tukea vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan. Lainan ottoa vältettiin usein tulevaisuuden epävarman työllisyystilanteen ja lainan takaisinmaksuun liittyvien pelkojen vuoksi.¹⁹

Ansiotyö opintoajan rahoitusmuotona

Kaikkien opiskelijoiden mediaaniansiotyötulo lukukauden aikana oli tämän tutkimuksen perusteella 200 euroa kuukaudessa. Ansiotyön osuus kaikkien opiskelijoiden toimeentulossa on noin neljännes, mutta vanhemmilla opiskelijoilla ansiotyön merkitys korostuu. Vuonna 2006 toteutetussa yhteiseurooppalaisessa vertailussa ansiotulojen osuus eurooppalaisten opiskelijoiden toimeentulossa oli keskimäärin viidenneksen.²⁰

Opiskelijoiden työssäkäynnin yleisyys vaihtelee yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä, ikäryhmittäin, opintojen vaiheen mukaan ja myös sen mukaan missä osassa Suomea opiskelija asuu. Seuraavassa käsitellään ansiotyötä opiskeluaikajan rahoitusmuo-

Taulukko 14. Työssäkäynnin yleisyys korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa; korkeakoulutyypin ja ikäryhmän mukaan.

"Käytkö ansiotyössä kuluvan lukukauden aikana?"

"Oletko käynyt ansiotyössä lukukausien välisillä lomajaksoilla viimeisen 12 kuukauden aikana?"

Työtilanne	Opiskelijaryhmä			Ikäryhmä		
	Kaikki %	Amk-opiskelijat %	Yo-opiskelijat %	18–24-v. %	25–29-v. %	väh. 30-v. %
Säännöllinen työ lukukauden aikana	30	22	36	17	40	50
Epäsäännöllinen työ lukukauden aikana	30	34	27	32	32	22
Ei työskentele lukukauden aikana	40	44	37	50	27	28
On ollut kesätöissä viim. 12 kk aikana	76	74	78	74	81	75
Ei kesätöitä viim. 12 kk aikana	24	26	22	26	19	25

18 ks. Viuhko 2006, s. 50–53

19 Ibid.

20 EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 13

tona ja selvitetään miten eri opiskelijaryhmät rahoittavat opiskeluaikaansa ansiotyöllä. Tämän raportin seuraavassa luvussa käsitellään ansiotyön merkitystä opiskelijoiden ajankäytön kokonaisuudessa ja tarkastellaan ansiotyön vaikutusta opinnoissa etenemiseen.

Edellisissä opiskelijatutkimuksissa on tarkemmin selvitetty opiskelijoiden työssäkäynnin syitä. Työssä käydään paitsi opintoajan rahoittamiseksi myös työkokemuksen saamiseksi. Työkokemuksen kartuttaminen koetaan tärkeäksi tulevaisuutta, valmistumisen jälkeistä työllistymistä ajatellen. Opiskelijat tekevät sekä omaan opiskeluaan liittyvää että omaa alaa vastaamatonta työtä. Edellisissä tutkimuksissa on ilmennyt, että pääkaupunkiseudulla asuvat opiskelijat tekevät useammin omaa alaa vastaavaa työtä kuin muualla asuvat.²¹

Yliopisto-opiskelijoilla on ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin säännöllinen ansiotyö lukukauden aikana. Osaltaan eroa työssäkäynnissä korkeakoulusektoreiden välillä selittää se, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoaika on rajattu ja heiltä edellytetään useammin läsnäoloa opinnoissa. Kaikista yliopisto-opiskelijoista 36 prosentilla oli säännöllinen ansiotyö lukukauden aikana. Yli 30-vuotiaista yliopisto-opiskelijoista jopa 57 prosenttia kävi säännöllisesti ansiotyössä opintojensa ohella ja 20 prosenttia epäsäännöllisesti. Yli 30-vuotiaista ammattikorkeakouluopiskelijoista 32 prosenttia kävi säännöllisesti ansiotyössä ja 27 prosenttia epäsäännöllisesti. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 44 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 37 prosenttia ei työskentele lainkaan lukukauden aikana. Yliopisto-opiskelijat

käyvät myös hiukan ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin töissä lukukausien välisinä loma-aikoina.

Tämän tutkimuksen perusteella opiskelijoiden loma-aikojen aikainen työssäkäynti olisi lisääntynyt kuluneen vuosikymmenen aikana. Vuoden 2003 opiskelijatutkimuksessa 71 prosenttia korkeakouluopiskelijoista oli käynyt töissä lukukausien välisinä loma-aikoina.²² Nyt yliopisto-opiskelijoista 78 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 74 prosenttia oli käynyt loma-aikana töissä. Tulos viittaa siihen, että vuoden 2009 syksyllä vaikuttanut talouden taantuma ei olisi heikentänyt opiskelijoiden työtilannetta erityisen dramaattisesti.

Mitä vanhempi opiskelija on, sitä todennäköisemmin hän käy säännöllisesti ansiotyössä lukukauden aikana. Vähintään 25-vuotiaista opiskelijoista 72 prosenttia kävi töissä lukukauden aikana (säännöllisesti tai epäsäännöllisesti). Yli 30-vuotiailla opiskelijoilla oli useammin säännöllinen työ kuin heitä nuoremmilla, joilla oli useammin epäsäännöllisiä töitä. Alle 25-vuotiaista opiskelijoista 49 prosenttia kävi töissä lukukauden aikana.

Työssäkäynti yleistyy opintojen loppuvaiheessa. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista 15 prosenttia käy säännöllisesti ansiotyössä lukuvuoden aikana ja 28 prosenttia epäsäännöllisesti. Opiskelijoiden työssäkäynti näyttää tämän tutkimuksen perusteella lisääntyvän opintojen karttuessa, esimerkiksi neljännen vuoden opiskelijoista jo 27 prosenttia työskentelee säännöllisesti lukuvuoden aikana ja 39 prosenttia epäsäännöllisesti.

Taulukko 15. Työssäkäynnin yleisyys korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa; opintojen aloitusvuoden mukaan. "Käytkö ansiotyössä kuluvan lukukauden aikana?"

Työtilanne	Kaikki %	Opintojen aloitusvuosi ja vuosikurssi					
		2009 1. %	2008 2. %	2007 3. %	2006 4. %	2005 5. %	2004 tai aiemmin 6.+ %
Säännöllinen työ lukukauden aikana	30	15	21	19	27	29	48
Epäsäännöllinen työ lukukauden aikana	30	28	38	42	39	30	14
Ei työskentele lukukauden aikana	40	57	41	39	34	41	39

²¹ ks. esim. Viuhko 2006, s. 54–57

²² ks. Berndtson 2004, s. 37

Käsillä olevan aineiston perusteella pääkaupunkiseudulla asuvat korkeakouluopiskelijat käyvät merkittävästi enemmän töissä kuin muualla Suomessa asuvat. Noin 40 prosentilla pääkaupunkiseudulla asuvista opiskelijoista oli säännöllinen työ lukukauden aikana, kun muualla Suomessa alle 30 prosenttia opiskelijoista työskenteli säännöllisesti lukukauden aikana. Epäsäännöllisesti työskentelevien opiskelijoiden osuus ei pääkaupunkiseudulla ollut sen suurempi kuin muuallakaan maassa, mutta pääkaupunkiseudulla vain 30 prosenttia opiskelijoista ei työskennellyt lainkaan lukukauden aikana, kun muualla maassa heidän osuutensa oli enemmän kuin 40 prosenttia. Opiskelijoiden työssäkäynti on melko korkealla asteella myös muualla Etelä-Suomessa kuin pääkaupunkiseudulla. On toki mahdollista, että osa Etelä-Suomessa asuvista opiskelijoista käy työssä nimenaan pääkaupunkiseudulla.

Korkeakouluopiskelijoiden työllisyystilanne ei tämän tutkimuksen valossa eroa suuresti Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomen välillä. Itä-Suomessa asuvilla opiskelijoilla on hiukan useammin säännöllinen työ kuin Länsi- ja Pohjois-Suomessa, missä opiskelijoilla taas on useammin epäsäännöllisiä töitä. Kaikkiaan noin 55 prosenttia Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvista opiskelijoista käy lukukauden aikana töissä.

Itä-Suomessa asuvat opiskelijat kävivät jonkin verran muita harvemmin kesätöissä. Kun pääkaupunkiseudulla 20 prosenttia opiskelijoista ei käynyt töissä lukukausien välisinä loma-aikoina ja Etelä-Suomessa 22 prosenttia, oli muualla Suomessa heidän osuutensa yli 25 prosenttia ja Itä-Suomessa peräti 29 prosenttia. On toki myös mahdollista, että lukukauden aikana säännöllistä työtä tekevät opiskelijat ovat

ilmoittaneet, etteivät ole käyneet kesätöissä. Tämä voisi selittää joidenkin opiskelijaryhmien, kuten itäsuomalaisten tai yli 30-vuotiaiden, kesätyössä käymättömien suurehkoa osuutta.

Se, että opiskelija ei käy töissä, ei aina ole hänen oma valintansa. Kuten eräs opiskelija kommentoi opiskelijatutkimuksessa:

”Merkintäni siitä, että en työskentele opiskeluni ohella on seurausta tämän hetkisestä työttömyydestäni, ei työskentelemisen haluttomuudesta. Haen siis koko ajan aktiivisesti töitä, ja voi olla, että tilanteeni muuttuu.”

Opiskelijan ikä, perhesuhteet ja toimeentulo

Toimeentulon suuruus ja toimeentulon lähteet vaihtelevat huomattavan paljon eri-ikäisten opiskelijoiden välillä ja erilaisissa perhesuhteissa elävien opiskelijoiden välillä.

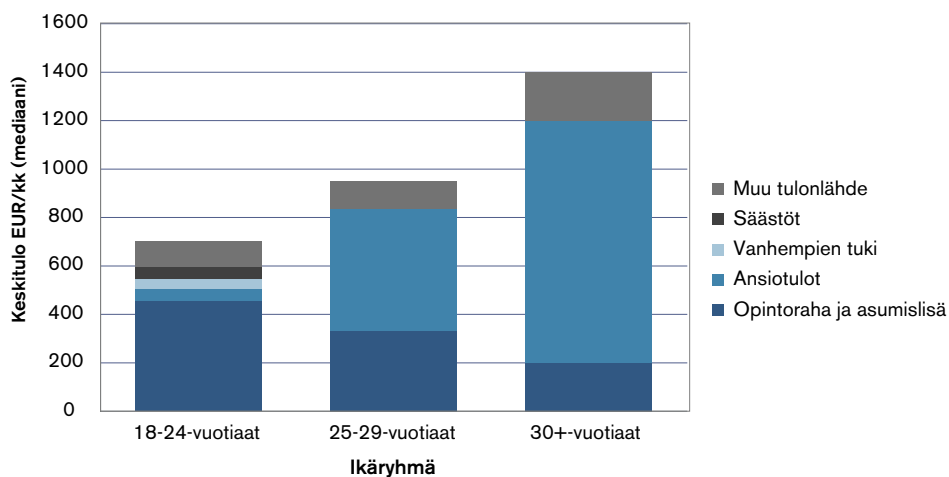
Nuorten, 18–24-vuotiaiden opiskelijoiden keskimääräinen (mediaani) tulo lukuvuoden aikana on 700 euroa kuukaudessa ja 65 prosenttia tästä tulosta on lähtöisin opintorahasta ja asumislisästä. Hiukan vanhemmilla, 25–29-vuotiailla opiskelijoilla keskimääräinen tulo on 949 euroa kuukaudessa ja opintorahan ja asumislisän osuus on enää noin kolmanneksen kokonaistulosta. Tämän ikäisillä on ansiotulosta muodostunut jo sangen merkittävä toimeentulon lähde: yli puolet 25–29-vuotiaiden opiskelijoiden lukuvuoden aikaisesta toimeentulosta tulee työssä ansaitusta rahasta. Vanhimmilla, yli 30-vuotiailla opiskelijoilla on keskimääräinen kokonaistulo 1400 euroa kuukaudessa. Opintorahan tai asumislisän osuus kokonaistuloista on hyvin pieni, 14 prosenttia. Menot rahoitetaan pääasiassa ansiotyöllä.

Taulukko 16. Työssäkäynnin yleisyys korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa; opiskelijan asuinalueen mukaan.

”Käytkö ansiotyössä kuluvan lukukauden aikana?”

”Oletko käynyt ansiotyössä lukukausien välisillä lomajaksoilla viimeisen 12 kuukauden aikana?”

Työtilanne	Kaikki %	Asuinalue				
		Pk-seutu %	Etelä- Suomi %	Länsi- Suomi %	Itä- Suomi %	Pohjois- Suomi %
Säännöllinen työ lukukauden aikana	30	40	28	24	27	24
Epäsäännöllinen työ lukukauden aikana	30	30	31	31	28	30
Ei työskentele lukukauden aikana	40	30	41	45	44	45
On ollut kesätöissä viim. 12 kk aikana	76	80	78	73	71	74
Ei kesätöitä viim. 12 kk aikana	24	20	22	27	29	26

Kuvio 11. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon lähteet ikäryhmän mukaan

Taulukko 17. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon lähteet ja keskimääräiset tulot lukukauden aikana, EUR/kk; ikäryhmän mukaan.

Toimeentulon lähde	Ikäryhmä					
	18–24-v.		25–29-v.		30+-v.	
	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%
Opintoraha ja asumislisä	457	65	335	35	200	14
Palkkatyö	50	7	500	53	1 000	71
Vanhempien tuki	40	6	0	0	0	0
Säästöt	50	7	0	0	0	0
Muut toimeentulon lähteet*	103	15	114	12	200	14
<i>Yhteensä</i>	<i>700</i>	<i>100</i>	<i>949</i>	<i>100</i>	<i>1 400</i>	<i>100</i>

* Muita toimeentulon lähteitä mm. opintolaina, asumistuki, toimeentulotuki, muut sosiaaliturvaetuudet (esim. lapsilisä) ja puolison tuki

Taulukko 18. Korkeakouluopiskelijoiden tulot lukukauden aikana, EUR/kk; perhesuhteiden mukaan

Toimeentulon lähde	Asuu yksin		Asuu puolison kanssa		Asuu lapsen/lasten kanssa		Asuu puolison ja lapsen/lasten kanssa	
	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%
Opintoraha	265	34	260	29	280	15	250	17
Asumislisä	195	25	152	17	**	**	**	**
Opintolaina	0	0	0	0	100	6	0	0
Asumistuki	0	0	0	0	173	10	0	0
Palkkatyö	125	16	350	39	1 000	56	700	48
Vanhempien tuki	30	4	0	0	0	0	0	0
Puolison tuki	0	0	0	0	0	0	40	3
Säästöt	50	6	0	0	0	0	0	0
Muut toimeentulon lähteet*	106	14	138	15	45	3	480	33
<i>Yhteensä</i>	<i>771</i>	<i>100</i>	<i>900</i>	<i>100</i>	<i>1 800</i>	<i>100</i>	<i>1 470</i>	<i>100</i>

* Muita toimeentulon lähteitä mm. toimeentulotuki ja muut sosiaaliturvaetuudet (esim. lapsilisä)

** Tulos epälooginen esitettäväksi: perheellinen opiskelija ei saa asumislisää

Yksin elävän opiskelijan mediaanitulot lukukauden aikana ovat 771 euroa kuukaudessa, puolison kanssa asuvan 900 euroa kuukaudessa, yksinhuoltajan 1 800 euroa kuukaudessa ja puolison ja lapsen tai lasten kanssa elävän 1 470 euroa kuukaudessa.

Opiskelijan asuinalue ja toimeentulo

Opiskelijoiden kokonaistuloissa esiintyy jonkin verran vaihtelua Suomen eri osien välillä. Suurimmat tulot ovat pääkaupunkiseudulla asuvilla opiskelijoilla, keskimäärin (mediaani) 948 euroa kuukaudessa lukukauden aikana. Pienimmät tulot ovat Länsi-Suomessa asuvilla opiskelijoilla, keskimäärin (mediaani) 760 euroa kuukaudessa lukukauden aikana.

2.2 Korkeakouluopiskelijoiden menot

Opiskelijoiden kokonaismenot vaihtelevat opiskelijan ikäryhmän ja siihen kytkeytyvän perhemuodon mukaan. Kaikkien opiskelijoiden keskimääräiset menot (mediaani) ovat 847 euroa kuukaudessa. Nuoret, 18–24-vuotiaat opiskelijat käyttävät keskimäärin (mediaani) 725 euroa kuukaudessa, heitä vanhemmat 25–29-vuotiaat opiskelijat keskimäärin 925 euroa kuukaudessa ja yli 30-vuotiaat opiskelijat keskimäärin 1 330 euroa kuukaudessa. Yliopisto-opiskelijat käyttävät selvästi enemmän rahaa kuin ammattikorkeakouluopiskelijat: yliopisto-opiskelijoiden keskimääräiset menot ovat 875 euroa kuukaudessa, ammattikorkeakouluopiskelijoiden 800 euroa kuukaudessa.

Taulukko 19. Korkeakouluopiskelijoiden keskimääräiset kokonaistulot, EUR/kk; asuinalueen mukaan.

Asuinalue					
Kaikki	Pk-Seutu	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi
EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)
821	948	817	760	830	770

Taulukko 20. Korkeakouluopiskelijoiden keskimääräiset menot, EUR/kk, sekä vanhempien, sukulaisten tai puolison antama taloudellinen tuki; korkeakoulutyyppin ja ikäryhmän mukaan.

Kulutuksen kohde	Opiskelijaryhmä											
	Kaikki		Amk-opiskelijat		Yo-opiskelijat		18–24-vuotiaat		25–29-vuotiaat		30+ -vuotiaat	
	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%
Asuminen	400	47	390	49	400	46	350	48	410	44	550	41
Ruoka	200	24	150	19	200	23	150	21	200	22	300	23
Vaatteet ja hygienia	60	7	50	6	70	8	45	6	70	8	70	5
Liikennevälineet ja matkustaminen	50	6	50	6	47	5	40	6	50	5	80	6
Lääkkeet, terveyspalvelut ja vakuutukset	10	1	10	1	10	1	10	1	15	2	20	2
Puhelin ja tietotekniikka	30	4	30	4	30	3	28	4	30	3	40	3
Harrastukset, vapaa-aika, nautintoaineet ja juhliminen	70	8	55	7	70	8	50	7	90	10	70	5
Opiskelumateriaalit ja muut opiskeluun liittyvät kulut	10	1	10	1	10	1	10	1	10	1	20	2
Muut kulut (mm. lastenhoito)	17	2	55	7	38	4	42	6	50	5	180	14
Yhteensä	847	100	800	100	875	100	725	100	925	100	1 330	28
Vanhempien/sukulaisten tai puolison tuki menojen kattamiseen	125	15	149	19	115	13	100	14	200	22	375	100

Yksin asuva opiskelija käyttää keskimäärin 755 euroa kuukaudessa, yhteistaloudessa tai kimppekämpässä asuva hiukan vähemmän eli 663 euroa kuukaudessa ja vanhempien luona asuva opiskelija keskimäärin 337 euroa kuukaudessa. Puolisonsa kanssa (ilman lapsia) asuva opiskelija kuluttaa keskimäärin 996 euroa kuukaudessa ja puolison sekä lapsen tai lasten kanssa asuva 1 480 euroa kuukaudessa. Yksin lapsen tai lastensa kanssa asuva käyttää keskimäärin 1 673 euroa kuukaudessa.

Miesten ja naisten menojen määrässä on pieni ero: miehet käyttävät keskimäärin 830 euroa kuukaudessa ja naiset 855 euroa kuukaudessa.

Korkeakouluopiskelijoiden kokonaismenoissa esiintyy myös alueellista vaihtelua. Eniten rahaa kuluu pääkaupunkiseudulla asuvilta opiskelijoilta,

keskimäärin (mediaani) 905 euroa kuukaudessa. Vähiten kuluu Länsi-Suomessa asuvilta opiskelijoilta, keskimäärin (mediaani) 800 euroa kuukaudessa.

Suurin korkeakouluopiskelijoiden menoerä on asumiskustannukset (vuokra, lainanlyhennys, yhtiövastike, sähkö- ja vesimaksut ym.), joiden osuus kokonaismenoista on lähes puolet. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden menoista asumiskulujen osuus on keskimäärin 49 prosenttia, yliopisto-opiskelijoilla 46 prosenttia. Kaikkein nuorimpien, 18–24-vuotiaiden opiskelijoiden kohdalla asumiskustannusten osuus on keskimäärin 48 prosenttia kokonaiskulutuksesta. Asumiskulujen osuus opiskelijoiden menoista on samalla tasolla kuin vuonna 2006, jolloin edellinen opiskelijatutkimus valmistui.²³

Taulukko 21. Korkeakouluopiskelijoiden menot lukukauden aikana, EUR/kk; perhesuhteiden mukaan

Kulutuksen kohde	Opiskelijan asumistapa									
	Kaikki		Asuu yksin		Asuu puolison kanssa		Asuu lapsen/lasten kanssa		Asuu puolison ja lapsen/lasten kanssa	
	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%	EUR mediaani	%
Asuminen	400	47	370	49	480	48	670	40	630	43
Ruoka	200	24	150	20	200	20	350	21	400	27
Vaatteet ja hygienia	60	7	45	6	70	7	70	4	70	5
Liikennevälineet ja matkustaminen	50	6	40	5	50	5	50	3	100	7
Lääkkeet, terveyspalvelut ja vakuutukset	10	1	10	1	15	2	40	2	20	1
Puhelin ja tietotekniikka	30	4	30	4	30	3	55	3	30	2
Harrastukset, vapaa-aika, nautintoaineet ja juhliminen	70	8	70	9	70	7	80	5	50	3
Opiskelumateriaalit ja muut opiskeluun liittyvät kulut	10	1	10	1	10	1	40	2	10	1
Muut kulut (mm. lastenhoito)	17	2	30	4	71	7	318	19	170	11
Yhteensä	847	100	755	100	996	100	1 673	100	1 480	100

Taulukko 22. Korkeakouluopiskelijoiden keskimääräinen kokonaiskulutus, EUR/kk; asuinalueen mukaan.

Asuinalue					
Kaikki	Pk-Seutu	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi
EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)	EUR (mediaani)
847	905	855	800	840	806

²³ ks. Viuhko 2006, s. 47

Aiemmissa opiskelijatutkimuksissa on ilmennyt, että suomalaiset korkeakouluopiskelijat käyttävät asumiskuluihin rahaa selvästi enemmän kuin opiskelijat useimmissa Euroopan maissa.²⁴ Huomattakoon kuitenkin, että nämä vertailut eivät syvenny yksityiskohtaisemmin opiskelijoiden asumisen laatuun, esimerkiksi asunnon kokoon ja varustelutasoon liittyviin kysymyksiin ja että tämä voisi olla yksi jatkoselvityksen aihe.

Toiseksi suurin menoerä opiskelijoilla on ruokamenot. Tähän käytetään keskimäärin 24 prosenttia kokonaismenoista, mikä euromääräisesti vaihtelee nuorimpien opiskelijoiden 150 eurosta kuukaudessa vanhimpien opiskelijoiden 300 euroon kuukaudessa. Perheelliset opiskelijat käyttävät ruokaan tätäkin enemmän. Opiskelijalla, jolla on puoliso ja lapsi tai lapsia on ruokaostosten osuus kaikista menoista 27 prosenttia.

Liikennevälineisiin ja matkustuskuluihin kaikki opiskelijaryhmät käyttävät noin 6 prosenttia kokonaismenoista, lääkkeisiin, terveyspalveluihin ja vakuutuksiin yhden prosentin kokonaiskulutuksesta ja tietoliikennekuluihin noin neljä prosenttia kaikista menoista. Myöskään opiskelumateriaaleihin ja muihin opiskeluun liittyviin kuluihin käytetty rahamäärä ei juuri vaihtele opiskelijaryhmien välillä, vaan on yhden prosentin luokkaa kokonaiskulutuksessa. Tämän tutkimuksen perusteella yksinhuoltajaopiskelijat käyttävät kuitenkin selvästi enemmän rahaa opiskelukuluihin kuin muut opiskelijat. Erittelemättömissä menoissa eniten menoja on yksinhuoltajilla, jotka käyttävät 19 prosenttia näihin kuluihin, muiden muassa lastenhoitomenoihin.

Yksi huomattava eroavaisuus eri opiskelijaryhmien rahankäytössä on harrastuksiin, vapaa-aikaan, nautintoaineisiin ja juhlintaan käytetyssä rahamäärässä ja sen osuudessa kaikista menoista. Miehet, yksin asuvat ja 25–29-vuotiaat opiskelijat käyttävät muita enemmän rahaa edellä mainittuihin ajanvietteisiin.

Vanhempien, sukulaisten ja puolison tuki

Opiskelijatutkimukseen vastanneita pyydettiin myös arvioimaan kuinka suuren osan heidän menoistaan

kustansivat vanhemmat, sukulaiset tai puoliso. Kaikkien opiskelijoiden menoista vanhemmat, sukulaiset tai puoliso kustansivat keskimäärin 15 prosenttia. Suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden vanhempien antama taloudellinen tuki ei kansainvälisesti katsoen ole erityisen suuri.²⁵

Eniten taloudellista tukea läheisiltään saivat yli 30-vuotiaat, keskimäärin 375 euroa kuukaudessa eli 28 prosenttia ryhmän keskimääräisistä menoista. Heillä todennäköisesti etupäässä puoliso maksoi tämän osan menoista. Nuoremmilla opiskelijoilla maksajina lienevät useammin omat vanhemmat. Tämän voi päätellä muun muassa siitä, että vain nuorimpien vastaajien kohdalla erottuu vanhempien tuki merkittävänä toimeentulonlähteenä opiskeluaajan rahoittamisesta kysyttäessä.

Yliopisto-opiskelijoiden menoista vanhemmat, sukulaiset tai puoliso maksoivat keskimäärin (mediaani) 115 euroa kuukaudessa eli 13 prosenttia opiskelijan kaikista menoista. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden menoista läheisten maksama osuus oli hiukan korkeampi, keskimäärin 149 euroa kuukaudessa eli 19 prosenttia opiskelijan kaikista menoista. Lähiverkosto osallistui naisopiskelijoiden menoihin useammin kuin miesopiskelijoiden menoihin. Opiskelijoiden kommentteista heijastui, että he eivät olleet erityisen tyytyväisiä, jos joutuivat olemaan taloudellisesti riippuvaisia vanhemmista tai puolisoista.

2.3 Opiskelijaköyhyys

Useimpien opiskeluaikaa leimaa tiukka taloudellinen tilanne. Ammattikorkeakouluopiskelijoista vain 37 prosenttia koki, että heillä on riittävä rahoitus kattamaan omat menot. Lähes puolet opiskelijatutkimukseen vastanneista ammattikorkeakouluopiskelijoista koki, että heillä ei ole riittävä rahoitusta kattamaan kuukausittaisia menojaan. Yliopisto-opiskelijoista 58 prosenttia vastasi, että heillä on riittävä rahoitus kattamaan kuukausittaiset meno ja 30 prosenttia vastasi, ettei heillä ole. Kun vastaukset suhteutetaan koko opiskelijaväestön tasolle voi tämän tutkimuksen perusteella todeta, että kaikkiaan noin kolmannes

24 EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 14

25 EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 13

korkeakouluopiskelijoista eli yli 80 000 opiskelijaa kärsii opiskeluaikaan liittyvästä taloudellisesti tiukasta tilanteesta. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 53 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 40 prosenttia kokee olevansa köyhiä.

Eri ikäryhmien välillä ei ole suurta eroa taloudellisen niukkuuden tai köyhyyden kokemisessa. Nuorimmilla opiskelijoilla, eli 18–24-vuotiailla, oli hiukan muita harvemmin riittävä rahoitus kuukausittaisille menoilleen, kun taas hiukan vanhemmat, 25–29-vuotiaat, kokivat itsensä hiukan useammin köyhiksi kuin nuoremmat tai yli 30-vuotiaat.

Jatkotutkimuksissa olisi kiinnostavaa selvittää kuinka opiskelijat selviytyvät vähillä rahoillaan, mistä he ensimmäiseksi tinkivät rahojen loputtua ja mistä he hakevat tukea taloudellisessa ahdingossa.

Toimeentulotuki

Kaikista korkeakouluopiskelijoista kaksi prosenttia joutui hakemaan kuukausittain toimeentulotukea kattaakseen menonsa. Tavallisinta toimeentulotuen hakeminen oli yli 30-vuotiailla opiskelijoilla, joista

viisi prosenttia sai toimeentulotukea kuukausittain lukuvuoden aikana. Ammattikorkeakouluopiskelijoista kolme prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista yksi prosentti sai kuukausittain toimeentulotukea lukuvuoden aikana. Tukea saavilla yliopisto-opiskelijoilla tuen mediaani oli 400 euroa kuukaudessa ja ammattikorkeakouluopiskelijoilla 200 euroa kuukaudessa. Lukuja tarkasteltaessa tulee huomioida, että ne perustuvat pieneen vastaajamäärään, jolloin ääripäät helposti korostuvat.

Pienin mahdollinen rahamäärä

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin, mikä on vastaajan mielestä pienin mahdollinen rahamäärä (netto) kuukaudessa, jonka tämä tarvitsee välttämättömiin elinkustannuksiin ja asumismenoihin tullakseen toimeen nykyoloissa. Tässä vastaukset eroavat opiskelijoiden ikäryhmän ja perhemuodon mukaan.

Kaikista opiskelijoista vain 7 prosenttia, eli varsin pieni osa, arveli tulevansa toimeen alle 300 eurolla kuukaudessa. Tämä vastaa kutakuinkin kuukausittaista opintorahamäärää (brutto). Alle 300 eurolla

Taulukko 23. Korkeakouluopiskelijoiden kokemus omasta taloudellisesta tilanteesta; korkeakoulutyyppin mukaan.

Kokemus taloudellisesta tilanteesta	Opiskelijaryhmä					
	Kaikki		Amk-opiskelijat		Yo-opiskelijat	
	Samaa mieltä %	Eri mieltä %	Samaa mieltä %	Eri mieltä %	Samaa mieltä %	Eri mieltä %
"Minulla on riittävä rahoitus kattamaan kuukausittaiset menoni"	49	37	37	47	58	30
"Otaen huomioon nykyisen elämäntilanteeni, koen olevani köyhä"	46	37	53	26	40	44

Taulukko 24. Toimeentulotukea saavien korkeakouluopiskelijoiden osuus.

Opiskelijaryhmä	Toimeentulotukea saavien osuus %	Toimeentulotuen mediaani tukea saavilla EUR/kk
Ammattikorkeakouluopiskelijat	3	200
Yliopisto-opiskelijat	1	400
Miehet	2	300
Naiset	1	200
18–24-vuotiaat	1	150
25–29-vuotiaat	2	280
30+-vuotiaat	5	300

kuukaudessa pärjäisivät lähinnä vanhempiansa luona asuvat opiskelijat, joista 75 prosenttia ilmoitti tulevansa toimeen tällä summalla. Lukumääräisesti tämä ei kuitenkaan ole kovin suuri määrä opiskelijoita, sillä vanhempiansa luona asuu vain kuutisen prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoista.

Kaikista opiskelijoista 21 prosenttia vastasi, että kuukaudessa pitäisi saada enemmän kuin 300 euroa, mutta että 500 euroa tai vähemmänkin riittäisi. Tämä vastaa kutakuinkin opintorahan ja asumislisän yhdistettyä enimmäismäärää (brutto). Tämä rahamäärä tuntui sopivan erityisesti yhteistaloudessa tai ”kimppäkämpässä” asuville opiskelijoille, joista yli kolmannes pärjäisi alle 500 eurolla kuukaudessa. Lukumääräisesti tällaisiakin opiskelijoita oli tosin melko vähän.

Niiden opiskelijoiden osuus, jotka uskovat selviävänsä opintorahan ja asumislisän enimmäismäärää

vastaavalla rahamäärällä tai vähemmällä kuukaudessa on noin 28 prosenttia. Tässä oli kuitenkin selviä eroja ikäryhmien välillä. Nuorimmista, 18–24-vuotiaista opiskelijoista 40 prosenttia vastasi selviävänsä rahamäärällä, joka olisi 500 euroa tai vähemmän kuukaudessa. Heitä vanhemmista, 25–29-vuotiaista enää harvempi kuin joka viides uskoi selviävänsä tällä rahamäärällä. Yli 30-vuotiaista vain 10 prosenttia uskoi pärjäävänsä edellä mainitulla rahamäärällä.

Kaikista opiskelijoista yli 70 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä rahaa kuukaudessa enemmän kuin opintorahan ja asumislisän enimmäismäärän tullakseen toimeen. Kaikkien opiskelijoiden keskimääräinen (mediaani) pienin rahamäärä kuukaudessa oli 700 euroa. Jos opintorahan ja asumislisän päälle nostaa opintolainaa, voivat opiskelijan tulot nousta noin 800 euroon kuukaudessa (brutto). Tämä

Taulukko 25. Pienin mahdollinen rahamäärä, EUR/kk; korkeakoulutyyppin sekä ikäryhmän mukaan

”Mikä on mielestäsi pienin mahdollinen rahamäärä (netto) kuukaudessa, jonka tarvitset välttämättömiin elinkustannuksiin ja asumismenoihin tullaksesi toimeen nykyoloissa?”

Pienin mahdollinen rahamäärä/kk	Opiskelijaryhmä			Ikäryhmä		
	Kaikki opiskelijat %	Amk-opiskelijat %	Yo-opiskelijat %	18–24-v. opiskelijat %	25–29-v. opiskelijat %	väh. 30-v. opiskelijat %
300 e/kk tai vähemmän	7	9	5	11	2	3
301–500 e/kk	21	22	20	29	16	7
501–800 e/kk	39	41	38	45	41	19
801 e/kk tai enemmän	33	28	36	15	41	72
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100	100
Mediaani EUR	700	650	700	600	800	1 200

Taulukko 26. Pienin mahdollinen rahamäärä, EUR/kk; asumistavan mukaan.

”Mikä on mielestäsi pienin mahdollinen rahamäärä (netto) kuukaudessa, jonka tarvitset välttämättömiin elinkustannuksiin ja asumismenoihin tullaksesi toimeen nykyoloissa?”

Pienin mahdollinen rahamäärä/kk	Opiskelijan asumistapa					
	Asuu yksin %	Kimppäkämpässä %	Puolison kanssa %	Yksin lapsen/lasten kanssa %	Puolison ja lapsen/lasten kanssa %	Vanhempien luona %
300 e/kk tai vähemmän	3	4	2	0	1	75
301–500 e/kk	23	34	21	0	9	16
501–800 e/kk	47	43	44	3	14	5
801 e/kk tai enemmän	27	19	33	97	75	4
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100	100
Mediaani EUR	700	600	700	1 700	1 200	250

onkin opintotuen kuukausittainen enimmäismäärä. Kaikista käsillä olevaan tutkimukseen vastanneista opiskelijoista kaksi kolmesta ilmoitti, että he tulisivat toimeen opintotuen suuruisella rahamäärällä eli noin 800 eurolla kuukaudessa tai vähemmällä. Nuorimpien opiskelijoiden ikäryhmästä 85 prosenttia ilmoitti selviävänsä tällä rahamäärällä. Vanhempien opiske-

lijoiden ryhmissä tämäkään määrä ei usein riittänyt: 25–29-vuotiaista yli 40 prosenttia ei pärjäisi alle 800 eurolla kuukaudessa ja yli 30-vuotiaista yli 70 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä kuukaudessa enemmän kuin 800 euroa tullakseen toimeen. Niiden opiskelijoiden osuus, jotka tarvitsevat kuukaudessa yli 800 euroa, oli kolmannes kaikista opiskelijoista.

Keskeisimmät tulokset

- Suomalaisen korkeakouluopiskelijan keskimääräiset tulot (mediaani) ovat 821 euroa kuukaudessa.
 - Yksin asuvan korkeakouluopiskelijan keskimääräiset tulot (mediaani) ovat 771 euroa kuukaudessa.
 - Opintorahan ja asumislisän osuus opiskelijan kokonaistaloudessa on keskimäärin puolet.
 - Vain 15 prosenttia tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista käytti opintolainaa.
 - Ansiotyöstä saatujen tulojen osuus korkeakouluopiskelijan kokonaistaloudessa on noin neljänneksen, mutta vanhemmilla opiskelijoilla ansiotyön merkitys on suurempi. Kaikista opiskelijoista 30 prosenttia on säännöllisessä työssä lukukauden aikana ja 30 prosenttia epäsäännöllisessä työssä.
- Pääkaupunkiseudulla asuvat käyvät selvästi enemmän ansiotyössä kuin muualla Suomessa asuvat.
 - Opiskelijoiden talouden suurin menoerä on asumiskustannukset, keskimäärin (mediaani) 400 euroa kuukaudessa.
 - Vanhemmat, sukulaiset tai puoliso maksavat keskimäärin 15 prosenttia opiskelijoiden menoista.
 - Ammattikorkeakouluopiskelijoista 47 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 30 prosenttia, eli yhteensä noin 80 000 opiskelijaa katsoo, ettei heillä ole riittävää rahoitusta kuukausittaisille menoilleen. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 53 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 40 prosenttia kokee olevansa köyhiä.
 - Pienin rahamäärä, millä korkeakouluopiskelijat katsovat voivansa tulla toimeen on 700 euroa kuukaudessa (mediaani), perheellisillä opiskelijoilla kuitenkin noin tuplasti tätä enemmän.

3 Opiskelijoiden ajankäyttö, opintojen kulkuun vaikuttavat tekijät ja tulevaisuuden näkymät

3.1 Opiskelun pää- ja sivutoimisuus

Toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, Suomessa ei ole virallista määritelmää päätoimisesti ja sivutoimisesti opiskelevalle opiskelijalle. Kuitenkin 79 prosenttia tutkimukseen vastanneista opiskelijoista ilmoitti opiskelevansa päätoimisesti ja 16 prosenttia sivutoimisesti. Jokin muu opiskelumuoto oli viidellä prosentilla kaikista vastanneista. Aiemmissä tutkimuksissa on ilmennyt, että Suomessa opiskellaan useammin sivutoimisesti kuin monissa Euroopan maissa.²⁶ Yleisenä sivutoimisen opiskelun rajana pidetään sitä, että opiskelee 20 tuntia tai vähemmän viikossa. Opiskelijatutkimus 2010 -kyselyssä sivutoimisuutta ei määritelty näin, vaan opiskelija sai itse arvioida oman tilanteensa.

Ammattikorkeakouluopiskelijoista 8 prosenttia mielsi itsensä sivutoimiseksi opiskelijaksi ja yliopisto-opiskelijoista peräti 22 prosenttia. Sivutoimisia yliopisto-opiskelijoita oli erityisesti yhteiskuntatieteiden alalla (32 prosenttia), liikunta- ja terveystieteiden alalla (28 prosenttia), kauppatieteiden alalla (26 prosenttia) ja oikeustieteen alalla (25 prosenttia).

Lääketieteen, eläin- tai hammaslääketieteen ja farmasian alan opiskelijoista vähemmän kuin 10 prosenttia vastasi olevansa sivutoimisia opiskelijoita.

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin miten tärkeä osa opiskelulla oli vastaajan elämässä. Useimmat opiskelijat, 63 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista ja 55 prosenttia yliopisto-opiskelijoista, olivat sitä mieltä, että opiskelu ja muut aktiviteetit ovat heille yhtä tärkeitä. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 28 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 34 prosenttia piti opiskelua tärkeimpänä aktiviteettinaan.

3.2 Korkeakouluopiskelijoiden ajankäyttö

Opiskelijatutkimuksessa vastaajia pyydettiin kertomaan kuinka monta tuntia keskimäärin he käyttivät eri viikon päivinä opetuksen seuraamiseen, itsenäiseen opiskeluun ja ansiotyöhön. Opetuksen seuraaminen merkitsi luennoille, seminaareihin ja kokeisiin osallistumista, itsenäinen opiskelu lukemista ja kirjallisten tehtävien valmistelua. Jotkut opiskelijat kritisoivat kysymystä, sillä vaihtelu eri viikkojen välillä oli

²⁶ EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 10

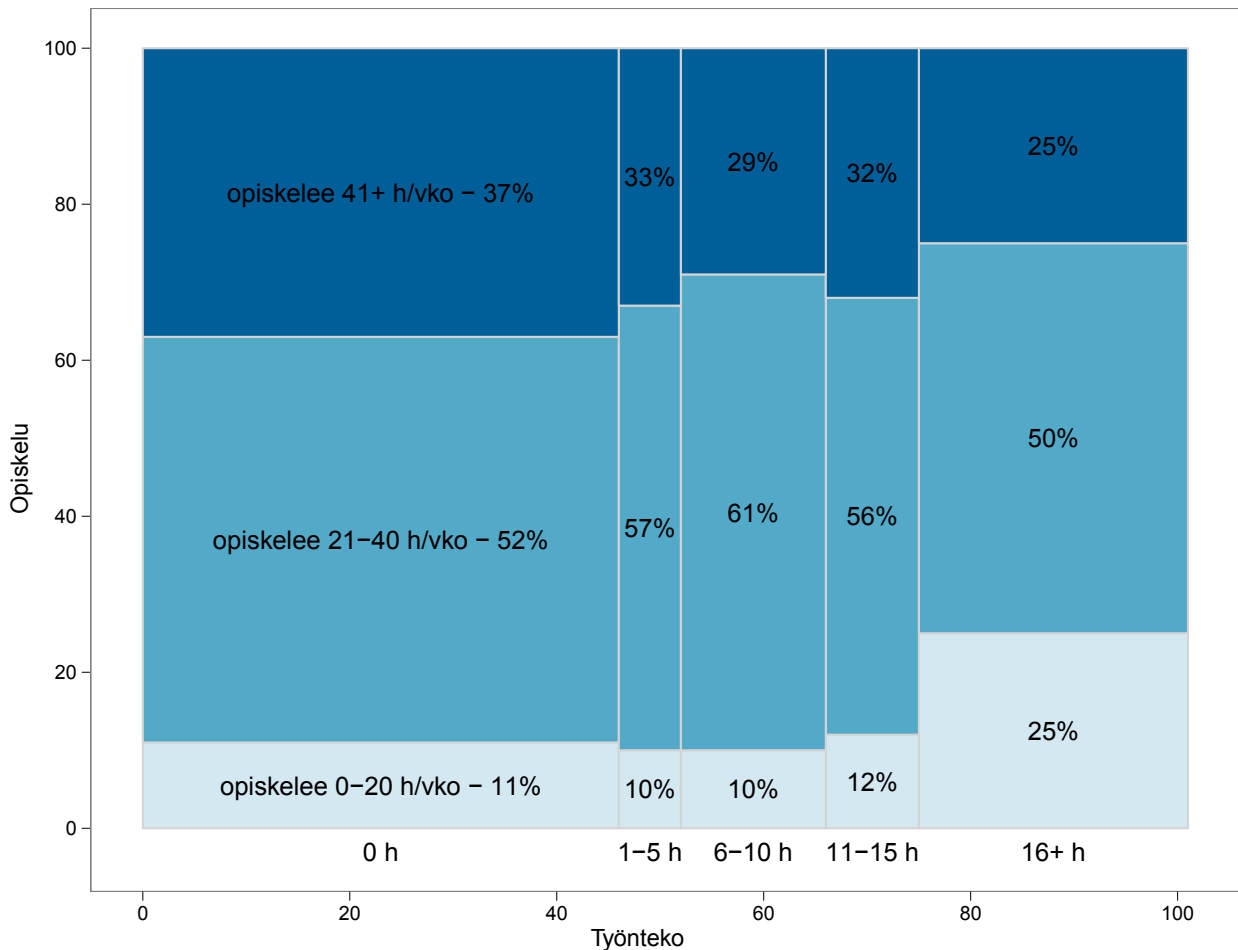
heidän mielestään liian suurta. Eräs opiskelija kuvasi tilannetta seuraavasti:

”Opiskelijan aikataullinen kuormittavuus on erittäin vaihtelevaa eikä ole mahdollista antaa hyvää keskiarvoa per päivä, eikä tätä ole mahdollista antaa edes viikko tasolla, koska viikkotyömäärä voi vaihdella 5-50 tunnin välillä riippuen harjoitustöiden ja kokeiden takia. Tämä on yksi suurimmista syistä miksi työn ja opiskelun rytmittäminen on välillä vaikeaa ja myös yksi suurimmista syistä miksi opiskelut aiheuttavat stressiä.”

Tutkimustuloksia arvioidessa kannattaa myös huomioida, että kaikkien kiireisimmät opiskelijat eivät välttämättä ole ehtineet vastata kyselyyn.

Opiskeluun ja ansiotyöhön käytetyn ajan suhde

Opiskelijatutkimukseen vastanneista eniten aikaa opiskeluun käyttivät opiskelijat, jotka eivät lainkaan käyneet työssä. Vähiten aikaa opiskeluun käyttivät sellaiset opiskelijat, jotka olivat paljon töissä. Viikossa 16 tuntia tai enemmän työskentelevistä ammattikorkeakouluopiskelijoista 25 prosenttia opiskeli enemmän kuin 40 tuntia viikossa, yliopisto-opiskelijoista 9 prosenttia. Opiskelijoiden ”ahkeruutta” arvioidessa pitää kuitenkin huomata, että yliopisto-opiskelijoissa oli enemmän täyden työviikon eli noin 40 tunnin viikkoja tekeviä, kun taas ammattikorkeakouluopiskelijoissa oli enemmän puolipäiväisiä työntekijöitä.²⁷

Kuvio 12. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluun ja ansiotyöhön käyttämä tuntimäärä viikossa (painottamaton aineisto)

²⁷ Raportoidut tuntimääräluokitukset perustuvat EUROSTUDENT IV projektin luokitusasuositukseen. Opiskeluun ja ansiotyöhön käytetyn ajan suhdetta tarkasteltaessa on raportissa käytetty painottamatonta vastausaineistoa.

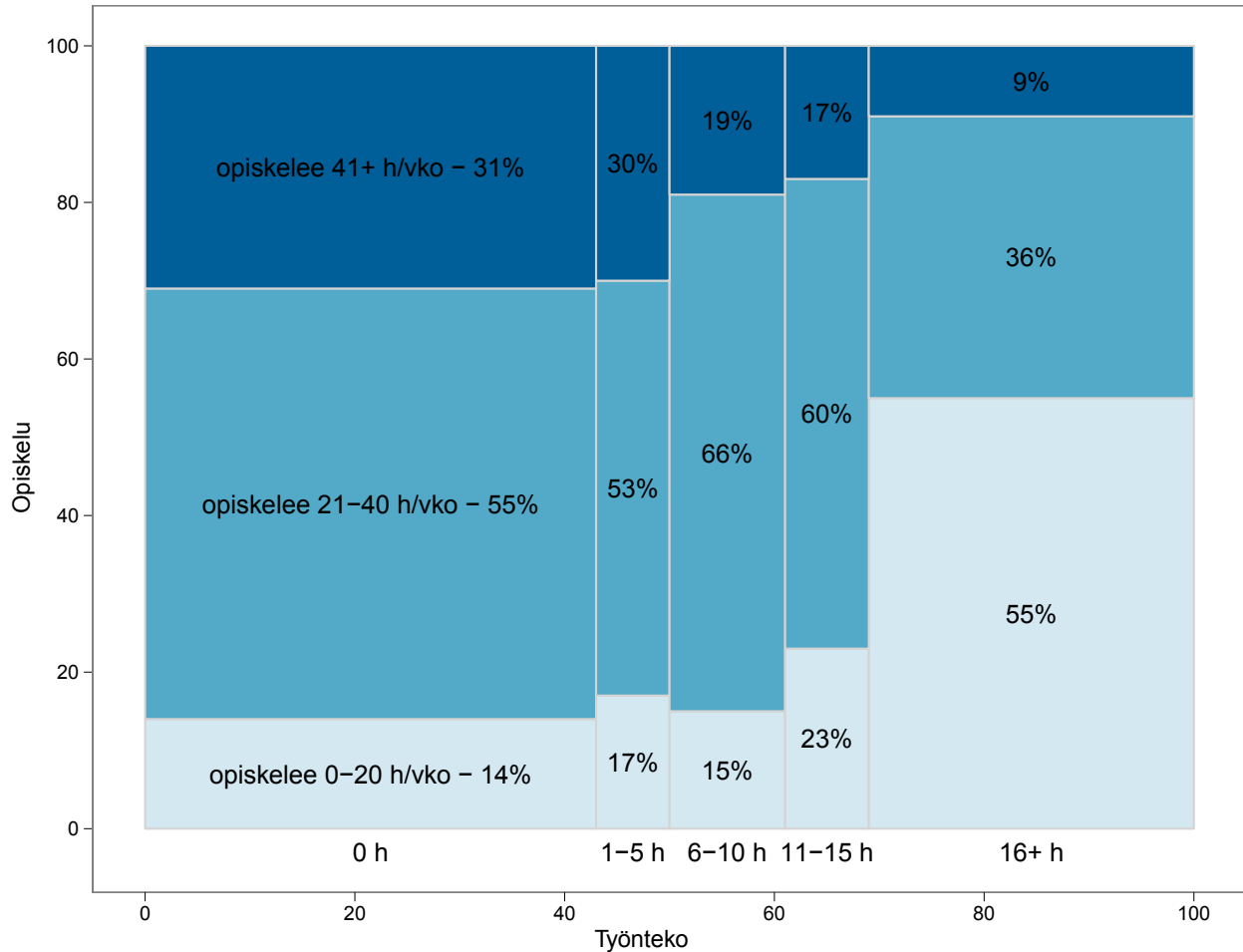
Opiskelijoista, jotka työskentelivät 15 tuntia tai vähemmän viikossa, saattoi jo useampi käyttää enemmän aikaa opiskeluun. Heistä selvä enemmistö opiskelikin 21–40 tuntia viikossa. Tässä ryhmässä myös vajaa kolmannes ammattikorkeakouluopiskelijoista ja vajaa viidennes yliopisto-opiskelijoista oli sellaisia, jotka saattoivat opiskella hyvinkin intensiivisesti eli yli 40 tuntia viikossa.

Niistä opiskelijoista, jotka eivät käyneet töissä lainkaan, oli intensiivisesti opiskelevia jo kolmannes (ammattikorkeakouluopiskelijoista 37 prosenttia, yliopisto-opiskelijoista 31 prosenttia). Suurin osa opiskeli 21–40 tuntia viikossa. Ilman työtä olevista ammattikorkeakouluopiskelijoista opiskeli 11 prosenttia 20 tuntia tai vähemmän viikossa ja yliopisto-opiskelijoista 14 prosenttia.

Opiskeluun käytetty aika

Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttivät yliopisto-opiskelijoita enemmän aikaa opiskeluun, keskimäärin 35 tuntia viikossa (mediaani), kun yliopisto-opiskelijat käyttivät 29 tuntia viikossa (mediaani). Kansainvälisesti vertaillen suomalaiset korkeakouluopiskelijat käyttävät melko vähän aikaa opintoihin.²⁸

Noin kolmannes yliopisto-opiskelijoista käytti opiskeluun 20 tuntia tai vähemmän viikossa, kun ammattikorkeakouluissa tällaisia opiskelijoita oli noin 15 prosenttia. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 85 prosenttia käytti opiskeluun enemmän kuin 20 tuntia viikossa, kolmannes jopa yli 40 tuntia viikossa. Yliopisto-opiskelijoista 69 prosenttia käytti opiskeluun

Kuvio 13. Yliopisto-opiskelijoiden opiskeluun ja ansiotyöhön käyttämä tuntimäärä viikossa (painottamaton aineisto)

Taulukko 27. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluun käyttämä tuntimäärä viikossa; korkeakoulutyyppiin ja sukupuolen mukaan.

Opiskeluun käytetyt tunnit/vko	Kaikki %	Amk %	Yliopisto %	Miehet %	Naiset %
0 h	2	1	3	3	2
1–20 h	22	15	27	24	20
21–40 h	50	52	48	48	52
41+ h	26	33	21	26	26
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100
Mediaani h/vko	32	35	29	32	33

Taulukko 28. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluun käyttämä tuntimäärä viikossa; ikäryhmän mukaan.

Opiskeluun käytetyt tunnit/vko	18–24-v. %	25–29-v. %	30+-v. %
0 h	0	3	6
1–20 h	14	28	35
21–40 h	56	47	37
41+ h	30	21	23
<i>Yhteensä</i>	100	100	100
Mediaani h/vko	35	30	27

enemmän kuin 20 tuntia viikossa ja 21 prosenttia käytti opiskeluun enemmän kuin 40 tuntia viikossa.

Tutkimuksesta käy myös ilmi, että naiset käyttävät hiukan enemmän aikaa opiskeluun kuin miehet. Naisista 78 prosenttia ja miehistä 74 prosenttia käytti opiskeluun enemmän kuin 20 tuntia viikossa.

Nuoremmat opiskelijat käyttävät opiskeluun enemmän aikaa kuin vanhemmat opiskelijat. Kaikista nuorista, 18–24-vuotiaista opiskelijoista 30 prosenttia käytti opiskeluun yli 40 tuntia viikossa. Tyypillisempää oli kuitenkin käyttää opiskeluun 21–40 tuntia viikossa. Yli 30-vuotiaista opiskelijoista yli 40 prosenttia käytti opiskeluun 20 tuntia tai vähemmän viikossa.

Opiskeluun käytetty tuntimäärä ei luonnollisesti-kaan tarkoita samaa kuin työteho, eikä sillä voi mitata oppisisältöjen omaksumista: saman asian oppiminen voi viedä yhdeltä tunnilta ja toiselta kymmenen.

Ansiotyöhön käytetty aika

Tarkasteltaessa opiskelijoiden ansiotyöhön käyttämää aikaa ilmenee, että yliopisto-opiskelijoista 28 prosenttia käyttää ansiotyöhön yli 20 tuntia viikossa – neljä prosenttia jopa 41 tuntia tai enemmän. Ammattikorkeakouluopiskelijoista yhtä monet eivät työskentele näin paljon, mutta heistäkin 18 prosenttia työskentelee yli 20 tuntia viikossa. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 46 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 39 prosenttia ei käy lainkaan töissä. Koska suuri osa opiskelijoista ei käy lainkaan töissä, on viikossa työhön käytetyn tuntimäärän mediaani kaikilla opiskelijoilla 7 tuntia viikossa.

Naisten ja miesten välillä ei ole suuria eroja ansiotyöhön käytetyssä ajassa, kun tarkastellaan paljon (16 tuntia tai enemmän) työskentelevien ryhmää. Miesopiskelijat käyvät kuitenkin hieman naisia harvemmin töissä ja naisilla on vastaavasti enemmän osa-aikatyötä (alle 16 tuntia työtä viikossa).

Mitä vanhempi opiskelija on, sitä enemmän hän käyttää aikaa ansiotyöhön. Nuorista, 18–24-vuotiaista opiskelijoista yli puolet ei käy ansiotyössä opiskeluvuikon aikana, 28 prosenttia käy vähän töissä eli alle 16 tuntia viikossa, ja 18 prosenttia paljon töissä eli yli 16 tuntia viikossa. Vanhemmista, 25–29-vuotiaista opiskelijoista vain 30 prosenttia ei käy lainkaan töissä eli valtaosa opiskelijoista tekee ainakin vähän työtä opiskeluvuikon aikana. Lähes puolet työskentelee paljon eli yli 16 tuntia viikossa. Vanhimmista, yli 30-vuotiaista opiskelijoista vain 23 prosenttia ei työskentele lainkaan opiskeluvuikon aikana. Yli puolet työskentelee yli 16 tuntia viikossa.

Tyytyväisyys työmäärään

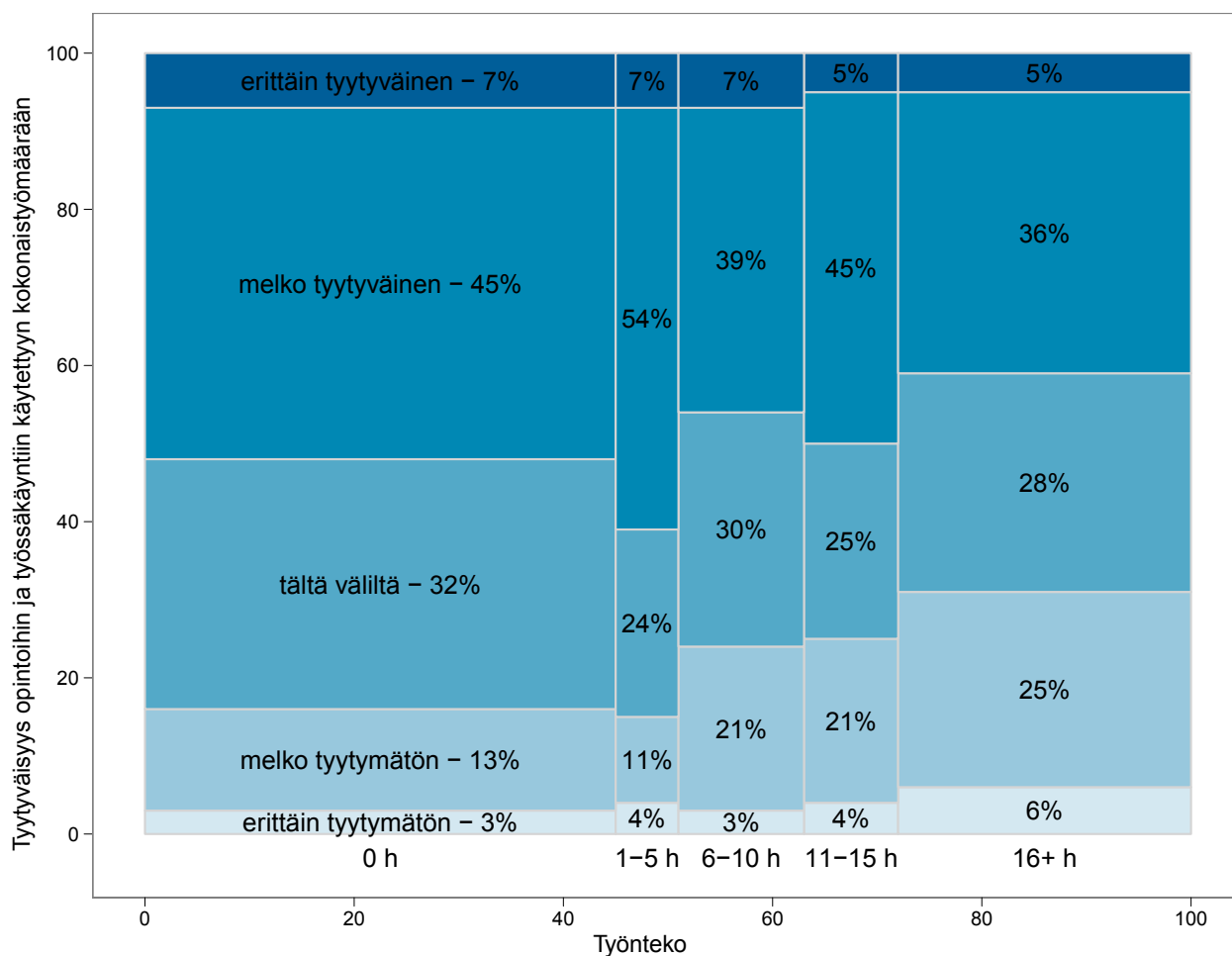
Vähemmän kuin 6 prosenttia kaikista opiskelijoista oli erittäin tyytyväisiä opintoihin ja työssäkäyntiin käyttämäänsä kokonaistyömäärään. Melko tyytyväisiä oli 41 prosenttia, 31 prosenttia jotakin tyytyväisen ja tyytymättömän väliltä, 18 prosenttia melko tyytymättömiä ja neljä prosenttia erittäin tyytymättömiä. Tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että tyytyväisimmät opiskelijat ovat niitä, jotka käyvät opintojensa ohella vähän töissä eli päivän tai pari viikossa. Ajankäyttöönä tyytymättömiä olivat paljon töissä käyvät opiskelijat.²⁹

Taulukko 29. Korkeakouluopiskelijoiden ansiotyöhön viikossa käyttämä aika; korkeakoulutyyppin ja sukupuolen mukaan.

Ansiotyöhön käytetyt tunnit/vko	Kaikki %	Amk %	Yliopisto %	Miehet %	Naiset %
0 h	42	46	39	44	39
1–15 h yhteensä	26	27	25	22	28
1–5 h	6	5	7	5	7
6–10 h	12	13	10	10	13
11–15 h	8	9	8	7	9
16+ h yhteensä	32	29	36	33	32
16–20 h	9	11	8	7	11
21–40 h	20	16	24	22	19
41+ h	3	2	4	4	2
<i>Yhteensä</i>	100	100	100	100	100

Taulukko 30. Korkeakouluopiskelijoiden ansiotyöhön viikossa käyttämä aika; ikäryhmän mukaan.

Ansiotyöhön käytetyt tunnit/vko	18–24-v. %	25–29-v. %	30+-v. %
0 h	54	30	23
1–15 h yhteensä	28	26	20
1–5 h	7	6	4
6–10 h	12	12	11
11–15 h	9	8	5
16+ h yhteensä	18	46	56
16–20 h	8	12	8
21–40 h	9	29	41
41+ h	1	5	7
<i>Yhteensä</i>	100	100	100

Kuvio 14. Korkeakouluopiskelijoiden tyytyväisyys työmäärään (painottamaton aineisto)

29 Vertailtaessa opiskelijoiden työntekoon ja opiskeluun käyttämää aikaa, niiden suhteita sekä opiskelijoiden tyytyväisyyttä ajankäyttöön, on tutkimuksessa käytetty painottamatonta aineistoa.

3.3 Opinnoissa eteneminen ja opintoja hidastavat tekijät

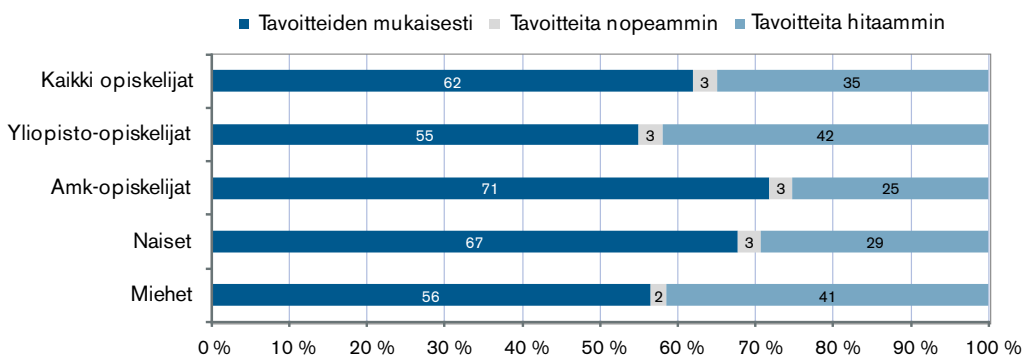
Tutkimukseen vastanneista opiskelijoista 62 prosenttia katsoi, että korkeakouluopinnot olivat edenneet omien tavoitteiden mukaisesti. Omia tavoitteita nopeammin oli opiskellut kolme prosenttia vastanneista. Runsas kolmannes opiskelijoista vastasi, että opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin. Vastauksissa on melko paljon eroja yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä: yliopisto-opiskelijoista 42 prosenttia ilmoitti opiskelleensa tavoitteitaan hitaammin, ammattikorkeakouluopiskelijoista 25 prosenttia. Eroja ilmeni myös sukupuolten välillä: miehistä 41 prosenttia oli opiskellut tavoitteitaan hitaammin, naisista 29 prosenttia. On todennäköistä, että kysymyksessä erotuu myös koulutusala- ja oppilaitoskohtaisia eroja ja tämä voisi olla yksi jatkoselvityksen aihe.

Opiskelijoilta, joiden opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin, kysyttiin mitkä olivat kolme keskeisintä syytä opintojen viivästymiseen. Vastaukset eroavat jonkin verran ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden välillä. Vastauksia tarkasteltaessa kannattaa huomioida, että kysymykseen ovat vastanneet vain ne opiskelijat, jotka arvioivat opiskelleensa omia tavoitteitaan hitaammin.

Merkittävimpiä korkeakouluopiskelijoiden opintoja hidastavia syitä ovat tämän kyselyaineiston mukaan työssäkäynti ja elämäntilanne tai erilaiset henkilökohtaiset syyt. Niistä opiskelijoista jotka olivat edenneet opinnoissaan omia tavoitteitaan hitaammin, oli työssäkäynti hidastanut 48 prosenttia opintoja. Lukumääräisesti tämä on yli 41 000 korkeakouluopiskelijaa eli kaikista korkeakouluopiskelijoista noin 17 prosentin opintoja.

Niistä opiskelijoista jotka olivat edenneet opinnoissaan omia tavoitteitaan hitaammin, olivat elämäntilanteeseen liittyvät tekijät hidastaneet 42 prosentin opintoja. Lukumääräisesti tämä on lähes 36 000 opiskelijaa eli kaikista korkeakouluopiskelijoista noin 15 prosenttia. Työssäkäynti oli hidastanut erityisesti yliopisto-opiskelijoiden opintoja. Niistä yliopisto-opiskelijoista jotka olivat edenneet opinnoissaan omia tavoitteitaan hitaammin vastasi yli puolet, että syy oli työssäkäynnissä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoja oli hidastanut ennen kaikkea heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelusta. Niistä ammattikorkeakouluopiskelijoista joiden opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin vastasi peräti 40 prosenttia, että syy oli edellä mainituissa tekijöissä. Toisaalta on huomattava, että myös yliopisto-opiskelijoissa oli runsaasti niitä, joilla oli heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelusta.

Niistä opiskelijoista joiden opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin, katsoi 29 prosenttia, että syy oli opintojen työläydessä ja neljännes, että syy oli puutteellisessa opintojen ohjauksessa. Opiskelumateriaalien tai -välineiden heikko saatavuus haittasi 6 prosenttia, aikaa vievä harrastus 8 prosenttia ja aktiivisuus opiskelijajärjestössä tai vastaavassa 7 prosenttia hitaasti edenneistä opiskelijoista. Kymmenen prosenttia hitaasti edenneistä opiskelijoista eli lähes 9 000 henkilöä vastasi, että opintojen hidas eteneminen oli johtunut sairaudesta. Toimeentulovaikkeudet olivat hidastaneet 21 prosenttia hitaasti edenneistä opiskelijoista ja suhteellisesti taloudellisista vaikeuksista kärsiviä opiskelijoita oli enemmän ammattikorkeakouluopiskelijoiden kuin yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa. Puutteelliset

Kuvio 15. Korkeakouluopiskelijoiden eteneminen opinnoissaan. "Ovatko opintosi edenneet omien tavoitteidesi mukaisesti?"

Taulukko 31. Korkeakouluopiskelijoiden opintoja hidastavat tekijät.

"Jos opintosi ovat edenneet tavoitteitasi hitaammin, mitkä ovat keskeisimmät syyt tähän?"

Opintoja hidastava tekijä	Tavoitteita hitaammin edenneet opiskelijat					
	Kaikki		Amk-opiskelijat		Yo-opiskelijat	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Oppilaitokseen liittyvät tekijät						
Opintojen työläys	24 600	29	8 100	30	16 500	28
Puutteellinen opintojen ohjaus	21 200	25	7 600	28	13 600	23
Opiskelumateriaalien tai -välineiden heikko saatavuus	5 400	6	1 900	7	3 500	6
Opiskelijan ajankäyttöön liittyvät tekijät						
Työssäkäynti	41 200	48	10 500	39	30 700	52
Aikaa vievä harrastus	6 700	8	1 400	5	5 300	9
Aktiivisuus opiskelijajärjestössä tms.	6 400	7	500	2	5 900	10
Henkilökohtaiset syyt						
Sairaus	8 800	10	3 500	13	5 300	9
Elämäntilanne, henkilökohtaiset syyt	35 700	42	10 300	38	25 400	43
Taloudelliset syyt						
Toimeentulovaikeudet	18 200	21	7 000	26	11 200	19
Tiedolliset ja taidolliset syyt						
Heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelemisesta	30 900	36	10 800	40	20 100	34
Puutteelliset opiskeluvälitteet tai -taidot	9 800	11	2 700	10	7 100	12
Muut syyt	12 000	14	4 300	16	7 700	13
Opiskelijat, joiden opinnot ovat edenneet tavoitteita hitaammin	86 000		27 000		59 000	

Huom! Opiskelija sai mainita monta syytä opintojen hitaaseen etenemiseen.

opiskeluvälitteet tai -taidot olivat haitanneet 11 prosenttia hitaasti edenneistä opiskelijoista.

Neljätoista prosenttia hitaasti edenneistä opiskelijoista katsoi, että opintojen viivästyminen johtui seikoista, joita tutkimuslomakkeessa ei listattu: oppilaitoksesta johtuvia syitä olivat muiden muassa se että kurseilla ei ollut tilaa, lukujärjestys oli liian löysä ja tenttimismahdollisuus oli vain kerran kuussa.

"Mielestäni yliopisto-opinnot etenevät hitaasti, koska perjantaisin ei ole opetusta, kesäloma on 4kk, joululoma 1kk, tenttejä voi suorittaa vain kerran kuussa. Opintojen ohjaus on heikkoa."

"Kurssien lähiopetusta on supistettu aivan minimiin oppilaitoksessa, jossa itse opiskelen, vaatiin että samat asiat opiskellaan itsenäisesti kotona. Täysin järjetöntä kuvitella, ettei moinen vaikuttaisi opiskelijoiden kykyihin/taitoon."

Opinnäytetyön laatiminen tai siihen ryhtyminen tuotti useille vastaajille päänvaivaa. Opintoja oli hidastanut myös asevelvollisuuden suorittaminen, vaihto-

oppilasvuosi ja lapsen saaminen tai hoitaminen.

Toisaalta jotkut opiskelijat ilmoittivat, että hitas eteneminen oli osin vapaa valinta ja siihen liittyi hyviäkin puolia. Hitaampi tahti on mahdollistanut syvällisemmän oppimisen, kirjoitti eräs opiskelija. Toisen opiskelijan tavoitteena oli kiireetön, stressivapaa oleminen.

Työnteon vaikutus opintoihin

Opiskelijatutkimuksesta nousee selvästi esille, että huomattava osa suomalaisista korkeakouluopiskelijoista siirtyy työelämään jo opintojensa aikana. Kuten aiemmin tutkimuksessa esitettiin, lisääntyy työssäkäynti opintovuosien kertyessä. Kaikista opiskelijoista runsas kolmannes, 36 prosenttia opiskelijoista, oli sitä mieltä, ettei työnteke vaikuta opintojen edistymiseen. Kolmannes katsoi, että työnteke haittasi opintojen edistymistä jonkin verran ja 19 prosenttia katsoi, että se haittasi huomattavasti. Yhteensä reilu kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että työnteke edisti opintoja huomattavasti tai ainakin jonkin verran.

Perheen vaikutus opintoihin

Opiskelijatutkimukseen vastanneista perheellisistä opiskelijoista puolet oli sitä mieltä, että perhe hidastaa opintoja ja valmistumista. Yhdeksän prosenttia perheellisistä opiskelijoista koki, että perhe pikemmin nopeutti opiskelutahtia. Perheellisistä 41 prosenttia vastasi, että perheellä ei ole vaikutusta opintojen etenemiseen. Perheelliset naiset kokivat hieman miehiä useammin, että perhe hidasti opintoja ja valmistumista.

Opintoja hidastavat terveysongelmat

Opiskelijatutkimuksessa kysyttiin vaikuttaako jokin opiskelijan terveyteen liittyvä seikka opintojen kulkuun heikentävästi. Tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista 53 prosenttia potee terveydellisiä ongelmia, joista on haittaa opintojen edistymiselle.³⁰

Krooniset sairaudet tai fyysiset vammat vaikeuttavat kuuden prosentin opintoja. Psykkisestä oireilusta kärsii 11 prosenttia opiskelijoista. Muista opintoja haittaavista terveydellisistä tekijöistä yleisintä on stressi opintojen edistymistä, mistä kärsii 34 prosenttia opiskelijoista ja keskittymisvaikeudet ja/tai jännittäminen, mistä kärsii 21 prosenttia opiskelijoista. Opiskelijoista kymmenen prosenttia kärsii muista sosiaalisista vaikeuksista ja oppimisvaikeuksista tai muista opiskelukykyä heikentävistä seikoista neljä prosenttia vastanneista. Muita opintoja haittaavia terveydentilaa

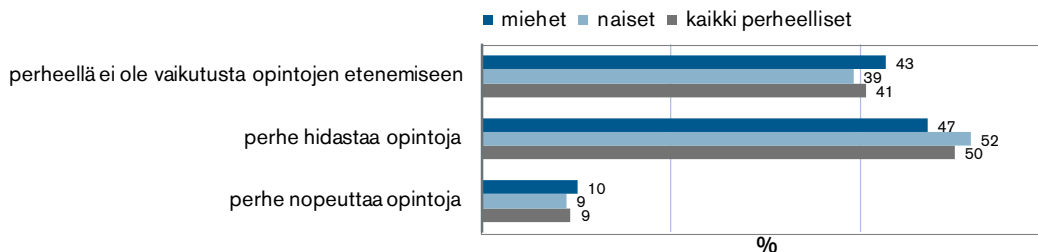
liittyviä tekijöitä oli 11 prosentilla vastanneista. Tuloksia tarkasteltaessa kannattaa huomioida, että ne perustuvat opiskelijan omaan arvioon tilanteestaan ja että suuri joukko opiskelijoita ei vastannut kysymykseen.

Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden välillä on pieniä eroja terveyden ja psykososiaalisen hyvinvoinnin suhteen. Yliopisto-opiskelijoista 13 prosenttia, eli selvästi useampi kuin ammattikorkeakouluopiskelijoista, kärsii psyykkisestä oireilusta. Ammattikorkeakouluopiskelijat puolestaan kärsivät yliopisto-opiskelijoita useammin oppimisvaikeuksista ja muista opiskelukykyä heikentävistä tekijöistä.

Opiskelijoilta kysyttiin myös, otettiin opintoja hidastavat seikat huomioon opiskelijan opinnoissa. Erittäin hyvin tai melko hyvin huomioitiin 9 prosentin tilanne, erittäin huonosti tai melko huonosti 62 prosentin tilanne.

Monet tutkimukseen vastanneet opiskelijat toivoivat, että yhteiskunta ja oppilaitokset kiinnittäisivät enemmän huomiota opiskelijoiden jaksamiseen, eikä opiskelijoille kasattaisi liikaa suorituspainetta. Esimerkiksi eräs vastaaja muotoili huolensa näin:

"Oma toiveeni on, että opiskelijoiden jaksaminen ja mielenterveyden ongelmat otettaisiin huomioon paremmin. Nykyään ainakin mediassa mietitään vain kuinka opiskelijat saadaan nopeasti valmistumaan, samaa tekevät koulut - yrittävät saada oppilaat nopeasti ulos ja uudet sisään. [...] [H]aluaisin myös byrokratian tulevan tässä opiskelijoita vastaan, ettei kukaan menetä mielenterveyttään sen takia ettei etene siinä tahdissa kuin "normaalit" opiskelijat"

Kuvio 16. Perheellisten korkeakouluopiskelijoiden eteneminen opinnoissa; sukupuolen mukaan. "Koetko perheen vaikuttavan opintoihisi hidastavasti tai nopeuttavasti?"

³⁰ Opiskelijoiden terveydentilaa on tarkemmin selvitetty Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön tutkimuksissa. Ks. esim. Kunttu & Huttunen 2009.

Taulukko 32. Korkeakouluopintoihin heikentävästi vaikuttavat terveydelliset ja psykososiaaliset tekijät.
"Vaikuttaako jokin alla olevista syistä opintojesi kulkuun heikentävästi?"

Haittatekijä	Kaikki		Amk-opiskelijat		Yo-opiskelijat	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei opintoja haittaavia terveyteen liittyviä tekijöitä	91 000	47	40 000	48	51 000	46
Opintoja haittaavia terveyteen liittyviä tekijöitä	101 000	53	42 000	52	59 000	54
<i>Yhteensä</i>	192 000		82 000		110 000	
<i>Ei tietoa</i>	56 000		26 000		30 000	
<i>Yhteensä opiskelijoita</i>	248 000	100	108 000	100	140 000	100
Krooninen sairaus ja/tai fyysinen vamma	11 000	6	5 000	6	6 000	5
Psyykinen oireilu	22 000	11	8 000	10	14 000	13
Keskittymisvaikeuksia ja/tai jännittämistä	41 000	21	18 000	22	23 000	21
Stressiä opintojen edistymisestä	66 000	34	28 000	34	38 000	34
Muita sosiaalisia vaikeuksia	18 000	10	8 000	10	10 000	9
Oppimisvaikeuksia ja muita opiskelukykyä heikentäviä tekijöitä	8 000	4	5 000	6	3 000	3
Muu terveyteen liittyvä haittatekijä	21 000	11	8 000	10	13 000	12

Huom! Opiskelija voi kärsiä useammista terveyteen liittyvistä haittatekijöistä

Huom! Prosentit laskettu kysymykseen vastanneista

3.4 Opiskelijoiden työllistymisnäkymät

Opiskelijatutkimuksessa pyrittiin kartoittamaan opiskelijoiden tulevaisuusnäkyksiä. Kolme neljästä suomalaisesta korkeakouluopiskelijasta suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa. Kysyttäessä työllistymisnäkyksiä 59 prosenttia vastanneista arvioi, että omalla alalla oli tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne. Niiden opiskeli-

joiden osuus, jotka uskoivat saavansa oman alan töitä jo vuoden sisällä valmistumisesta, oli 61 prosenttia kaikista opiskelijoista. Kuitenkin 81 prosenttia opiskelijoista uskoi saavansa koulutustasoaan vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestaan.

Kolmannes korkeakouluopiskelijoista uskoi työllistyvänsä vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisesta. Naisista 41 prosenttia ei uskonut työllistyvänsä heti vakituiseen työsuhteeseen, kun miehillä vastaava osuus oli 26 prosenttia.

Taulukko 33. Korkeakouluopiskelijoiden työllistymisnäkymät; korkeakoulutyyppin mukaan.

"Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?"

	Täysin samaa mieltä tai samaa mieltä		
	Kaikki	Amk-opiskelijat	Yo-opiskelijat
	%	%	%
"Suhtaudun luottavaisesti tulevaisuuteeni"	76	76	76
"Valitsemallani alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne"	59	62	56
"Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä omalle alalle vuoden sisällä valmistumisestani"	61	63	60
"Uskon saavani koulutustasoani vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani"	81	80	82
"Uskon työllistyväni vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisestani"	34	33	34
"Uskon, että nykyinen suhdannetilanne vaikeuttaa valmistumisen jälkeistä työllistymistäni"	45	46	43
"Aion valmistua suunnitellusti nykyisestä taloudellisesta tilanteesta huolimatta"	77	82	74
"Pitkitän opiskelujani lykätäkseen valmistumistani"	12	8	15
"Pelkään joutuvani työttömäksi heti valmistumiseni jälkeen"	30	30	29
"Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, saatan lähteä ulkomaille työnhakuun"	43	38	46

Opiskelijoilta kysyttiin miten he kokivat väittämän ”nykyinen suhdannetilanne vaikeuttaa valmistuksen jälkeistä työllistymistä”? Täysin samaa mieltä tai samaa mieltä oli 45 prosenttia vastanneista. Opiskelijoista 77 prosenttia aikoi valmistua suunnitellusti tutkimushetkellä vaikuttaneesta taantumasta huolimatta. Tämä oli hiukan tavallisempaa yliopisto- kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa ja tyypillisempää miehille kuin naisille. Kaikkiaan 12 prosenttia opiskelijoista vastasi, syystä tai toisesta, pitkittävänsä opiskeluaan.

Opiskelijoista 30 prosenttia pelkäsi joutuvansa työttömäksi heti valmistumisen jälkeen. Lähes puolelle opiskelijoista työttömyys ei ollut ainakaan kovin merkittävä huolenaihe. Opiskelijoista 43 prosenttia ilmoitti, että jos valmistumisen jälkeen ei saanut työ-

paikkaa Suomesta, saattoi lähteä ulkomaille työnhakuun. Toisaalta lähes yhtä suuri määrä opiskelijoita ei ulkomaille lähtöä harkinnut.

Työllistymisnäkymissä on huomattavia eroja koulutusalan mukaan. Ammattikorkeakouluopiskelijoissa kulttuuri- ja humanistisen alan opiskelijoista vain 36 prosenttia uskoi saavansa oman alan töitä vuoden sisällä valmistumisesta, kun sosiaali- ja terveysalalla vastaava luku oli 91 prosenttia. Vastaavasti yliopistoissa humanistista alaa opiskelevista 33 prosenttia uskoi löytävänsä oman alan töitä vuoden sisällä valmistumisesta, kun lääketieteellisillä aloilla vastaava luku oli 92 prosenttia. Kaiken kaikkiaan kulttuuri- ja humanistisia aloja opiskelevat arvioivat työllistymisnäkönsä heikommiksi kuin muut opiskelijat ja pelkäsivät useammin valmistumisen jälkeistä työttömyyttä.

Taulukko 34. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden työllistymisnäkömät; koulutusalan mukaan. Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?”

	Täysin samaa mieltä tai samaa mieltä						
	Kaikki amk %	Kult., hum. ja kasv. %	Yht., liiketal. ja hall. %	Luonv. ja ymp. %	Tekn., liik. ja luont. %	Sos., terv. ja liikunt. %	Matk., rav. ja tal. %
”Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä omalle alalle vuoden sisällä valmistumisestani”	63	36	53	51	58	91	58
”Uskon saavani koulutustasoani vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani”	80	58	77	74	80	95	60
”Uskon työllistyväni vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisestani”	33	14	30	32	41	34	44
”Pelkään joutuvani työttömäksi heti valmistumiseni jälkeen”	30	48	37	27	34	13	31
<i>Opiskelijoita yhteensä (lkm)</i>	108 000	11 800	20 600	3 600	36 800	28 100	6 700

Taulukko 35. Yliopisto-opiskelijoiden työllistymisnäkyvät; koulutusalan mukaan.

Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?	Täysin samaa mieltä tai samaa mieltä					
	Kaikki yo %	Hum. ja teol. ala %	Kasv. tiet. ala %	Kaup. tiet. ala %	Kuv., mus., teat. ja taid.teol. %	Liik. tiet. ja terv. tiet. %
"Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä omalle alalle vuoden sisällä valmistumisestani"	60	33	70	71	53	57
"Uskon saavani koulutustasoani vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani"	82	62	90	85	75	87
"Uskon työllistyväni vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisestani"	34	15	20	55	22	18
"Pelkään joutuvani työttömäksi heti valmistumiseni jälkeen"	29	43	15	21	44	19
<i>Opiskelijoita yhteensä (lkm)</i>	140 100	24 800	11 900	16 500	4 000	2 900
	Luon. tiet. ala %	Lääk., eläin., hamm. ja farm. %	Maat. ja mets. tiet. %	Oik. tiet. ala %	Tekn. tiet. ala %	Yht. tiet. ja psyk. %
"Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä omalle alalle vuoden sisällä valmistumisestani"	43	92	42	77	66	58
"Uskon saavani koulutustasoani vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani"	72	94	70	89	81	81
"Uskon työllistyväni vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisestani"	22	53	31	46	48	27
"Pelkään joutuvani työttömäksi heti valmistumiseni jälkeen"	32	5	44	28	22	31
<i>Opiskelijoita yhteensä (lkm)</i>	20 800	6 900	2 700	4 000	29 000	16 600

3.5 Oman alan sisältö ja merkitys

Opiskelijatutkimuksessa pyydettiin opiskelijan arviota omien opintojen sisällöstä ja merkityksestä: miten kattavan perustan opiskelijan opintokokonaisuus antaa yhtäältä työelämään siirtymiselle ja toisaalta henkilökohtaiselle kehitykselle. Opiskelijan tuli vastata miten tärkeänä hän piti näitä seikkoja ja kuinka hyvin opintokokonaisuus vastasi väittämään.

Työelämään siirtymisestä kysyttäessä 59 prosenttia opiskelijoista oli sitä mieltä, että oma opintokokonaisuus antoi erittäin hyvän tai melko hyvän perustan työelämään siirtymiselle. Kolmetoista prosenttia katsoi, että opintokokonaisuus tarjosi erittäin huonon tai melko huonon perustan työelämään siirtymiselle. Opiskelijoista 28 prosenttia ajatteli tilanteen olevan jotain tältä väliltä. Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä ei tässä kysymyksessä ollut juurikaan eroja.

Yli 90 prosenttia kaikista opiskelijoista oli sitä mieltä, että oli erittäin tärkeää tai melko tärkeää, että opintokokonaisuus antaa kattavan perustan työelämään. Vain kolme prosenttia katsoi, ettei kysymys ollut lainkaan tai vain vähän tärkeä. Tässä ammattikorkeakouluopiskelijat olivat yliopisto-opiskelijoita vaativampia, niin että 95 prosenttia koki työelämäperustan hyvin tärkeäksi tai melko tärkeäksi seikaksi – kun yliopisto-opiskelijoiden joukossa oli enemmän niitä, jotka eivät kysymystä painottaneet.

Kun verrataan niiden opiskelijoiden osuutta, jotka kokevat työelämäkysymyksen tärkeäksi niihin, joiden mielestä opintokokonaisuus vastaa väittämään hyvin, huomataan että yliopistoissa opiskelee noin 46 000 opiskelijaa ja ammattikorkeakouluissa noin 39 000 opiskelijaa, joiden kohdalla koulutus ei ehkä vastaa odotuksia. Kaikkiaan tällaisia opiskelijoita on noin kolmannes korkeakouluopiskelijoista.

Kysyttäessä henkilökohtaisen kehittymisen perustasta ja tärkeydestä ilmoitti 67 prosenttia opiskelijoista, että opintokokonaisuus antoi erittäin hyvän tai melko hyvän pohjan kehitymiselle. Kahdeksan prosenttia kaikista opiskelijoista oli sitä mieltä, ettei opintokokonaisuus tällaista tarjonnut ja 25 prosenttia katsoi, että tilanne oli tältä väliltä. Yliopisto-opiskelijat olivat ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin sitä mieltä, että opiskelu antoi henkilökohtaiselle kehitymiselle hyvän perustan.

Kaikista opiskelijoista 89 prosenttia katsoi, että oli erittäin tärkeää tai melko tärkeää, että opintokokonaisuus antoi kattavan perustan henkilökohtaiselle kehitymiselle. Kolme prosenttia ei pitänyt kysymystä tärkeänä. Tässä ei ollut suurta eroa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä.

Kun verrataan niiden opiskelijoiden osuutta, jotka kokevat henkilökohtaisen kehittymisen tärkeäksi niihin, joiden mielestä opintokokonaisuus vastaa väittämään hyvin, ilmenee että ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa on noin 30 000 opiskelijaa ja yliopistoissa noin 25 000 opiskelijaa, jotka kaipaisivat toisenlaatuista sisältöä opintoihinsa, kuin mitä tällä hetkellä saavat. Tämä on noin viidennes kaikista korkeakouluopiskelijoista.

3.6 Korkeakouluopiskelijoiden jatkokoulutus suunnitelmat

Lähes puolet tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista ei osannut sanoa aikovatko jatkaa opiskelua suoritettuaan nykyisen tutkinnon. Toisaalta tutkimuksessa ei kysytty oliko opiskelijalla ylipäänsä tarkoitus valmistua nykyiseltä koulutusalaalta.

Erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijat olivat epävarmoja jatkon suhteen ja 61 prosenttia ei osannut kertoa tulevaisuuden opintosuunnitelmistaan. Yli kymmenen prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista ja ylempää korkeakoulututkintoa yliopistossa suorittavista suunnitteli suorittavansa toisen korkeakoulututkinnon ammattikorkeakoulussa tai yliopiston perustutkinnon.

Erityisen varmoja opintojen jatkajia tuntuivat olevan yliopistoissa alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavat, joista 70 prosenttia suunnitteli jatkavansa opintojaan nykyisen tutkinnon päälle. Tutkimustulosta arvioidessa on tosin huomioitava, että suomalaisissa yliopistoissa opiskelijat hyväksytään heti alun alkaenkin suorittamaan ylempää korkeakoulututkintoa ja opiskelija saattaa mieltää suorittavansa ylempää korkeakoulututkintoa, vaikka ei vielä ole suorittanut alemmaan korkeakoulututkintoon kuuluvia opintoja. Niistä opiskelijoista, jotka mielsivät suorittavansa alemmaa korkeakoulututkintoa yliopistossa vastasi kolme prosenttia aikovansa suorittaa myös toisen alemman korkeakoulututkinnon.

Opiskelijoista 17 prosenttia vastasi, ettei aikoonut jatkaa opintoja tämän tutkinnon jälkeen. Toisen alemman korkeakoulututkinnon aikoi suorittaa kaksi prosenttia kaikista opiskelijoista. Ylemmän korkeakoulututkinnon aikoi suorittaa 21 prosenttia kaikista opiskelijoista eli noin 53 000 opiskelijaa ja näistä 9 prosenttia (kaksi prosenttia kaikista opiskelijoista) suunnitteli suorittavansa tutkinnon ulkomailta. Yliopiston jatkotutkinnosta (lisensiaatin tai tohtorin tutkinto) haaveili 9 prosenttia opiskelijoista eli noin 23 000 opiskelijaa ja heistä lähes neljännes (kaksi prosenttia kaikista

Taulukko 36. Korkeakouluopiskelijoiden suunnitelmat jatkaa opintoja nykyisen tutkinnon jälkeen.

"Oletko aikeissa jatkaa opiskelua suoritettuasi tutkinnon, jota tällä hetkellä opiskelet?"

Jatkokoulutus suunnitelma ja mahd. tutkinto	Kaikki %	Nykyinen tutkinto		
		Amk-tutkinto %	Yliopistotutkinto	
			Alempi korkeakoulututkinto %	Ylempi korkeakoulututkinto %
Suunnittelee jatkavansa opintoja (yhteensä)	34	23	70	25
Ei aio jatkaa opintoja	17	16	6	26
Ei tiedä vielä	48	61	24	49

opiskelijoista) halusi suorittaa jatkotutkinnon ulkomailla. Näin ollen kaikkiaan neljä prosenttia opiskelijoista suunnitteli jatkavansa opintojaan

nimenomaan ulkomailla. Muuten kuin korkeakoulussa ajatteli opintojaan jatkaa kaksi prosenttia vastanneista.

Keskeisimmät tulokset

- Suomalaisista korkeakouluopiskelijoista 16 prosenttia mieltää itsensä sivutoimiseksi opiskelijoiksi, yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia.
- Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttävät opiskeluun keskimäärin (mediaani) 35 tuntia viikossa ja yliopisto-opiskelijat keskimäärin 29 tuntia viikossa.
- Korkeakouluopiskelijoiden ansiotyöhön käyttämä aika vaihtelee eri-ikäisten ja eri opintojen vaiheessa olevien opiskelijoiden välillä. Tyytyväisimpiä työmääräänsä ovat päivän tai kaksi viikossa työskentelevät opiskelijat.
- Kolmanneksella korkeakouluopiskelijoista opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin. Merkittävimmät yleiset syyt hitaaseen etenemiseen olivat työssäkäynti, elämäntilanne ja erilaiset henkilökohtaiset syyt. Työssäkäynti oli hidastanut erityisesti yliopisto-opiskelijoiden opintoja. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoja oli hidastanut erityisesti heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelusta.
- Opiskelijoista 53 prosenttia kärsii sellaisista terveyteen ja psykososiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, joista on haittaa opinnoissa etenemiselle. Yleisin opintoja vaikeuttava terveydellinen tekijä on stressi, mistä kärsii 34 prosenttia tutkimukseen vastanneista opiskelijoista.
- Kolme neljästä suomalaisesta korkeakouluopiskelijasta suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa. Yliopisto-opiskelijoista 56 prosenttia ja ammatti-korkeakouluopiskelijoista 62 prosenttia arvioi, että omalla alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne. Kaikista opiskelijoista 30 prosenttia pelkää jäävänsä työttömäksi heti valmistumisen jälkeen. Opiskelijoiden henkilökohtaiset työllistymisnäkymät kuitenkin vaihtelevat koulutusaloittain. Kulttuuri- ja humanistisilla aloilla ollaan muita pessimistisempiä omien työllistymisnäkymien suhteen.
- Kolmannes tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista suunnitteli jatkavansa opiskelua suoritettuaan nykyisen tutkintonsa, 17 prosenttia ei suunnitellut jatkavansa opintoja ja noin puolet ei osannut vielä sanoa jatkosuunnitelmistaan.

4 Opiskelijaliikkuvuus

4.1 Korkeakouluopiskelijoiden kielitaito

Suomalaisista korkeakouluopiskelijoista 90 prosenttia on äidinkieleltään suomenkielisiä. Ruotsinkielisiä on 6 prosenttia ja muuta äidinkieltä puhuvia noin neljä prosenttia.

Opiskelijoista, joiden äidinkieli ei ole suomi, katsoi 55 prosenttia osaavansa kieltä erittäin hyvin, 31 prosenttia melko hyvin ja loput tyydyttävästi tai auttavasti. Toisen kotimaisen kielen eli ruotsin taidosta kysyttäessä vastasi muuten kuin äidinkielenään ruotsia puhuvista 6 prosenttia että osasi sitä erittäin hyvin, 27 prosenttia melko hyvin, 45 prosenttia tyydyttävästi ja 21 prosenttia auttavasti. Pienellä osalla ei ollut lainkaan osaamista ruotsin kielessä.

Englannin taito opiskelijoiden keskuudessa näyttyy varsin vahvana. Kaikista vastanneista ilmoitti lähes kaksi prosenttia englannin äidinkielekseen, 51 prosenttia ilmoitti osaavansa kieltä erittäin hyvin ja 35 prosenttia melko hyvin. Tyydyttävä englannin taito oli 10 prosentilla vastanneista. Vain auttavasti englantia puhuvia tai kokonaan englannin kieltä taitamattomia oli noin kaksi prosenttia vastanneista. Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden englannintaito onkin näyttäytynyt varsin hyvänä.³¹

Muista kielistä parhaiten suomalaiset korkeakouluopiskelijat osaavat saksaa. Saksan osalta oli kahdella prosentilla vastanneista erittäin hyvä kielitaito, kuudella prosentilla melko hyvä kielitaito ja 15 prosentilla tyydyttävä kielitaito. Auttavasti saksaa osasi 33 prosenttia vastanneista. Ranskan

Taulukko 37. Korkeakouluopiskelijoiden kielitaito (kaikki opiskelijat).

Kieli	Kielitaito					
	Äidinkieli %	Erittäin hyvä %	Melko hyvä %	Tyydyttävä %	Auttava %	Ei osaamista %
Suomi	90	5	3	1	0	0
Ruotsi	6	5	25	42	19	2
Englanti	2	51	35	10	2	0
Saksa	0	2	6	15	32	44
Ranska	0	1	2	5	17	74
Venäjä	0	0	1	2	9	88
Jokin muu kieli	1	3	6	10	26	54

³¹ EUROSTUDENT III, Synopsis of Indicators 2006, s. 16

Taulukko 38. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden kielitaito

Kieli	Kielitaito											
	Äidinkieli		Erittäin hyvä		Melko hyvä		Tyydyttävä		Auttava		Ei osaamista	
	Amk	Yo	Amk	Yo	Amk	Yo	Amk	Yo	Amk	Yo	Amk	Yo
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Suomi	90	91	6	5	3	3	1	1	0	0	0	0
Ruotsi	5	7	4	7	21	28	42	42	25	15	3	1
Englanti	1	2	43	56	40	32	12	8	3	1	0	0
Saksa	0	0	1	3	4	8	12	17	30	35	53	37
Ranska	0	0	0	2	1	3	4	7	15	19	80	69
Venäjä	0	0	0	1	0	1	1	2	8	10	90	87
Jokin muu kieli	1	0	2	5	3	8	8	11	24	28	62	48

kieltä osasi vastanneista yksi prosentti erittäin hyvin, kaksi prosenttia melko hyvin, viisi prosenttia tyydyttävästi ja 17 prosenttia auttavasti. Venäjää osasi yksi prosentti opiskelijoista erittäin hyvin tai melko hyvin, tyydyttävästi kaksi prosenttia ja auttavasti 9 prosenttia.

Edellä mainittujen kielten ohella oli 46 prosentilla opiskelijoista osaamista jossakin muussa kielessä. Kolme prosenttia osasi erittäin hyvin jotakin muuta kieltä kuin edellä mainittuja. Useimmin mainittuja muita kieliä olivat espanja, italia, viro ja japani. Myös saamea ja viittomakieltä osattiin jonkin verran.

Tutkintokieli

Tutkintokielijakauma noudattaa samaa jakaamaa kuin äidinkieli: 90 prosentilla opiskelijoista tutkintokieli on suomi, 6 prosentilla ruotsi ja neljällä prosentilla englanti. Yliopisto-opiskelijoista 90 prosenttia opiskelee suomeksi, 7 prosenttia ruotsiksi ja kolme prosenttia englanniksi. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 91 prosenttia opiskelee suomeksi, viisi prosenttia ruotsiksi ja neljä prosenttia englanniksi.

Vain harvoilla englannin kielellä opiskelevista englanti on oma äidinkieli. Opiskelijatutkimuksessa ilmeni, että englanniksi opiskelevilla oli hivenen muita useammin ulkomailla syntynyt vanhempi. Englanninkielellä opiskelevat olivat muita opiskelijoita

useammin asuneet ulkomailla. He olivat esimerkiksi opiskelleet tai työskennelleet ulkomailla välivuosiensa aikana.

4.2 Kansainvälinen kokemus ja kiinnostus

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat ovat melko kiinnostuneita opiskelemaan tai työskentelemään ulkomailla. Yhdeksän prosenttia korkeakouluopiskelijoista oli suorittanut tutkintoon liitettäviä opintoja ulkomailla. Viisi prosenttia oli suorittanut opintoihin liittyvän harjoittelun. Kolmekymmentä prosenttia vastasi, ettei ollut vielä suorittanut opintoja tai harjoittelua ulkomailla, mutta aikoi tai halusi niin tehdä. Kaikista opiskelijoista 56 prosenttia ei ollut opiskellut tai harjoitellut ulkomailla eikä myöskään suunnitellut ulkomaan jaksoa. Liikkuvuuden suhteen suomalaiset korkeakouluopiskelijat ovat aiemmissa yhteiseurooppalaisissa vertailuissa edustaneet keskitasoa.³²

Yhteensä ulkomailla opiskelleita tai harjoitelleita opiskelijoita oli noin 29 000 henkilöä. Heillä oli takanaan noin 36 000 ulkomailla vietettyä opiskelu- tai harjoittelujaksoa, eli joillakin opiskelijoilla oli takanaan useampia ulkomaan jaksosia. Opiskelijoista 5 300 oli oleskellut vähintään kahdessa maassa ja pienellä osalla oli kokemusta kolmesta tai jopa neljästä ulkomailla suoritetusta opiskelu- tai harjoittelujaksosta.

32 EUROSTUDENT III, Synopsi of Indicators 2006, s. 16

Alakohtainen vaihtelu liikkuvuudessa

Opiskelijaliikkuvuudessa ei ole suurta eroa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä. Ero näkyy lähinnä ulkomaanjakson viettotavassa, ei niinkään kokemuksen tai kiinnostuksen määrässä. Yliopisto-opiskelijoista 11 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 6 prosenttia oli suorittanut tutkintoon liitettäviä opintoja ulkomailla. Yliopisto-opiskelijoista neljä prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 6 prosenttia oli suorittanut opintoihin liittyvän harjoittelun ulkomailla.

Tarkasteltaessa koulutusalojen välisiä eroja liikkuvuudessa ja kiinnostuksessa opiskella tai työskennellä ulkomailla ilmenee isoja eroja. Kulttuurialojen opiskelijoilla sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa oli selvästi keskimääräistä enemmän ulkomaanjaksoja. Noin neljännes kulttuurialan opiskelijoista oli opiskellut tai suorittanut harjoittelun ulkomailla. Myös

matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoista lähes neljänneksellä oli takanaan ulkomaanjakso. Yliopisto-opiskelijoista taideaineiden opiskelijoiden ohella erityisen aktiivisia ulkomaille suuntautujia olivat maa- ja metsätaloustieteiden opiskelijat. Heistä useampi kuin joka neljäs oli jo opiskellut tai työskennellyt ulkomailla. Myös yhteiskuntatieteitä lukevat suuntautuvat aktiivisesti ulkomaille, niin että heistä lähes joka neljäs oli jo opiskellut tai työskennellyt ulkomailla.

Vähiten liikkuvuutta esiintyi ammattikorkeakouluissa sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan sekä tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoiden keskuudessa. Harvempi kuin joka kymmenes näitä aloja opiskeleva oli ehtinyt opiskella tai harjoitella ulkomailla ja enemmän kuin 60 prosenttia vastasi, ettei aikonut tai ollut kiinnostunut lähtemään ulkomaille.

Yliopistoissa poikkeuksellisen vähän ulkomailla opiskelua tai työskentelyä oli lääketieteen alan opiskelijoiden (ml. lääketiede, eläin- ja hammaslääketiede

Taulukko 39. Opiskelijoiden suorittamat ulkomaiset opiskelut ja harjoittelut ja kiinnostus näihin; koulutusalan mukaan.

Koulutusala	Ulkomaan kokemus/kiinnostus		
	Suorittanut ulkomaisia opintoja/harjoittelun %	Kiinnostunut/suunnittelee ulkomaan jaksoa %	Ei ole kiinnostunut/ei suunnittele %
Amk			
Kulttuuriala sekä humanistinen ja kasvatustieteiden ala	23	37	47
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	19	35	46
Luonnonvara- ja ympäristöala	14	34	53
Tekniikan ja liikenteen ala sekä luonnontieteiden ala	8	27	65
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	6	26	67
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	23	32	45
<i>Kaikki amk-opiskelijat</i>	12	30	58
Yo			
Humanistinen ja teologian ala	20	33	47
Kasvatustieteellinen ala	7	26	67
Kauppatieteellinen ala	14	36	50
Kuvataiteen, musiikin ja teatterin ala sekä taideteollinen ala	25	33	41
Liikuntatieteellinen ja terveystieteiden ala	9	21	69
Luonnontieteellinen ala	11	34	54
Lääketieteen, eläin- ja hammaslääketieteen sekä farmasian ala	6	34	60
Maatalous-metsätieteellinen ala	26	21	53
Oikeustieteellinen ala	16	24	60
Teknillistieteellinen ala	15	29	57
Yhteiskuntatieteellinen ja psykologian ala	24	28	49
<i>Kaikki yo-opiskelijat</i>	15	31	54

sekä farmasia) keskuudessa, missä vain 6 prosentilla opiskelijoista oli takanaan ulkomaanjakso. Myöskään kasvatustieteiden tai liikunta- ja terveystieteiden opiskelijat eivät juuri opiskelleet tai työskennelleet ulkomailla. Edellä mainittujen alojen opiskelijoista enemmän kuin 60 prosenttia ei aikonut tai ollut kiinnostunut lähtemään ulkomailla.

Naisten ja miesten liikkuvuus

Naisilla on hieman miehiä enemmän kansainvälistä kokemusta ja kiinnostusta. Naisista 10 prosenttia ja miehistä 6 prosenttia oli suorittanut nykyiseen tutkintoon liitettäviä opintoja ulkomailla. Naisista 6 prosentilla ja miehistä neljä prosentilla oli takanaan opintoihin liittyvä harjoittelujakso ulkomailla. Miehistä 57 prosenttia ja naisista 54 prosenttia ilmoitti, ettei ole suorittanut opintoja tai harjoittelua ulkomailla eikä myöskään niin halua tai aio tehdä.

Aluekohtainen vaihtelu liikkuvuudessa

Pääkaupunkiseudulla opiskelevat korkeakouluopiskelijat lähtevät selvästi muita opiskelijoita useammin opiskelemaan tai työharjoitteluun ulkomailla. Pääkaupunkiseudulla opiskelevista 18 prosenttia oli jo suorittanut ulkomaisia opintoja tai harjoittelun. Vähiten liikkuvuutta oli Itä-Suomessa opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Heistä 9 prosenttia oli suorittanut ulkomaan opinto- tai harjoittelujakson.

Muu kuin nykyisiin opintoihin liittyvä ulkomaankokemus

Muita kuin nykyisiin opintoihin liitettäviä opinto- tai työskentelyjaksoja ulkomailla oli tehnyt 15 prosenttia vastanneista. Tällainen jakso saattoi olla esimerkiksi tutkimus- tai työharjoittelu, ansiotyö, kesäkoulu tai kielikurssi. Suosituimpia kohteita olivat Iso-Britannia, Saksa, Ruotsi ja Yhdysvallat. Yliopisto-opiskelijoilla oli hiukan ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin takanaan tällainen ulkomaanjakso: yliopisto-opiskelijoista 17 prosentilla ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 13 prosentilla oli takanaan muuta kuin nykyisiin opintoihin liittyvää ulkomaan kokemusta. Opiskelijatutkimuksessa ilmeni, että monet korkeakouluopiskelijat olivat opiskelleet tai työskennelleet ulkomailla niin sanotun välivuotensa aikana.

4.3 Kohdemat ja opiskelun tai harjoittelun järjestäminen

Opiskelijatutkimus 2010-aineiston perusteella kaikkien suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden yleisimmät opiskelu- tai harjoittelumaat ovat järjestyksessä:

- 1 Saksa (3 800 opiskelu- tai harjoittelujaksoa)
- 2 Ruotsi (3 100 opiskelu- tai harjoittelujaksoa)
- 3 Espanja (2 800 opiskelu- tai harjoittelujaksoa)
- 4 Iso-Britannia (2 600 opiskelu- tai harjoittelujaksoa)
- 5 Ranska (2 300 opiskelu- tai harjoittelujaksoa)

Taulukko 40. Kansainvälisesti suuntautuneiden korkeakouluopiskelijoiden osuus; sukupuolen mukaan.

Kiinnostus ulkomailla suoritettavia opintoja harjoittelua kohtaan	Kaikki opiskelijat %	Miehet %	Naiset %
On suorittanut tutkintoon liitettäviä opintoja	9	8	10
On suorittanut tutkintoon liittyvän harjoittelun	5	4	6
Aikoo/haluaa suorittaa opintoja/harjoittelun ulkomailla	30	30	30
Ei ole tai aio suorittaa opintoja/harjoittelua ulkomailla	56	57	54

Taulukko 41. Korkeakouluopiskelijoiden liikkuvuus; oppilaitoksen sijainnin mukaan.

Oppilaitoksen sijainti	On jo suorittanut ulkomaisia opintoja/harjoittelun %
<i>Kaikki</i>	14
Pk-seutu	18
Etelä-Suomi	12
Länsi-Suomi	12
Itä-Suomi	9
Pohjois-Suomi	11

Kannattaa huomioida, että eri vuosina järjestys saattaa olla hieman erilainen ja että tässä kuvataan kaikkien opiskelijoiden tilannetta. Yhteensä näihin suosituimpiin maihin kohdistui yli 40 prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoiden opiskelu- tai harjoittelujaksoista. Muissa kohdemaissa opintoja tai harjoittelun suorittaneiden määrä oli vähemmän kuin 2000 opiskelijaa kohdemaata kohden, yhteensä noin 21 000 opiskelu- tai harjoittelujaksoa. Ylivoimaisesti eniten suomalaiset opiskelijat suuntaavat vanhoihin Euroopan Unionin maihin (pl. pohjoismaat), toiseksi eniten pohjoismaihin, kolmanneksi eniten Pohjois-Amerikkaan, Australiaan tai Uuteen Seelantiin ja lähes yhtä usein Aasian maihin.

Suosituin tapa lähteä opiskelemaan ulkomaille oli ERASMUS-opiskelijavaihdon kautta. Tätä mahdollisuutta käytti lähes puolet ulkomailta opiskelleista. Noin 30 prosenttia järjesti opiskelupaikkansa itse tai se oli osa korkeakoulujen kahdenvälistä sopimusta. Harjoittelussa olleista 55 prosenttia kertoi järjestäneensä paikan itse ja 45 prosentissa harjoitteluista oli korkeakoulu auttanut paikan hankkimisessa.

4.4 Liikkuvuuden esteet

Tutkimuksessa opiskelijoilta kysyttiin kuinka suurina esteinä opiskelija koki tietyt seikat ulkomailta suoritettaville opinnoille. Merkittävimmät esteet opiskelijoille olivat ulkomaan opintojen oletetut ylimääräiset taloudelliset kustannukset ja erossa olo kumppanista,

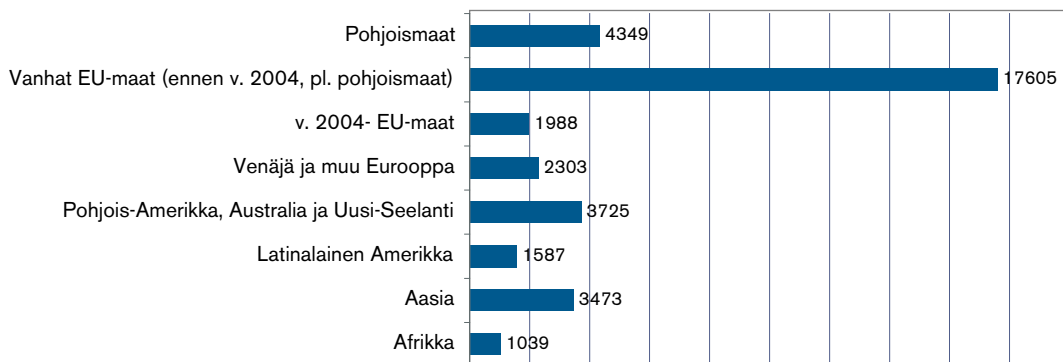
lapsista tai ystävistä. Kustannusten pelko vaikutti 56 prosenttiin vastanneista erittäin paljon tai melko paljon. Läheisistä erossa olo vaikutti 55 prosenttiin opiskelijoista erittäin paljon tai melko paljon.

Vertailtaessa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoita yliopisto-opiskelijoiden ulkomaille lähtöä hidasti useimmin haluttomuus olla erossa läheisistä, kun taas ammattikorkeakouluopiskelijat pelkäsivät hiukan useammin vaihdon aiheuttamia taloudellisia kuluja. Naisia ja miehiä vertailtaessa oli naisille ero läheisistä huomattavasti suurempi liikkuvuuden este kuin miehille. Naisista 62 prosenttia ja miehistä 48 prosenttia ilmoitti, että erossa olo läheisistä oli erittäin suuri tai melko suuri este ulkomaille lähtöön. Naiset pelkäsivät myös miehiä useammin ulkomaanjakson aiheuttamia taloudellisia kustannuksia. Naisista 60 prosenttia ja miehistä 50 prosenttia ilmoitti, että oletetut taloudelliset kustannukset muodostivat erittäin suuren tai melko suuren esteen ulkomaille lähtöön.

Kaikista opiskelijoista noin kolmannes koki ulkomaanjakson esteeksi sen, että omat opinnot saattaisivat viivästyä jakson myötä. Tässä ei ollut eroa korkeakoulutyyppien eikä sukupuolten välillä.

Yleisesti ottaen opiskelijoita eivät hidastaneet sellaiset seikat kuin että ulkomaanopinnot eivät sopisi oman tutkinnon rakenteeseen, omasta oppilaitoksesta johtuvat tekijät (esimerkiksi kannustuksen puute) tai riittämättömät vieraiden kielten taidot. Joissakin kysymyksissä kuitenkin ilmeni pieniä eroja korkeakoulutyyppien ja sukupuolten välillä.

Opiskelemassa tai harjoittelussa olleet suomalaiset korkeakouluopiskelijat

Opiskelu-/ harjoittelujaksoja yhteensä 36 000

Kuvio 17. Alueet joihin korkeakouluopiskelijoiden ulkomaan opinnot tai harjoittelu kohdistuvat.

Taulukko 42. Korkeakouluopiskelijoiden ulkomaille opiskelemaan lähtemistä haittaavat tekijät.

Esteet	Erittäin suuri tai melko suuri este ulkomailta suoritettaville opinnoille				
	Kaikki opiskelijat %	Amk-opiskelijat %	Yliopisto-opiskelijat %	Miehet %	Naiset %
Taloudelliset tekijät					
Rahan ansaintamahdollisuuksien menetyks	37	39	36	37	37
Oletetut ylimääräiset taloudelliset kustannukset	56	58	54	50	60
Sosiaalietuuksien menetyks	18	20	17	14	21
Tiedolliset/taidolliset rajoitteet					
Riittämättömät vieraan kielen taidot	19	23	17	17	21
Oman päättäväisyyden puute	31	30	30	33	28
Henkilökohtaiset syyt					
Kumppanista, lapsista tai ystävästä erossa olo	55	53	57	48	62
Sairaus/fyysinen vamma	8	9	8	8	9
Tutkinnosta johtuvat tekijät					
Oletettava vähäinen hyöty tutkinnolle	23	22	24	26	21
Oletus, että opinnot viivästyvät	32	33	32	32	32
Ulkomaanopinnot eivät sovi tutkinnon rakenteeseen	15	15	16	15	15
Oppilaitoksesta johtuvat tekijät					
Rajallinen pääsy vaihto-ohjelmiin	19	20	18	16	21
Oman korkeakoulun kannustuksen puute	12	13	10	10	12
Vaikeudet informaation saannissa	16	19	15	15	18
Kohdemaasta johtuvat tekijät					
Majoitusongelmat kohdemaassa	20	22	19	18	21
Ongelmat kohdemaan maahantulosaädösten kanssa (viisumi, oleskelulupa)	9	11	7	8	9
Rajallinen pääsy toivottuun kohdemaan oppilaitokseen tai ohjelmaan	24	24	24	21	26

Ammattikorkeakouluopiskelijoista 23 prosentille kielitaidon puute oli este ulkomaanopinnoille, yliopisto-opiskelijoista 17 prosentille. Naisopiskelijat ilmoittivat hiukan miesopiskelijoita useammin puutteellisen kielitaidon ulkomaanjakson esteeksi. Ammattikorkeakouluopiskelijat kokivat yliopisto-opiskelijoita useammin, että vaihtoon liittyvää informaatioita oli vaikea saada ja että oma oppilaitos ei kannustanut vaihtoon. Myös näissä kysymyksissä naiset havaitsivat suuremman esteen ulkomaanjaksolle kuin miehet.

Ammattikorkeakouluopiskelijat kokivat hivenen yliopisto-opiskelijoita useammin, että lähtömaasta pääsi vain rajallisesti toivottuun vaihto-ohjelmaan. Tämä oli myös naisopiskelijoille tyypillisempää kuin miesopiskelijoille. Lisäksi ammattikorkeakouluopis-

kelijat vastasivat yliopisto-opiskelijoita useammin, että haluttuun kohdemaahan oli vaikea päästä erilaisen maahantulosaädösten vuoksi. Naisopiskelijoille puolestaan oli miesopiskelijoita tyypillisempää pitää rajallista pääsyä kohdemaan oppilaitokseen tai vaihto-ohjelmaan ulkomaanjakson esteenä.

Naiset kokivat lähes kaikki tutkimuksessa listatut liikkuvuuden esteet suuremmiksi esteiksi kuin mitä miehet kokivat. Miehet viittasivat naisia useammin kahteen liikkuvuuden esteeseen: oman päättäväisyyden puutteeseen ja ulkomaanjaksosta saatavaan (oletettuun) vähäiseen hyötyyn omalle tutkinnolle. Tästä huolimatta naisilla oli miehiä useammin takanaan ulkomailta suoritettuja opintoja tai harjoittelujakso.

4.5 Ulkomaanjakson rahoittaminen ja anti

Niiltä opiskelijoilta, jotka olivat olleet opiskelemissa ulkomailla, kysyttiin opiskelijatutkimuksen yhteydessä ulkomaankokemuksen rahoittamisesta ja sen ansiosta: kuinka merkittävänä opiskelija piti ulkomaanjaksoon liittyviä piirteitä ja kuinka hyvin jaksoon kohdistuneet odotukset olivat täyttyneet.

Ulkomaanjakson rahoittaminen

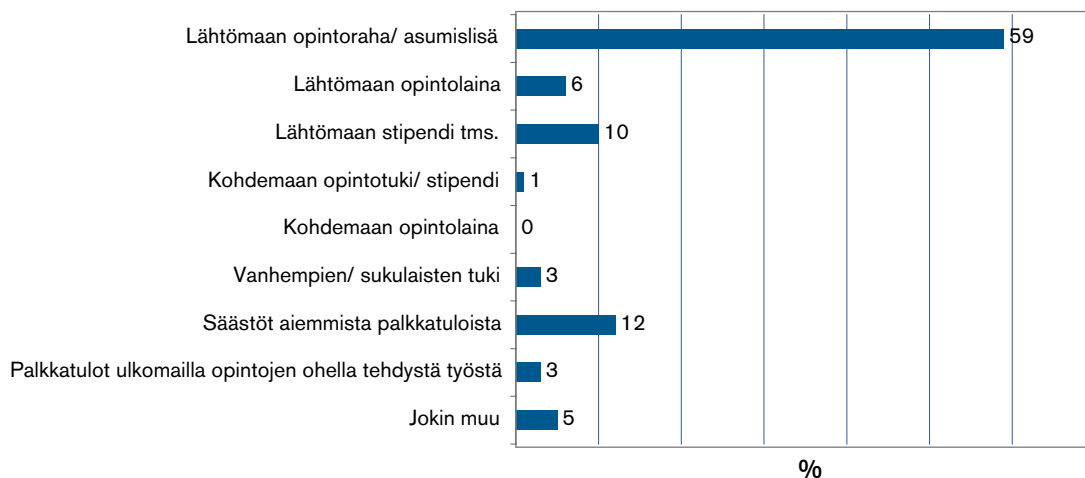
Tärkein rahoituksen muoto ulkomailla opiskelleille tai harjoittelussa olleille oli suomalaisen opintotuen opintoraha ja asumislisä. Tämä oli pääasiallinen ulkomaanjakson rahoitusmuoto 59 prosentilla. Opiskelijoista 12 prosenttia ilmoitti, että aiemmista palkkatuloista kertyneet säästöt olivat olleet ulkomaanjakson pääasiallinen rahoitusmuoto. Kymmenellä prosentilla pääasiallinen ulkomaanjakson rahoitusmuoto oli ollut Suomesta saatu stipendi

tai muu vastaava. Kuudella prosentilla vastanneista opintolaina oli ollut ulkomaanjakson pääasiallinen rahoitusmuoto.

Odotukset ja niiden täyttyminen

Minkälaisia odotuksia ulkomaanjaksoon kohdistettiin? Lähes kaikki ulkomailla opiskelleet tai työskennelleet pitivät tärkeänä kielitaidon parantumista ja henkilökohtaista kehittymistä. Myös ajatus sosiaalisesta sopeutumisesta koettiin tärkeäksi. Oppilaitoksen akateemiseen tasoon, palveluihin tai tukipalveluihin (kuten asuminen tai terveydenhuolto) ei sen sijaan yleensä kohdistettu suuria odotuksia.

Opiskelijoiden odotukset olivat täyttyneet parhaiten henkilökohtaisen kehittymisen ja sosiaalisen sopeutumisen osalta ja yli 80 prosenttia vastasi kielitaitonsa parantuneen odotusten mukaisesti. Vain reilut puolet opiskelijoista vastasi odotustensa täyttyneen oppilaitoksen tarjoamien palveluiden, akateemisen tason ja opetuksen laadun suhteen.

Kuvio 18. Ulkomaan opintojen tai harjoittelujakson pääasiallinen rahoitusmuoto suomalaisilla korkeakouluopiskelijoilla.

Keskeisimmät tulokset

- Suomalaiset korkeakouluopiskelijat osaavat hyvin englantia. Lähes 90 prosenttia osaa (itse arvioituna) englantia vähintään melko hyvin.
- Muuten kuin äidinkielenään puhuvista osaa kolmannes ruotsia vähintään melko hyvin. Muuten kuin äidinkielenään puhuvista osaa 86 prosenttia suomea vähintään melko hyvin.
- Korkeakouluopiskelijoista 9 prosenttia on suorittanut tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Viisi prosenttia on suorittanut opintoihin kuuluvan harjoittelun ulkomailla. Korkeakouluopiskelijoista 30 prosenttia haluaa tai suunnittelee suorittavansa opintoja tai työharjoittelun ulkomailla.
- Eniten ulkomaankokemusta on kulttuurialoilla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla opiskelevilla, maa- ja metsätaloustieteitä ja yhteiskuntatieteitä opiskelevilla. Vähiten ulkomaankokemusta on sosiaali- ja terveysalaa, tekniikan ja liikenteen ja lääketieteiden aloja opiskelevilla.
- Suosituimpia opiskelu- tai työharjoittelumaita ovat Saksa, Ruotsi, Espanja, Iso-Britannia ja Ranska.
- Opiskelijaliikkuvuuden esteistä merkittävimpiä ovat opiskelijoiden pelko ulkomaanjakson aiheuttamista taloudellisista kustannuksista ja erossa olo läheisistä.
- Merkittävin ulkomaanjakson rahoitusmuoto on kotimaan opintotuki sekä ansiotyöstä säästetyt palkkatulot.

Tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja päätelmät

Seuraavassa esitetään Opiskelijatutkimus 2010 -tutkimuksen keskeisimmät tulokset seuraavien aihealueiden osalta: korkeakouluopintojen aloitukseen vaikuttavat tekijät, korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo, opintojen etenemiseen vaikuttavat tekijät ja opiskelijaliikkuvuus. Erityisesti näiden teemojen osalta tutkimus on tuottanut uutta tietoa.

Opintojen aloitukseen vaikuttavat tekijät

Kaksi kolmesta korkeakouluopiskelijoista on pitänyt väli vuoden opiskelusta

Kaksi kolmesta opiskelijasta eli noin 159 000 opiskelijaa, oli pitänyt ennen nykyisiä opintojaan (lukion, ammatillisen koulutuksen tai aiemman korkeakoulututkinnon jälkeen) tai nykyisten opintojen aikana vähintään vuoden mittaisen tauon opiskeluista. Yleisin tapa viettää väli vuosi oli käydä ansiotyössä.

Viidennes lääke- ja oikeustieteellisiä aloja opiskelevista on hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin

Vaikka noin 80 prosenttia opiskelijoista opiskelee koulutusohjelmassa, johon on hakenut vain kerran, on viisi prosenttia korkeakouluopiskelijoista hakenut nykyistä opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai

useammin. Moneen kertaan hakeminen on tyypillistä muutamilla koulutusaloilla. Esimerkiksi lääke- ja oikeustieteitä opiskelevista noin viidennes on hakenut opiskelupaikkaansa kolme kertaa tai useammin. Vähimmillä hakukerroilla opiskelupaikan sai tekniikan ja liikenteen alalta ammattikorkeakoulusta ja teknillistieteelliseltä alalta yliopistosta. Näillä aloilla opiskelevista noin 90 prosenttia oli hakenut opiskelupaikkaansa vain kerran.

Neljänneksellä opiskelijoista on toinen tutkinto-oikeus jossakin korkeakoulussa

Opiskelijoista 26 prosentilla on tai on ollut myös muu kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa. Useimmin toinen tutkinto-oikeus oli lääketieteellisiä aloja opiskelevilla, joista yli puolella oli myös toinen tutkinto-oikeus.

Opiskelijoiden toimeentulo

Opiskelijan rahoista puolet tulee opintotuesta, neljäsosa ansiotyöstä ja 15 prosenttia läheisiltä

Yksin asuvan korkeakouluopiskelijan keskimääräiset (mediaani) tulot ovat 771 euroa kuukaudessa (netto). Kaikkien korkeakouluopiskelijoiden keskimääräiset (mediaani) tulot ovat 821 euroa kuukaudessa (netto). Tuloista yli puolet koostuu opinto-

rahasta ja asumislisästä. Tutkimukseen vastanneista opiskelijoista 15 prosenttia nosti opintolainaa kattakseen kuukausittaiset menonsa..

Ansiotyöstä saatujen tulojen osuus korkeakouluopiskelijan kokonaistaloudessa on noin neljänneksen, mutta vanhemmilla opiskelijoilla ansiotyön merkitys on suurempi.

Vanhemmat, sukulaiset tai puoliso kustantavat keskimäärin 15 prosenttia opiskelijoiden menoista.

Pienin rahamäärä, millä korkeakouluopiskelijat katsovat voivansa tulla toimeen on 700 euroa kuukaudessa (mediaani), perheellisillä opiskelijoilla kuitenkin noin tuplasti tätä enemmän.

Puolet opiskelijoiden tuloista menee asumiskustannuksiin

Opiskelijoiden talouden suurin menoerä on asumiskustannukset, keskimäärin (mediaani) 400 euroa kuukaudessa. Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisopiskelijoiden asumiskustannukset ovat huippua.

Kolmannes opiskelijoista kokee, ettei heillä ole riittävää rahoitusta kuukausittaisille menoilleen

Ammattikorkeakouluopiskelijoista 47 prosenttia ja yliopisto-opiskelijoista 30 prosenttia, eli yhteensä yli 80 000 opiskelijaa kokee, ettei heillä ole riittävää rahoitusta kuukausittaisille menoilleen. Verrattaessa yliopisto-opiskelijoihin on ammattikorkeakouluopiskelijoissa enemmän toimeentulovaikeuksista ja köyhydestä kärsiviä.

Opintojen etenemiseen vaikuttavat tekijät

Stressi, työssäkäynti ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyvät seikat ovat yleisimpiä korkeakouluopintojen etenemistä haittaavia tekijöitä

Kolmanneksella korkeakouluopiskelijoista opinnot olivat edenneet omia tavoitteita hitaammin. Merkittävimmät yleiset syyt hitaaseen etenemiseen olivat työssäkäynti, elämäntilanne ja erilaiset henkilökohtaiset syyt. Työssäkäynti oli hidastanut erityisesti yliopisto-opiskelijoiden opintoja. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintoja oli hidastanut erityisesti heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelusta.

Tutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista 53 prosentilla on sellaisia terveyteen ja psyykososiaaliseen hyvinvointiin liittyviä ongelmia, joista on haittaa opinnoille. Yleisin opintoja vaikeuttava terveydellinen tekijä on stressi, mistä kärsi 34 prosenttia tutkimukseen vastanneista.

Yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia mieltää itsensä sivutoimiseksi opiskelijoiksi

Suomalaisista korkeakouluopiskelijoista 79 prosenttia mieltää itsensä päätoimiseksi opiskelijoiksi ja 16 prosenttia sivutoimiseksi. Yliopisto-opiskelijoista 22 prosenttia mieltää itsensä sivutoimiseksi opiskelijoiksi. Eurooppalaisessa vertailussa sivutoimisia opiskelijoita on varsin paljon.

Ammattikorkeakouluopiskelijat käyttävät opiskeluun keskimäärin (mediaani) 35 tuntia viikossa ja yliopisto-opiskelijat keskimäärin 29 tuntia viikossa.

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat siirtyvät työelämään jo opintoaikana

Korkeakouluopiskelijoiden ansiotyöhön käyttämä aika vaihtelee eri-ikäisten ja eri opintojen vaiheissa olevien opiskelijoiden välillä. Opiskelijat siirtyvät työelämään jo opintoaikana. Kaikista opiskelijoista 30 prosenttia on säännöllisessä työssä lukukauden aikana ja 30 prosenttia epä-säännöllisessä työssä. Pääkaupunkiseudulla asuvat käyvät selvästi enemmän ansiotyössä kuin muualla Suomessa asuvat. Ansiotyössä käynti yleistyy opintovuosien kertyessä. Tyytyväisimpiä työmääräänsä ovat päivän tai kaksi viikossa työskentelevät opiskelijat.

Kolme neljästä opiskelijasta suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa

Opiskelijoiden työllistymisnäkömiä tarkasteltaessa ilmeni, että kolme neljästä opiskelijasta suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa. Yliopisto-opiskelijoista 56 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 62 prosenttia arvioi, että omalla alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne.

Kaikista opiskelijoista 30 prosenttia pelkää jäävänsä työttömäksi heti valmistumisen jälkeen. Opiske-

lijoiden henkilökohtaiset työllistymisnäkymät vaihtelevat kuitenkin huomattavasti koulutusaloittain. Kulttuuri- ja humanistisilla aloilla ollaan muita pessimistisempiä omien työllistymisnäkökymien suhteen.

Opiskelijaliikkuvuus

Eniten opiskelijaliikkuvuutta on kulttuurialoilla, vähiten lääketieteessä, tekniikan alalla ja sosiaalisialalla

Korkeakouluopiskelijoista 9 prosenttia on suorittanut tutkintoon liittyviä opintoja ulkomailla. Viisi prosenttia on suorittanut opintoihin kuuluvan harjoittelun ulkomailla. Korkeakouluopiskelijoista 30 prosenttia haluaa tai suunnittelee suorittavansa opintoja tai työharjoittelun ulkomailla.

Eniten ulkomaankokemusta on kulttuurialoilla, matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla opiskelevilla, maa- ja metsätaloustieteitä ja yhteiskuntatieteitä opiskelevilla. Vähiten ulkomaankokemusta on sosi-

aali- ja terveystieteiden, tekniikan ja liikenteen ja lääketieteiden aloja opiskelevilla.

Pelko taloudellisista kustannuksista ja läheisistä erossa oleminen vähentävät opiskelijoiden halukkuutta lähteä ulkomaille

Opiskelijaliikkuvuuden esteistä merkittävimpiä ovat opiskelijoiden pelko ulkomaanjakson aiheuttamista taloudellisista kustannuksista, erossa olo läheisistä sekä pelko siitä, että opinnot viivästyvät.

Viimeisin, muttei vähäisin, opiskelijatutkimuksen tulos on, että opiskelijoilta kannattaa kysyä heitä koskevista asioista. Opiskelijatutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista monet ilmaisivat tutkijoille jättämässään terveisissä ihastuksensa ja arvostuksensa, että heiltä näin yksityiskohtaisesti kysyttiin opiskelusta ja toimeentulosta. Opiskelijat ovat tilanteensa parhaita asiantuntijoita ja heidän näkemyksensä kannattaa huomioida korkeakoulutuksen tulevaisuutta suunniteltaessa.

Lähteet

Berndtson, Taru (2004). Opiskelijatutkimus 2003.

Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat.
Kela: Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 65.
Helsinki.

Kelan opintoetuustilasto 2008–09. Kansaneläkelaitos.

Korkeakoulut 2009. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut
korkeakoulupolitiikan toteuttajina. Opetusministeriön
julkaisuja 2009:49. [http://www.minedu.fi/OPM/
Julkaisut/2009/liitteet/opm49.pdf](http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm49.pdf)

Kunttu, Kristina ja Huttunen, Teppo (2009).

Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2008.
Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön tutkimuksia 45.
Helsinki.

Lempinen, Petri & Tiilikainen, Anna (2001).

Opiskelijatutkimus 2000. Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö Otus rs 21/2001. Helsinki.

Oppilaitostilasto 2009. Tilastokeskus.

Social and Economic Conditions of Student Life in
Europe. Synopsis of Indicators. Summary Document.
EUROSTUDENT III 2005–2008.

Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö -tutkimus 2009.

Tilastokeskus.

Vuhko, Minna (2006). Opiskelijatutkimus 2006.

Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja työssäkäynti.
Opetusministeriön julkaisuja 2006:51.

Verkkolähteet

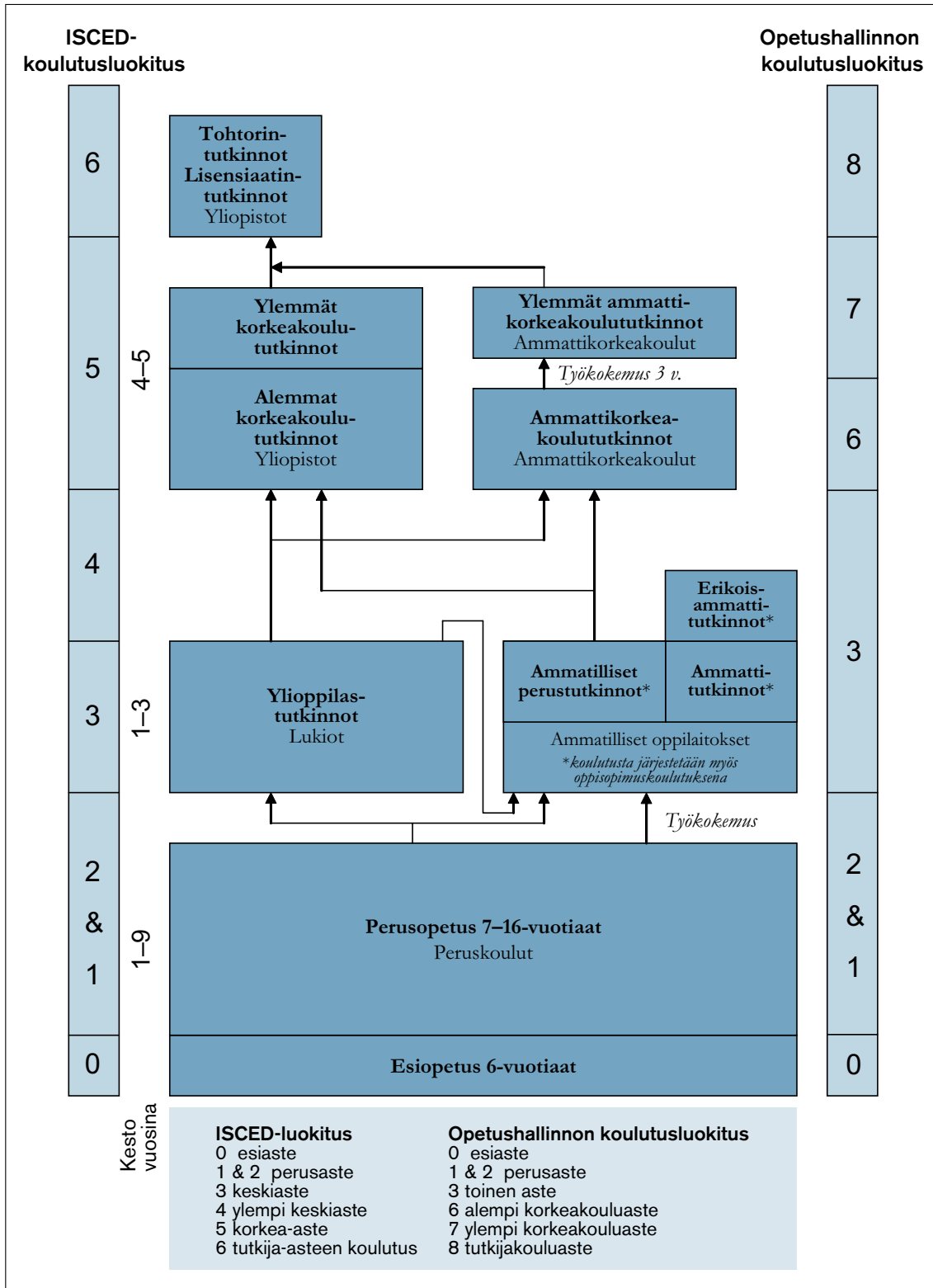
EUROSTUDENT IV. Project Guidelines. Approach,
provisions and responsibilities. [http://www.
eurostudent.eu/about/docs/download_files/
documents/ProjectGuidelines_EIV.pdf](http://www.eurostudent.eu/about/docs/download_files/documents/ProjectGuidelines_EIV.pdf)

EUROSTUDENT IV. Definition of Target Group.
Questionnaire. [http://www.eurostudent.eu/about/docs/
download_files/documents/Questionnaire_EIV.pdf](http://www.eurostudent.eu/about/docs/download_files/documents/Questionnaire_EIV.pdf)

EUROSTUDENT IV. Planning and Executing National
Online Surveys for EUROSTUDENT. [http://www.
eurostudent.eu/download_files/documents/Planning_
and_executing_national_online_surveys_Draft.pdf](http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/Planning_and_executing_national_online_surveys_Draft.pdf)

Tilastokeskus. Väestö. [http://www.stat.fi/tup/suoluk/
suoluk_vaesto.html](http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html)

Suomen koulutusjärjestelmä

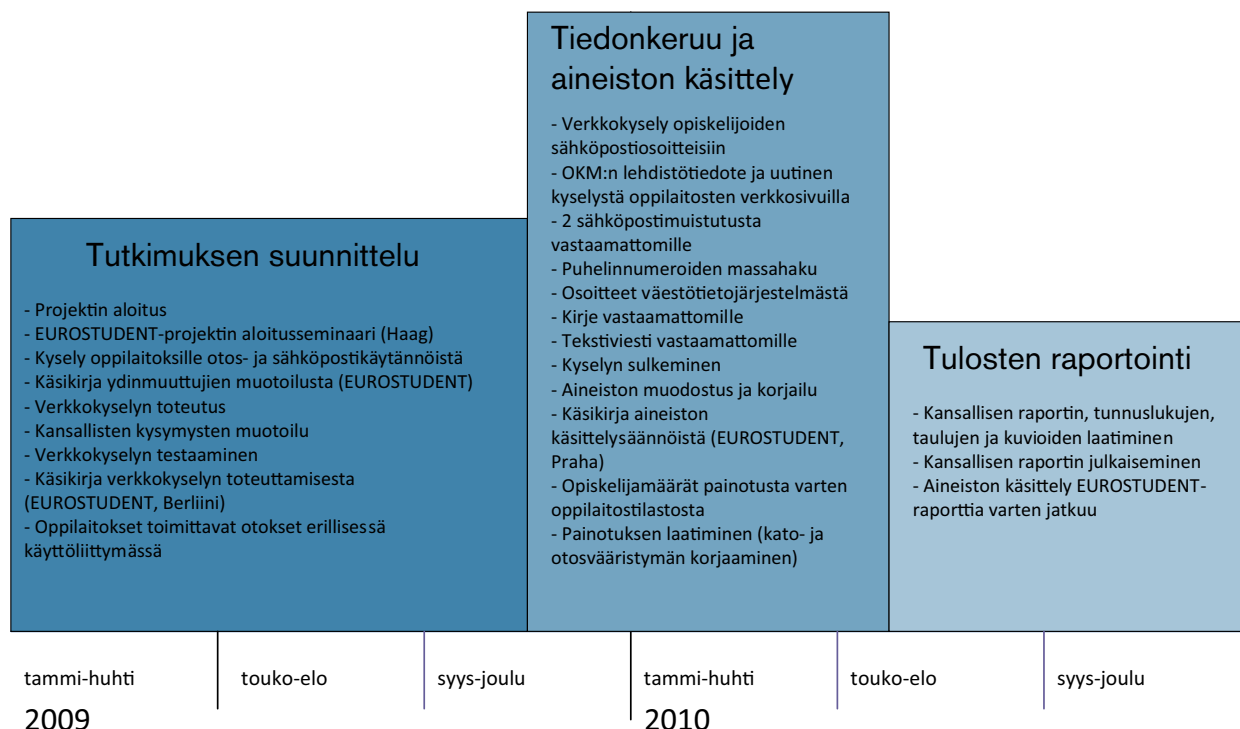

Tutkimuksen toteuttaminen ja tiedonkeruu

Vesa Virtanen ja Pauli Ollila

Opiskelijatutkimus 2010 tiedonkeruu noudatti päälinjoiltaan EUROSTUDENT IV -projektin suosituksia, joihin sisältyi kyselyn toteuttaminen verkkokyselynä.³³ Lisäksi edellytettiin todennäköisyyslaskentaan perustuva otos. Kyselylomake muodostui eurooppalaisesta ja kansallisesta osiosta. Eurooppalaisten kysymysten avulla mahdollistui opiskelijoiden elinolojen vertailu 26 maan välillä.³⁴ Kansalliset kysymykset koskevat suomalaisen korkeakouluopiskelun

erityspiirteitä. Kansallinen tiedonkeruu toteutettiin monivaiheisena verkkokyselynä ottaen kahdesti yhteyttä oppilaitoksiin (ennakkokysely ja ennakkokirje sekä varsinaisen otoksen muodostaminen) ja käyttäen kolmea yhteydenottomuotoa opiskelijoille (sähköpostilinkki verkkokyselyyn, kaksi sähköpostimuistutusta vastaamattomille, informointikirje ja tekstiviesti vastaamattomille). Tiedonkeruun monivaiheisuus kuvataan seuraavassa.

Kuvio. Opiskelijatutkimus 2010; vaiheet ja toteutus

33 ks. EUROSTUDENT Project Guidelines. Approach, provisions and responsibilities. http://www.eurostudent.eu/about/docs/download_files/documents/ProjectGuidelines_EIV.pdf

34 EUROSTUDENT IV. Definition of Target Group. Questionnaire. http://www.eurostudent.eu/about/docs/download_files/documents/Questionnaire_EIV.pdf

Kyselyn laatiminen ja testaaminen

EUROSTUDENT -konsortio laati käsikirjan eurooppalaiseen 26 maan vertailuun tarvittavista ydinmuutujista ja muista kysymyksistä, joita oli kaikkiaan noin 130 kappaletta. Kolmisenkymmentä kysymystä oli kansallisen projektin ohjausryhmän ideoimia, kuten opintojen vaihe, tulevaisuuden suunnitelmat, välivuosi- syyt ja ajoittuminen, opintojen rahoittaminen ja tulojen riittävyys, opintotuen käyttö sekä muun muassa opintojen viivästymisen syyt. Lomaketta testattiin projektin ohjausryhmän (OKM, Kela, SYL, SAMOK ja Tilastokeskus) keskuudessa sekä myös pienellä määrällä opiskelijoita. Syyskuussa 2009 EUROSTUDENT järjesti seminaarin verkkokyselyn toteuttamiskäytännöistä. Sveitsin verkkokyselyn malli toimi esimerkkinä muille maille. Kansainvälisen vertailun, kokemusten vaihdon ja testaamisen jälkeen kansallisen verkkokyselyn luonnosta vielä paranneltiin ja viimeisteltiin käyttökuntoon.

Otos

Tutkimuksen perusjoukkoon kuuluvat perustutkintoa suorittavat ISCED 5A tason ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijat. Perusjoukko tutkimuksessa oli lähtökohtaisesti tilasto- ja rekisteripohjainen. Tilastokeskus kerää tilastolain (280/2004) mukaisesti henkilö pohjaiset tiedot muun muassa ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoista. Tilastoissa ovat mukana ne kyseisen vuoden 20. syyskuuta jälkeen opintonsa aloittaneet ja edeltävällä lukukaudella läsnä olleet, jotka eivät ole ilmoittautuneet syyslukukauden opiskelijoiksi.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tilastoyhteyshenkilöille lähetettiin tutkimuksen toteuttamiseen liittyvä ennakkokysely keväällä 2009. Tässä yhteydessä toimitettiin informointikirje oppilaitosten rehtoreille. Ennakkokyselyssä oppilaitoksille tiedusteltiin oppilaitoksen sähköpostikäytäntöjä, tiedonkeruun ajankohtaa ja sopivinta tapaa toteuttaa tutkimuksen otos. Otoksen toteuttamisessa vaihtoehtoina oli joko: a) käyttää Tilastokeskuksen keruuhetkellä käytössä olevaa vuoden 2008 tai keväällä 2010 valmistuvaa, vuoden

2009 syyskuun lopun tilanteen mukaista oppilaitostilastokantaa, tai; b) käyttää oppilaitosten omia syksyllä päivittyviä opiskelijarekistereitä. Kyselyn perusteella oppilaitokset suosivat oppilaitosten itse toteuttamaa otospoimintaa, jossa syksyn uudet opiskelijat olivat mukana. Tilastoaineisto ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoista ei sisällä sähköpostiosoitteita, joten yhteystiedot kerättiin suoraan oppilaitoksilta tilaston määrätietoihin tukeutuen. Opiskelijoiden tavoittamista hankaloitti yhteystietojen hajautettu hallinnointi. Suomessa sähköpostiosoitteet ovat eri oppilaitosten järjestelmissä, kun muun muassa Viron opiskelijatutkimuksen sähköpostiosoite -yhteystiedot olivat saatavilla yhden keskitetyn palvelun alta.

Kansallisen tutkimuksen noin 8 400 opiskelijan – koko Euroopassa vajaan miljoonan – otos muodostuu tason ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen perustutkinto-opiskelijoista.³⁵ Tilastokeskus ohjeisti Suomen otospoiminnan ja oppilaitokset lähettivät lokakuussa 2009 pyydytetyt otosmäärät ja yhteystiedot erillisellä suojatun yhteyden käyttöliittymällä. Edustavan otoksen saamiseksi oppilaitoksia ohjeistettiin varmistamaan, että mitään havaintoyksikköjen ryhmää (esimerkiksi tutkinto, koulutusohjelma tai suuntautumisvaihtoehto) ei systemaattisesti suosita tai suljeta otoksen ulkopuolelle. Oppilaitoksia pyydettiin poimimaan tasaväliotannalla joka 26. opiskelijan rekisteristään (ei 1.) oppilasluettelo tiettyyn järjestykseen järjestettynä (tutkinto-, koulutusohjelma- tai suuntautumisvaihtoehtokoodi tai nimi). Ammattikorkeakouluista poimittiin tutkintoon johtavassa nuorten koulutuksessa olevat opiskelijat ja yliopistoista alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa olevat perustutkinto-opiskelijat. Lisäksi kriteerinä oli Suomen kansalaisuus. Kaikki 50 oppilaitosta lähettivät otoksensa sähköpostiosoitteineen Tilastokeskukseen.

Opiskelijamäärät tarkistettiin ja oikaistiin loppuliseen aineistoon marraskuussa 2009 julkaistun ammattikorkeakoulutilaston ja huhtikuussa 2010 julkaistun yliopisto-opiskelijatilaston perusteella sekä oikaistiin vastauskadon aiheuttamat vääristymät aineistossa (ks. aineiston tilastollinen painotus). Tutkimuksen perusjoukkoon kuului ilman edellä

35 ISCED 5A ts. ISCED 5/5A - medium programmes = koulutusaste 6 eli alempi korkeakouluaste ja ISCED 5/A - long/very long programmes = koulutusaste 7 eli ylempi korkeakouluaste

mainittuja opiskelijatutkimuksen rajauksia 303 000 opiskelijaa, joista otosrajausten jälkeen tutkimuksen perusjoukkoon kuului 248 000 opiskelijaa, joista 223 000 oli läsnä olevia. Yliopisto-opiskelijoita oli 140 000 ja ammattikorkeakouluopiskelijoita 108 000. Aineistoa testattiin tarkemmin luomalla kahdet korottavat painokertoimet, joissa olivat mukana a) poissa olevat opiskelijat (ks. Tilastokeskus. Oppilaitostilasto 2009) ja b) vain läsnä olevat opiskelijat (tietokannasta saatava tieto). Raportin estimaatteihin erilaisella painotuksella ei ollut merkittävää vaikutusta (mediaanit ja jakaumat). Korottavat painot on laskettu 248 000 opiskelijamäärän tasolle.

Verkkokyselyn toteuttaminen

Tutkimusaineisto kerääminen internet- eli verkkokyselyn avulla perustui EUROSTUDENT:in laatusuositukseen tutkimusmenetelmästä.³⁶ Manuaalissa todetaan muun muassa puhelin- tai käyntihaastattelujen tuottavan verkkokyselyä korkeammat vastausosuudet. Verkkokyselyn käyttöä puolsivat kuitenkin internetin käytön yleistymisen väestön ja etenkin nuorten keskuudessa, kustannussyyt sekä mahdollisuus toteuttaa näinkin laajan aihepiirin kysely. Suomalaisista 82 prosenttia 16–74 -vuotiaista ilmoitti keväällä 2009 käyttäneensä internetiä edellisten kolmen kuukauden aikana.³⁷ Nuorista 16–34-vuotiaista noin 90 prosenttia käyttää internetiä päivittäin. Lähes kaikki nuoret käyttävät internetiä viikoittain. Kaikista suomalaisista opiskelijoista – mukaan lukien koululaiset eli perusjoukoltaan 385 000 henkilömäärästä – internetiä käyttää päivittäin 93 prosenttia ja vähintään viikoittain lähes 100 prosenttia. Sähköpostin käyttö on yleistä, sillä 91 prosenttia tietokoneen omaavista kansalaisista käyttää sähköpostia. Sähköpostin välityksellä toimitettava verkkokysely oli siten luonteva väline tutkimusmenetelmäksi etenkin tähän tutkimukseen.

Euroopan 27 osallistujamaasta ainakin kaksi kolmesta oli toteuttamassa kyselyä verkkokyselynä, kaksi maata yhdistelmäkeruuna (posti-, verkko-, puhelin- ja käyntihaastattelumenetelmän eri variaatiot). Joissakin maissa,

esimerkiksi Belgiassa, kyselyyn vastasivat kaikki opiskelijat. Espanjassa ja Skotlannissa kysely oli alkuperäisten suunnitelmien mukaan tarkoitus toteuttaa puhelinhaastatteluna. Muutamassa maassa tutkimuksessa käytettiin postikyselyä keruumuotona tai kysely toteutettiin oppilaitoksissa paikallisen henkilökunnan avustuksella (Slovakia) tai oppilaitokset postittivat kyselylomakkeet opiskelijoille (Tšekki). Norja toteutti aikaisemmin tutkimuksen käyntihaastatteluna, nyt verkko- ja postikyselyn yhdistelmänä. Tämä niin sanottu mixed-mode menetelmä oli käytössä ainakin Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa. Ruotsissa kyselyyn vastasi puolet opiskelijoista, Norjassa 37 ja Saksassa 32 prosenttia opiskelijoista. Suomessa odotusarvoksi asetettiin 40–50 prosentin vastausosuus, johon lopulta myös yllettiin.

Opiskelijatutkimus 2010 verkkokysely toteutettiin marras-joulukuussa 2009 seuraavasti: opiskelijoiden sähköpostiosoitteeseen lähetettiin 3.11.2009 pyyntö vastata kyselyyn ja suora linkki verkkolomakkeelle. Noin 8400 sähköpostiosoitteesta 200 ei toiminut syystä tai toisesta. Havainnoista 93 kappaletta poistettiin aineistosta ylipiteina (esimerkiksi ulkomaiset opiskelijat). Massasähköpostilähetyksen onnistumiseksi otos ositettiin kahdeksaan ajoitettuun erään. Vastaamattomia kannustettiin kolmasti vastaamaan. Vastaamattomille opiskelijoille lähetettiin kirje, joka sisälsi oiko-osoitteen verkkokyselyyn kirjautumiseen sekä henkilökohtaisen tunnuksen ja salasanan. Näille vastaamattomille lähetettiin lyhyt tekstiviesti kyselyyn osallistumisesta. Kyselyn mediaanivastausaika oli 26 minuuttia. Kyselyyn osallistuneiden kesken arvottiin kolme opetus- ja kulttuuriministeriön lahjoittamaa minitietokonetta. Verkkokysely suljettiin 22.12.2009.

EUROSTUDENT -konsortio ohjeisti käsikirjassaan maaliskuussa 2010 ydinmuuttujien muodostamis- ja päättelysäännöt sekä listasi aineiston käsittelyyn liittyviä toimintatapoja. Näiden EUROSTUDENT -käsikirjojen viivästyminen hankaloittivat jossain määrin opiskelijatutkimuksen kysymysten ja verkkolomakkeen tekoa sekä aineiston jatkokäsittelyä. Suomen, Itävallan, Englannin/Walesin, Latvian, Sveitsin ja Saksan keruut tapahtuivat etupainotteisina muihin Euroopan maihin nähden.

36 ks. EUROSTUDENT. Planning and executing national online surveys for EUROSTUDENT http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/Planning_and_executing_national_online_surveys_Draft.pdf

37 Tieto- ja viestintäteknikan käyttö -tutkimus 2009. Tilastokeskus

Korkeakoulututkintoa suorittavat suomalaiset opiskelijat Suomessa syksyllä 2009; tutkimuksen perusjoukko, otos ja vastanneet oppilaitoksittain

Oppilaitos	Opiskelijamäärä, ml. poissaolevat lkm	Opiskelijamäärä läsnä olevat lkm	otos lkm	vastaa- jat lkm	vastaus- osuus %
AMK					
Arcada-Nylands svenska yrkeshögskola	1 948	1 750	77	35	45,5
Diakonia-ammattikorkeakoulu	2 312	2 073	107	67	62,6
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	6 573	5 910	211	67	31,8
Humanistinen ammattikorkeakoulu	1 205	1 074	46	18	39,1
Hämeen ammattikorkeakoulu	4 688	4 218	149	73	49,0
Högskolan på Åland	345	325	12	2	16,7
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	5 487	4 821	234	123	52,6
Kajaanin ammattikorkeakoulu	1 675	1 462	51	23	45,1
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	1 929	1 754	42	14	33,3
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu	2 358	2 085	70	23	32,9
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	3 355	2 982	108	38	35,2
Lahden ammattikorkeakoulu	3 874	3 532	124	60	48,4
Laurea-ammattikorkeakoulu	6 282	5 821	210	89	42,4
Metropolia Ammattikorkeakoulu	11 492	10 285	374	192	51,3
Mikkelin ammattikorkeakoulu	3 545	3 112	110	42	38,2
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	6 491	5 802	256	135	52,7
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu	3 561	3 188	139	61	43,9
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu	3 110	2 771	132	53	40,2
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	2 401	2 166	113	50	44,2
Saimaan ammattikorkeakoulu	2 227	2 035	81	22	27,2
Satakunnan ammattikorkeakoulu	4 970	4 442	193	88	45,6
Savonia-ammattikorkeakoulu	5 455	4 852	219	117	53,4
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	3 950	3 518	163	79	48,5
Tampereen ammattikorkeakoulu	4 753	4 227	161	67	41,6
Turun ammattikorkeakoulu	8 028	7 223	264	120	45,5
Vaasan ammattikorkeakoulu	2 667	2 323	77	44	57,1
Yrkeshögskolan Novia	3 175	2 707	115	51	44,3
<i>Yhteensä amk-opiskelijat</i>	107 856	96 458	3 838	1 753	45,7
YO					
Helsingin yliopisto	28 821	26 292	896	408	45,5
Turun yliopisto	13 113	12 037	454	226	49,8
Åbo Akademi	5 169	4 446	172	71	41,3
Oulun yliopisto	13 248	11 986	392	147	37,5
Tampereen yliopisto	12 241	10 893	352	162	46,0
Jyväskylän yliopisto	11 597	10 833	410	212	51,7
Teknillinen korkeakoulu	11 214	9 801	336	176	52,4
Helsingin kauppakorkeakoulu	3 066	2 866	107	43	40,2
Svenska handelshögskolan	1 984	1 746	71	13	18,3
Turun kauppakorkeakoulu	2 228	2 034	77	30	39,0
Vaasan yliopisto	4 061	3 571	132	53	40,2
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	4 832	4 149	166	79	47,6
Tampereen teknillinen yliopisto	9 450	8 085	355	141	39,7
Kuopion yliopisto	4 795	4 503	167	69	41,3
Joensuun yliopisto	6 953	6 151	264	105	39,8
Sibelius-Akatemia	1 097	1 014	37	14	37,8
Taideteollinen korkeakoulu	1 607	1 483	40	18	45,0
Lapin yliopisto	4 310	4 010	149	61	40,9
Teatterikorkeakoulu	323	310	13	6	46,2
Kuvataideakatemia	205	194	7	3	42,9
<i>Yhteensä yo-opiskelijat</i>	140 314	126 404	4 597	2 037	44,3
Kaikki yhteensä	248 170	222 862	8 435	3 790	44,9

ISCED 5A ts. ISCED 5/5A - medium programmes = koulutusaste 6 eli alempi korkeakouluaste ja
ISCED 5/A - long/very long programmes = koulutusaste 7 eli ylempi korkeakouluaste

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat Suomessa syksyllä 2009; tutkimuksen perusjoukko ja vastanneet sukupuolen, iän ja koulutusalan mukaan, osuustarkasteluna*

	Opiskelija- määrä** lkm	Osuus perus- joukossa %	Osuus vastaajissa %	Vastaaja- määrä*** lkm
Ammattikorkeakoulut				
Sukupuoli				
Mies	49 644	46,0	34,9	611
Nainen	58 212	54,0	65,0	1 140
Koulutusala				
Hum. ja kasvatustieteiden ala	1 262	1,2	1,7	29
Kulttuuriala	10 458	9,7	10,7	187
Yht.k.tiet., liiketal. ja hall. ala	20 590	19,1	15,7	275
Luonnontieteiden ala	4 633	4,3	1,9	34
Tekniikan ja liikenteen ala	32 510	30,1	25,4	446
Luonnonvara- ja ympäristöala	3 617	3,4	3,8	67
Sos., terv. ja liikunta-ala	28 052	26,0	33,1	581
Matk., ravitsemis- ja talousala	6 734	6,2	7,5	131
Muu				3
<i>Yhteensä amk</i>	107 856	43,5	46,3	1 753
Yliopistot				
Sukupuoli				
Mies	64 862	46,2	41,3	842
Nainen	75 452	53,8	56,9	1 159
Koulutusala				
Eläinlääketieteellinen ala	418	0,3	0,3	7
Farmasian ala	1 592	1,1	1,1	23
Hammaslääketieteellinen ala	682	0,5	0,3	7
Humanistinen ala	22 427	16,0	15,9	324
Kasvatustieteellinen ala	11 919	8,5	8,4	172
Kauppatieteellinen ala	16 492	11,8	10,3	210
Kuvataiteen ala	205	0,1	0,4	9
Liikuntatieteellinen ala	738	0,5	0,6	12
Luonnontieteellinen ala	20 826	14,8	13,0	265
Lääketieteellinen ala	4 214	3,0	4,4	89
Maatalous- ja metsätieteiden ala	2 697	1,9	1,7	34
Musiikin ala	1 097	0,8	0,8	17
Oikeustieteellinen ala	4 035	2,9	4,0	81
Psykologian ala	1 375	1,0	1,2	25
Taideteollinen ala	2 481	1,8	1,1	22
Teatteri- ja tanssiala	350	0,2	0,3	6
Teknillistieteellinen ala	29 010	20,7	21,2	431
Teologian ala	2 389	1,7	2,0	40
Terveystieteiden ala	2 183	1,6	1,5	30
Yhteiskuntatieteiden ala	15 184	10,8	11,1	226
Muu				7
<i>Yhteensä yliopistot</i>	140 314	56,5	53,7	2 037
Kaikki yhteensä (amk+yo)	248 170			3 790

* erot vastausaktiivisuudessa korjattu tuloksiin painokertoimilla perusjoukon tasolle

** tilaston luku

*** lomakevastaus

Vastauskato, tilastollinen painotus ja tulosten yleistäminen

Tutkimuksen vastausosuus oli 45 prosenttia. Vastausosuus oli ammattikorkeakoulujen osalta 46 prosenttia ja yliopistojen osalta 44 prosenttia. Vastausosuudet vaihtelivat oppilaitoksittain. Parhaiten vastasivat ammattikorkeakouluista Diakonia ammattikorkeakoulu (62,6 %) ja Vaasan ammattikorkeakoulu (57,1 %) sekä yliopistoista Teknillinen korkeakoulu (52,4 %) ja Jyväskylän yliopisto (51,5 %). Heikoiten vastattiin ruotsinkielisistä oppilaitoksista, vaikka niin sähköpostisaatteesta, muistutuskirjeestä kuten lomakkeestakin toimitettiin ruotsinkieliset versiot. Oulun yliopistossa (37,5 %) ja Saimaan ammattikorkeakoulussa (27,2 %) vastattiin muita oppilaitoksia heikommin.

Naisopiskelijat vastasivat sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa miehiä aktiivisemmin. Koulutusalan mukaiset erot olivat yliopisto-opiskelijoiden osalta vähäiset. Ammattikorkeakoulujen osalta eroja vastausaktiivisuudessa oli havaittavissa jossain määrin: yhteiskuntatieteellisen, liiketalouden ja hallinnon alan sekä tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat vastasivat jonkin verran muita opiskelijoita heikommin. Sosiaali-, terveystieteiden ja liikunta-alan opiskelijoita on vastausaineistossa taas heidän suhteellista osuuttaan enemmän. Nuoret opiskelijat vastasivat vanhempia paremmin kyselyyn. Yli 28-vuotiaat ovat aliedustettuina kyselyyn vastanneissa. Raportissa kullekin havainnolle on muodostettu painokerroin, jota käyttämällä voidaan tuloksia tarkastella perusjoukon tasolla.

Aineiston tilastollinen painotus korjaa edellä mainitut eroavuudet vastausosuuksissa. Tutkimukseen vastanneet 3 790 opiskelijaa kuvaavat 248 000 suomalaisen opiskelijan vastauksia heidän elinoloistaan ja toimeentulostaan.

Tutkimuksen ydinkysymykset sisälsivät ajankäyttöä, tuloja ja menoja koskevia määrämuuttujia, jotka eivät sovellu kovin hyvin puhelinhaastatteluna toteutettaviksi ja ovat myös näin itse täytettävänä haasteellisia toteuttaa. Ne, jotka vastasivat verkkokyselyyn kokonaisuudessaan, vastasivat varsin huolellisesti opiskelijatutkimuksen kysymyksiin. Sähköisen lomakkeen toiminnallisuudella (hypyt, ohjeet, ehdot ja raja-arvot) sekä opiskelumiljööseen ja teemoihin liittyvillä taustakuvilla pyrittiin pienentämään vastausrasitetta. Ajankäyttöön, tuloihin ja menoihin liittyi lisäksi yleisiä

ja EUROSTUDENT:in käsittelysääntöjä, jotka on aineistoon ohjelmallisesti korjattu (muun muassa ajankäytön maksimit päivää ja viikkoa kohden). Otoksesta verkkolomakkeen avasi 50 prosenttia vastaajista, 48 prosenttia vastasi lomakkeen tutkintokieliäkysymyksiin, 45 prosenttia työssäolokysymyksiin, 40 prosenttia tuloja ja menoja sekä 37 prosenttia viikoittaista ajankäyttöä koskevaan kysymyksiin ja 39 prosenttia viimeisiin kysymyksiin vanhempien sosiaalisesta asemasta lähtöotoksesta laskettuna.

Aineiston tilastollinen painotus

Kyselytutkimuksissa on pääsääntöisesti käytönä muodostaa kullekin havainnolle paino, jota käyttämällä voidaan tarkastella tuloksia perusjoukon tasolla. Paino ottaa huomioon mahdollisesti otanta-asetelmassa tehdyt rajoitukset ja määritykset. Tässä tutkimuksessa osittamista ja ryväpoimintaa ei käytetty. Painoon liitetään usein kadon harhaa aiheuttavaa vaikutusta pienentäviä sekä estimointia tehostavia elementtejä. Tällaisia ovat yleensä joko perusjoukon estimoinnin kannalta relevantteihin osiin jakavan jälkiosituksen käyttö tai kalibrointimenetelmä, jossa perusjoukon frekvenssijakaumia käytetään reunaehtoina painotuksen muodostamisessa. EUROSTUDENT -tutkimuksen painotus perustuu kalibrointimenetelmään.

Alustava perusjoukon tasolle tulokset korottava paino olisi systemaattisella otannalla $248\ 170 / 3\ 790$ olettaen että kehikkoperusjoukko on ollut satunnaisjärjestyksessä ja katoon päätyneet kohteet ovat samantyyppisiä kuin vastanneet. Tämä paino oli pohjana lopullisten painojen muodostamisessa kalibroinnilla. Sekä ammattikorkeakoulujen että yliopistojen osalta saatiin perusjoukon frekvenssit kahdeksassa ikäluokassa, tarkastelun piiriin kuuluvien koulutusalojen osalta sekä kunkin oppilaitoksen oppilaiden sukupuolijakaumien osalta. Näitä niin sanottuja reunajakaumia käytettiin kalibroinnin kriteereinä. Koska vastanneille olivat saatavilla vastaavat yhteneväiset muuttujat, pystyttiin painojen kalibrointi toteuttamaan, tässä tapauksessa Ranskan tilastoviraston kehittämää SAS-ympäristössä toimivaa CALMAR-makroa hyväksi käyttäen. Muuttaman luokan osalta oli laskennan kannalta järkevää tehdä luokkayhdistelyjä.

Tutkimustulokset on painotettu (oppilaitos, koulutusala, sukupuoli ja ikä) vastaamaan perustutkintoa suorittavia ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoita. Sellaisten opiskelijaryhmien painokertoimet kasvavat, joissa kato oli keskimääräistä suurempi. Painokerroin on aineistossa keskimäärin 59, eli yksi vastaaja edustaa tätä määrää opiskelijoita. Kyselytutkimuksissa käytetään usein tätä huomattavasti suurempia painokertoimia. Painokertoimet vaihtelevat välillä 20 ja 234.

Taulukoissa esiintyvät kokonaisluvut ovat otoksesta laskettuja opiskelijaestimaatteja. Niihin liittyy tilastollisesta otannasta johtuvaa satunnaisvaihtelua. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yli 10 000 opiskelijamäärätiedot (noin 150 vastaajaa) ovat luotettavia tai melko luotettavia (+/- 2 %). Tätä pienempiin määrälukuihin (3 000–10 000 opiskelijaa) on suhtauduttava varauksella (+/- 2-14 %) ja vielä tätäkin pienempiä lukuja ei voida tulkita (alle 3 000 opiskelijaa tai alle 50 vastaajaa kyselyaineistossa). Opiskelijatutkimus toteutettiin suurella otoskoollla ja yksinkertaisella satunnaisotannalla, jossa kaikilla perusjoukon havaintoyksiköillä oli samansuuruisen todennäköisyys tulla valituksi otokseen.

Satunnaisvaihtelun lisäksi virheitä tuloksiin syntyy myös systemaattisen vaihtelun seurauksena. Systemaattista virhettä tuloksiin voi syntyä myös salailun tai huonosti muotoiltujen kysymysten vuoksi. On myös mahdollista, että kiireisten tai haastavissa elämäntilanteissa olevien, kuten perheellisten tai paljon

työssäkäyvien opiskelijoiden kohdalla vastausaktiivisuus ei ole yhtä korkeaa kuin muilla ryhmillä. Systemaattisen virheen määrä voidaan joidenkin kysymysten kohdalla periaatteessa arvioida muista lähteistä – kuten erilaisista opiskelijatilastoista ja tutkimuksista – saadun tiedon avulla. Käytännössä systemaattisen virheen arviointi tutkimusaineiston sisältä käsin on vaikeaa.

Verkkokyselyihin liittyvää niin sanottua leikkilään vastaamista karsittiin pudottamalla aineistosta liian nopeasti vastanneet sekä tarkastelemalla niin sanotut outlieri vastauksia (poikkeavia vastauksia) loogisuustarkastuksin. Vain muutama havainto poistettiin aineistosta tästä syystä (esim. ylisuuret viikkotunnit tai tulot). EUROSTUDENT ohjeisti aineiston päätelysääntöjä käsikirjoissaan sekä näitä pohjustavissa seminaareissaan Haagissa, Berliinissä ja Prahassa, johon myös Suomesta osallistuttiin.

Esimerkki tietojen yleistämisestä

Lähes kolmanneksella, eli 31 prosentilla opiskelijoista on ollut säännöllinen ansiotyö (yli vuoden ajan ja työssä enemmän kuin 20 tuntia viikossa) ennen opintojen alkua. Otoksen koko on tässä esimerkissä 3 790 opiskelijaa, eli kaikki vastanneet. Tällöin voidaan sanoa 95 % todennäköisyydellä, että säännölliseen ansiotyöhön osallistuminen on opiskelijoiden keskuudessa ollut 29,3–32,7 prosenttia.

Luottamusvälilaskelma prosenttiosuuksille (95 % todennäköisyys)

Tulos %	Kantaluku, josta prosentit laskettu aineistossa ja vastaava opiskelijamäärä						
	100 n. 6 500	200 n. 13 000	500 n. 33 000	1 000 n. 65 000	2 000 n. 130 000	3 000 n. 200 000	5 000 n. 325 000
10 tai 90	5,9	4,2	2,6	1,9	1,3	1,1	0,8
20 tai 80	7,8	5,5	3,5	2,5	1,8	1,2	1,1
30 tai 70	9	6,4	4	2,8	2	1,7	1,3
40 tai 50	9,6	6,8	4,3	3	2,1	1,8	1,4
50	9,8	6,9	4,4	3,1	2,1	1,8	1,4

Kyselyaineistossa vastaajia 3 790 ja opiskelijamäärä 248 000 (ml. poissaolevat)

Opiskelijatutkimus 2010 -kyselylomake

Mitä odotuksia sinulla on opintojesi suhteen? Onko opintotukesi sinulle riittävä vai työskenteletkö opintojen ohella? Oletko aikeissa jatkaa opiskelua suorittuasi tutkinnon? Kysely tuottaa tutkimustietoa suomalaisten opiskelijoiden sosiaalisesta ja taloudellisesta asemasta. Myös muissa Euroopan maissa tehdään vastaava kysely. Tilastokeskus toteuttaa opetusministeriön toimeksiannosta tiedonkeruun noin 10 000 korkeakouluopiskelijalle. Hankkeeseen osallistuvat opetusministeriön ohella Kela, Suomen ylioppilaiden liitto (SYL) sekä Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto (SAMOK). Vastanneiden kesken arvotaan 3 minikannettavaa tietokonetta, arvonta suoritetaan tammi-kuussa 2010.

Pyydämme vastaamaan 15.11.2009 mennessä.

TILASTOKESKUS OPETUSMINISTERIÖ

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Valitse seuraavista ammattikorkeakoulu tai yliopisto, jossa opiskelet:

Jos suoritat useampaa kuin yhtä tutkintoa samanaikaisesti, vastaa koko kyselyssä sen tutkinnon mukaisesti (vain yhden), jota pidät pääasiallisena suorittamanasi tutkintonasi.

Ammattikorkeakoulu
oppilaitos
Yliopisto
oppilaitos

1.1a Mitä tutkintoa suoritat parhaillaan?

Pääasiallinen tutkintosi

Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Muu, mikä?

1.1b Milloin aloit suorittaa tutkintoa, jota nyt opiskelet?

2009-- aikaisemmin kuin 1980
Kuukausi

1.1c Oliko tämä ensisijainen hakukohteesi?

Kyllä Ei

1.1d Kuinka monena hakukertana olet pyrkinyt opiskelemaan tätä korkeakoulututkintoa?

krt (mukaan luettuna hakukerta, jolloin sait opinto-oikeuden)

1.2 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tämänhetkistä opiskelutilannettasi?

Päätoiminen opiskelija
Sivutoiminen opiskelija
Muu, mikä?

1.3 Suoritatko opintojasi etäopiskeluna?

(esim. virtuaalinen tradenomitutkinto etänä)
Kyllä Ei

1.4 Mitä alaa opiskelet?

Ammattikorkeakoulut
Yliopistot

1.5 Millä paikkakunnalla opiskelet?

1.6 Oletko aikeissa jatkaa opiskelua suorittuasi tutkinnon, jota tällä hetkellä opiskelet?

Voit valita useita vaihtoehtoja
Kyllä, aion suorittaa alemman korkeakoulututkinnon Suomessa
Kyllä, aion suorittaa alemman korkeakoulututkinnon ulkomailta
Kyllä, aion suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon Suomessa

Kyllä, aion suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon ulkomailla
Kyllä, aion suorittaa jatkotutkinnon Suomessa
Kyllä, aion suorittaa jatkotutkinnon ulkomailla
Kyllä, aion suorittaa muun kuin korkeakoulututkinnon
En aio jatkaa opintojani
En tiedä vielä

1.7 Mikä on tutkintokieliesi?

Suomi Ruotsi Englanti

1.8 Mitä odotuksia sinulla on opintojesi suhteen?

Opintokokonaisuuteni antaa kattavan perustan työelämään siirtymiselle
Miten tärkeänä pidät tätä seikkaa?
Hyvin tärkeänä-Melko tärkeänä-Tältä väliltä-Ei niin tärkeänä-Ei lainkaan tärkeänä
Opintokokonaisuuteni antaa kattavan perustan henkilökohtaiselle kehitykselle
Miten hyvin opintokokonaisuutesi vastaa väittämää?
Hyvin tärkeänä-Melko tärkeänä-Tältä väliltä-Ei niin tärkeänä-Ei lainkaan tärkeänä

1.9 Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?

Täysin samaa mieltä – Samaa mieltä – Ei samaa eikä eri mieltä – Eri mieltä – Täysin eri mieltä
Suhtaudun luottavaisesti tulevaisuuteeni
Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä omalle alalle vuoden sisällä valmistumisestani
Uskon saavani koulutustasoa vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani
Uskon työllistyväni vakituiseen työsuhteeseen vuoden sisällä valmistumisestani
Valitsemallani alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne
Pitkitän opiskelujani lykätäkseni valmistumistani
Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, saatan lähteä ulkomaille työnhakuun
Uskon, että nykyinen suhdannetilanne vaikeuttaa valmistumisen jälkeistä työllistymistäni
Aion valmistua suunnitellusti nykyisestä taloudellisesta tilanteesta huolimatta
Pelkään joutuvani työttömäksi heti valmistumiseni jälkeen

2.1 Millaisessa asuinympäristössä asuit lukion tai ammatillisen koulutuksen aikana?

Valitse sopivin vaihtoehto
Suuren tai suurehkon kaupungin keskustassa
Suuren tai suurehkon kaupungin esikaupunkialueella tai lähiössä
Muussa kaupungissa
Maaseutupaikkakunnan kylässä tai taajamassa
Maaseudun haja-asutusalueella

2.2 Minkä tutkinnon olet suorittanut ennen nykyisten korkeakouluopintojesi aloittamista?

Voit valita useita vaihtoehtoja
Ylioppilastutkinto tai lukion oppimäärä
Ammatillinen perustutkinto
IB / Reifeprüfung / EB
Alempi korkeakoulututkinto
Ylempi korkeakoulututkinto
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Jokin muu, mikä?

2.3 Milloin suoritit lukion oppimäärän tai ammatillisen koulutuksen?

Merkitse valmistumisvuosi

2.4a Onko sinulla ollut muita kuin nykyinen tutkinto-oikeus jossain korkeakoulussa?

Kyllä Ei

2.4b Milloin aloitit korkeakouluopinnot ensimmäisen kerran?

2.4c Mikä oli ensimmäinen tutkinto-oikeutesi?

Ammattikorkeakoulut
Humanistinen ja kasvatustieteiden ala
opinnot kesken
opinnot keskeytetty
valmistunut
--- jatkuu...
Yliopistot
Eläinlääketieteellinen ala
opinnot kesken
opinnot keskeytetty
valmistunut
--- jatkuu...

2.5 Ei kysymystä (Eurostudent-kysymys ks. K1.1b)

2.6 Oliko sinulla kokemusta työelämästä ennen korkeakouluopintojasi?

Voit valita useita vaihtoehtoja
Kyllä, minulla oli säännöllinen ansiotyö (vähintään vuoden ja töitä 20h/vko tai enemmän)
Kyllä, tilapäisiä töitä (alle vuoden tai vähemmän kuin 20h/vko)
Kyllä, aiempaan koulutukseen kuuluva harjoittelu
Ei ollut kokemusta

2.7 Oletko pitänyt vähintään yhden vuoden mittaisen tauon opiskeluistasi lukion tai ammatillisen koulutuksen jälkeen tai nykyisten opintojesi aikana?

Kyllä Ei

2.8a Miten käytit aikasi edellä mainitun tauon aikana?

Voit valita useamman vaihtoehdon

Ase- tai siviilipalvelus

Äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaa

Työtön

Opiskelu Suomessa (opistossa, avoimessa korkeakoulussa tms.)

Työskentely Suomessa

Opiskelu ulkomailla

Työskentely ulkomailla

Jokin muu, mikä?

2.8b Milloin pidit tämän vähintään yhden vuoden mittaisen tauon opinnoissasi?

Lukion tai ammatillisen koulun jälkeen ennen nykyisten korkeakouluopintojen aloittamista
Korkeakouluopintojesi aikana, ennen valmistumista
Aiemman korkeakoulututkimuksen suorittamisen jälkeen, ennen uusia korkeakouluopintoja
Muu, mikä?

Seuraavaksi muutama kysymys opiskeluoloistasi

3.1 Millaiset ovat perhesuhteesi lukukauden aikana?

Asun yksin omissa taloudessani (tai soluasuinnossa)

Asun yhteistaloudessa tai "kimpakkämpässä" (yhteinen vuokrasopimus)

Asun puolison kanssa (avo- tai avioliitossa / rekisteröidyssä parisuhteessa)

Asun yksin lapsen / lasten kanssa

Asun puolison ja lapsen / lasten kanssa

Asun vanhempieni luona

Muu, mikä?

3.2 Mikä on asumismuutosi?

Vuokralla opiskelija-asunnossa

Vuokralla muuten kuin opiskelija-asuntolassa (vapaiden markkinoiden, kaupungin tms. vuokra-asunto; yksin tai muiden kanssa)

Itse omistamassani (tai yhdessä puolison kanssa omistamassamme) asunnossa

Vanhempien, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa

Asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa

Vanhempien tai sukulaisten luona

Muuten, miten?

3.3 Miten tyytyväinen olet asumismuotoosi?

Erittäin tyytyväinen – Melko tyytyväinen – Täältä väliltä

– Melko tyytymätön - Erittäin tyytymätön

3.4a Kuinka kauan keskimäärin matkasi kestää asunnoltasi oppilaitokseesi? (minuuttia / suunta)

merkitse minuuteissa

3.4b Entä kuinka pitkä matka sinulla on asunnoltasi oppilaitokseesi? (kilometriä / suunta)

esim. 0,2 km, 3 km ...

Seuraavaksi muutama kysymys tuloista ja menoista

Tulojen ja menojen arviointi on työlästä, mutta tutkimuksemme kannalta on erittäin arvokasta, jos jaksat sen tehdä!

Käytettävissä olevilla tuloilla tarkoitetaan käteen jääviä nettotuloja (tulot verojen jälkeen) riippumatta siitä, milloin ne on ansaittu. Laita "0" siihen kohtaan, josta et ole vastaanottanut tuloja. Jos sinulla ei ole lainkaan tuloja, merkitse "0" kohtaan "yhteensä".

3.5 Arvioi kuukausittain käytettävissäsi olevat keskimääräiset tulosi lukuvuoden aikana seuraavan ryhmittelyn mukaisesti. (euroa / kk, keskimäärin)

Opintoraha

Asumislisä

Asumistuki

Opintolaina

Palkkatulot

Vanhempien / sukulaisten tuki

Puolison tuki

Säästöt (kuukautta kohden käytettävissä oleva määrä riippumatta siitä, milloin hankittu)

Toimeentulotuki

Muut sosiaaliturvaetuudet (esim. lapsilisä)

Muut tulonlähteet

KAIKKI TULOT YHTEENSÄ euroa / kk

3.6 Arvioi kuukausittain keskimääräiset menosi seuraavan ryhmittelyn mukaisesti.

Elinkustannukset kuukaudessa, opiskeluun liittyvät

kulut ja muut kulut euroa / kk, keskimäärin

Menot yhteensä -- josta vanhemmat / sukulaiset / puoliso maksavat euroa / kk

Asuminen (vuokra, lainanlyhennys, yhtiövastike, sähkö-, vesimaksu ym.)

Ruoka

Vaatteet

Lastenhoitomenot

Liikennevälineet, matkustaminen (ei ulkomaan)

Lääkkeet, terveyspalvelut, tapaturma- ja

sairausvakuutukset

Henkilökohtainen hygienia

Puhelinlasku ja tietotekniikka

Harrastukset ja vapaa-aika

Nautintoaineet ja juhliminen

Muut säännölliset kulut

Opiskelumateriaalit (esim. kirjat, luentomateriaalit, kopiokortit)

Muut opiskeluun liittyvät kulut

KAIKKI MENOT YHTEENSÄ euroa / kk

3.7a Missä määrin olet samaa mieltä seuraavan väittämän kanssa?

Minulla on riittävä rahoitus kattamaan kuukausittaiset menoni.

Täysin samaa mieltä – Jossain määrin samaa mieltä – Tältä väliltä – Jossain määrin eri mieltä - Täysin eri mieltä

3.7b Mikä on mielestäsi pienin mahdollinen rahamäärä (netto) kuukaudessa, jonka tarvitset välttämättömiin elinkustannuksiin ja asumismenoihin tullaksesi toimeen nykyoloissa?

euroa / kk

3.7c Missä määrin olet samaa mieltä seuraavan väittämän kanssa?

Ottaen huomioon nykyisen elämäntilanteeni, koen olevani köyhä.

Täysin samaa mieltä – Jossain määrin samaa mieltä – Tältä väliltä – Jossain määrin eri mieltä - Täysin eri mieltä

3.7d Kuinka paljon nostat tavallisimmin lukuvuoden aikana opintotukea (opintorahaa, asumislisää tai opintolainaa)?

- 0 kk
- 1-3 kk
- 4-6 kk
- 7-9 kk
- 10-12 kk

3.7e Oletko rajoittanut opintotukikuukausien käyttöä (esimerkiksi palauttanut tai perunut tukea) nykyisten opintojesi aikana?

Voit valita useita vaihtoehtoja

Kyllä, opintotuen tulo rajojen vuoksi

Kyllä, opintosuoritusvaatimusten vuoksi (4,8op/kk)

Kyllä, tukikuukausien enimmäismäärän riittävyyden vuoksi

Muu syy, mikä?

En ole rajoittanut

3.8 Käytkö ansiotyössä kuluvan lukukauden aikana?

Kyllä, työskentelen säännöllisesti lukukauden aikana

Kyllä, työskentelen epäsäännöllisesti lukukauden aikana

En työskentele lukukauden aikana

3.9 Oletko käynyt ansiotyössä lukukausien välisillä lomajaksoilla viimeisen 12 kuukauden aikana?

Kyllä Ei

3.10 Mikä seuraavista väittämistä vastaa parhaiten käsitystäsi opiskelun tärkeydestä sinulle?

Opiskelu on minulle tärkeämpää kuin muut aktiviteetit

Opiskelu ja muut aktiviteetit ovat minulle yhtä tärkeitä

Muut aktiviteetit ovat minulle opiskelua tärkeämpiä

Seuraavaksi kysymyksiä ajankäytöstä

Yritä muistella, kuinka monta tuntia käytät aikaa päivittäin opiskeluun viikonloppu mukaan lukien.

Merkitse "0" kohtaan, johon et käytä tavallisesti aikaa.

3.11 Kuinka monta tuntia viikossa käytät keskimäärin opetuksen seuraamiseen, itsenäiseen opiskeluun ja ansiotyöhön?

maanantai tiistai keskiviikko torstai perjantai lauantai sunnuntai

Opetus (luennot, seminaarit, kokeet..)

Itsenäinen opiskelu (lukeminen, kirjalliset tehtävät)

Ansiotyö

3.12 Mitä mieltä olet kokonaistyömäärästä, jonka käytät opintoihin ja työssäkäyntiin?

Erittäin tyytyväinen Melko tyytyväinen Tältä väliltä

Melko tyytymätön Erittäin tyytymätön

3.13 Miten arvelet lukukausien aikaisen työnteon vaikuttavan opintojesi etenemiseen?

Työnteko edistää opintojani huomattavasti

Työnteko edistää opintojani jonkin verran

Työssäkäynnillä ei ole vaikutusta opintojeni edistymiseen

Työnteko on haitannut opintojeni edistymistä jonkin verran

Työnteko on haitannut opintojeni edistymistä huomattavasti

3.14 Ovatko opintosi edenneet omien tavoitteidesi mukaisesti?

Kyllä, opintoni ovat edenneet tavoitteideni mukaisesti

Opintoni ovat edenneet tavoitteitani nopeammin

Opintoni ovat edenneet tavoitteitani hitaammin

3.15 Jos opintosi ovat edenneet tavoitteitasi hitaammin, mitkä ovat keskeisimmät syyt tähän?

Valitse yhdestä kolmeen keskeisintä syytä

Opintojen työläys

Puutteellinen opintojen ohjaus

Opiskelumateriaalien tai -välineiden heikko saatavuus

Heikko opiskelumotivaatio tai kokemus väärällä alalla opiskelemisesta

Puutteelliset opiskelunvalmiudet tai -taidot

Työssäkäynti

Aikaa vievä harrastus

Sairaus

Toimeentulovaikeudet

Elämäntilanne, henkilökohtaiset syyt

Aktiivisuus opiskelijajärjestöissä tms.

Jokin muu, mikä?

4.1 Oletko suorittanut tutkintoosi liitettäviä opintoja tai harjoittelua ulkomailla?

Kyllä, tutkintoon liittyviä opintoja
Kyllä, opintoihin liittyvän harjoittelun
En, mutta aion / haluaisin
En

4.2a Missä maassa olet ollut opiskelemaan tai opintoihin kuuluvassa harjoittelussa ja kuinka monta kuukautta?

Merkitse korkeintaan 4 pisintä jaksoa

Maa Kesto kuukausissa

Maa 1 Maa 2 Maa 3 Maa 4

4.2b Olivatko ulkomailla suoritettut opintosi osajotkin alla lueteltua ohjelmaa?

Määrittele ohjelman nimi. Voit valita tarvittaessa useita kohtia.

TEMPUS

ERASMUS

ERASMUS MUNDUS

NORDPLUS

LINGUA

Eivät osa ohjelmaa (esim. kahden välinen sopimus tai oma-aloitteisesti hankittu opiskelupaikka)

Muu EU-ohjelma, mikä?

Muu ohjelma, mikä?

4.2c Järjestitkö harjoittelupaikan itse, vai auttoiko korkeakoulu paikan hankkimisessa?

Järjestin harjoittelupaikan itse

Korkeakoulu auttoi paikan hankkimisessa

4.3 Mitä seuraavista rahoitusvaihtoehtoista käytit opiskellessasi (ml. harjoittelu) ulkomailla? Mikä niistä oli pääasiallinen rahoitusmuoto?

Voit valita useita rahoitusvaihtoehtoja, mutta valitse vain yksi pääasiallinen rahoitusmuoto

Rahoitusmuoto Pääasiallinen rahoitusmuoto

Lähtömaan opintoraha / asumislisä

Lähtömaan opintolaina

Lähtömaan stipendi tms.

Kohdemaan opintotuki / stipendi

Kohdemaan opintolaina

Vanhempien / sukulaisten tuki

Säästöt aiemmista palkkatuloista

Palkkatulot ulkomailla opintojen ohella tehdystä työstä

Jokin muu, mikä?

4.4 Kuinka tärkeänä pidit seuraavia seikkoja ulkomaan opinnoissa ja täytyivätkö odotuksesi seuraavien seikkojen osalta?

TÄRKEYS ODOTUSTEN TÄYTTYMINEN

Erittäin tärkeä Tärkeä Tältä väliltä Ei Tärkeä Ei

lainkaan tärkeä

Täytyivät erittäin hyvin Täytyivät hyvin Tältä väliltä

Täytyivät huonosti Täytyivät erittäin huonosti
Henkilökohtainen kehittyminen
Kielitaidon parantuminen
Opetuksen laatu
Oppilaitoksen akateeminen taso
Sosiaalinen sopeutuminen
Palvelut kohdeoppilaitoksessa
Muut tukipalvelut (asuminen, terveydenhuolto ym.)

4.5 Kuinka suurena esteenä näet seuraavat seikat ulkomailla suoritettaville opinnoillesi?

ASTEIKKO 5= ERITTÄIN SUURI ESTE 1=EI LAINKAAN ESTE

Riittämättömät vieraan kielen taidot

Vaikeudet informaation saannissa

Majoitusongelmat kohdemaassa

Kumppanista, lapsista tai ystävistä erossa olo

Sosiaalietuuksien menetyks (lapsillisä, opiskelijalainat)

Rahan ansaintamahdollisuuksien menetyks

Oletettavat ylimääräiset taloudelliset kustannukset

Oman päättävyyden puute

Oletettava vähäinen hyöty tutkinnolleni

Oletus, että opinnot viivästyvät

Rajallinen pääsy vaihto-ohjelmiin lähtömaassa

Ongelmat kohdemaan maahantulosäädösten kanssa (viisumi, oleskelulupa)

Rajallinen pääsy toivottuun kohdemaan oppilaitokseen tai ohjelmaan

Ulkomaanopinnot eivät sovi tutkintoni rakenteeseen

Sairaus / fyysinen vamma

Oman korkeakoulun kannustuksen puute

4.6a Oletko tehnyt muihin kuin nykyisiin opintoihin liittyviä opintoja tai työskentelyjaksoja ulkomailla?

Kyllä Ei

4.6b Mitä muihin kuin nykyisiin opintoihin liittyviä ulkomaanopintoja tai työskentelyjaksoja olet suorittanut?

Jos sinulla on ollut useampia jaksoja, viittaa viimeisimpään opintojaksoon.

Kesto kuukausissa Maa

Tutkimusharjoittelu

Työharjoittelu

Työ

Kesäkoulu (Summer school)

Kielikurssi

Jokin muu, mikä?

5.1 Milloin olet syntynyt?

Vuosi 19 Kuukausi

5.2 Sukupuolesi?

Nainen Mies

5.3 Oletko syntynyt Suomessa?

Kyllä Ei

5.4a Ovatko molemmat vanhempasi syntyneet Suomessa?

Kyllä Ei En tiedä

5.4b Missä vanhempasi ovat syntyneet?

isä äiti
Suomessa
Pohjoismaissa
EU:n alueella
EU:n ulkopuolella
En tiedä / ei koske minua

5.4c Oletko asunut elämäsi aikana muuten kuin opiskelujen vuoksi jossain toisessa maassa yli puoli vuotta?

Kyllä Ei

5.5 Miten arvioisit kielitaitosi?

Yksi vaihtoehto / rivi, asteikko 0-4 ja äidinkieli=5
Äidinkieli Erittäin hyvä Melko hyvä Tyydyttävä Auttava
Ei osaamista
Suomi
Ruotsi
Englanti
Saksa
Ranska
Venäjä
Jokin muu, mikä?

5.6 Onko sinulla lapsia?

Kyllä Ei

5.7 Kuinka monta lasta sinulla on?

1 -- 5 tai enemmän

5.8a Minkä ikäinen on nuorin lapsesi?

alle vuoden -- 18 vuotta tai enemmän

5.8b Koetko perheen vaikuttavan opintoihisi hidastavasti tai nopeuttavasti?

Kyllä, perhe nopeuttaa opintojani / valmistumistani
Kyllä, perhe hidastaa opintojani / valmistumistani
Perheellä ei ole vaikutusta opintojeni etenemiseen

5.9 Vaikuttaako jokin alla olevista syistä opintojesi kulkuun heikentävästi?

Krooniset sairaudet
Psykykinen oireilu
Fyysiset vammat
Keskittymisvaikeudet / jännittäminen
Stressi opintojen edistymisestä
Muut sosiaaliset vaikeudet
Muut opiskelukykyä heikentävät syyt
(esim. erilaiset oppimisvaikeudet)

Muut terveydelliset ongelmat
Ei opintoja hidastavia seikkoja
Jokin muu, mikä?

5.10 Otetaanko edellä mainitut opintoja hidastavat seikat huomioon opinnoissasi?

Erittäin hyvin Melko hyvin Tältä väliltä Melko huonosti
Erittäin huonosti
Vielä muutama kysymys perhetaustastasi.
Osa kysymyksistä koskee äitiäsi ja isääsi, tai niitä henkilöitä jotka ovat olleet sinulle vanhempina, esimerkiksi huoltajat, isovanhemmat, isä- ja äitipuoli, kasvattivanhemmat jne.

6.1 Mikä on korkein koulutustaso, jonka äitisi ja isäsi ovat suorittaneet?

isä äiti
Kansa-, keski- tai peruskoulu
Ylioppilas
Ammatillinen tutkinto
Opistotutkinto
Alempi korkeakoulututkinto
Ylempi korkeakoulututkinto
Yliopiston jatkotutkinto
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
En tiedä / ei koske minua

6.2 Mikä on isäsi ja äitisi tämänhetkinen pääasiallinen toiminta?

isä äiti
Kokoaikainen ansiotyö
Osa-aikainen ansiotyö
Omaa kotitaloutta hoitava
Äitiys-, vanhempain- tai hoitovapaa
Työtön
Eläkkeellä, sairaus
On jo edesmennyt
En tiedä / ei koske minua

6.3 Mikä on isäsi ja äitisi viimeisin tai entinen ammatti?

Valitse alla olevasta ns. ammattiluokitus 2001:sta sopivin vaihtoehto (suluissa esimerkkiammatteja luokituksesta)
isä äiti
Johtaja (yrityksen tai järjestön johtaja, ylempi virkamies)
Erityisasiantuntija (lääkäri, opettaja, tutkija, toimittaja)
Asiantuntija (sairaanhoitaja, operaattori, konepäällikkö, agrologi, isännöitsijä, myymälänhoitaja, ylikonstaapeli)
Yksityisyrittäjä
Toimisto- tai asiakaspalvelutyöntekijä (sihteeri, kirjastonhoitaja, varastonhoitaja, matkatoimistovirkailija, postinkantaja)
Palvelu-, myynti- tai hoitotyöntekijä (lentoemäntä,

kokki, perushoitaja, kampaaja, poliisi, myyjä)
Maanviljelijä, metsätyöntekijä
Rakennus-, korjaus- tai valmistustyöntekijä
Prosessi- tai kuljetustyöntekijä (teollisuudessa,
kuljetusalalla)
Muu työntekijä (puhelinmyyjä, kotiapulainen,
huoltomies, vahtimestari, rakennusalan avustava
työntekijä, pakkaaja)
Sotilasammatti (upseeri, sotilasammattihenkilöstö)
Palkkatyön ulkopuolella
En tiedä / ei koske minua

6.4 Mihin sijoittaisit omat vanhempasi seuraavalla sosiaalista ja yhteiskunnallista asemaa kuvaavalla asteikolla yhdestä kymmeneen?

10 Korkea asema 9 8 7 6 5 4 3 2 1 Matala asema

Huomiot tai kysymykset opiskelijatutkimuksesta:

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2010 ilmestyneet

1	Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014	10	Kulttuuri – tulevaisuuden voima; Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta
4	Luonnontieteiden, lukemisen ja matematiikan osaamisen arviointi. PISA 2006 -VIITEKEHYS	12	Kultur – kraft för framtiden; Kommitténs förslag till redogörelse om kulturens framtid
5	Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos; RAKE-yhteishankkeen (2008–2009) loppuraportti	13	Creative Economy and Culture in the Innovation Policy
6	Perusopetuksen laatukriteerit	14	Fostran till globalt ansvar. Slutrapport från styrgruppen för projektet om globalt ansvar
7	Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen	15	Kuntien liikuntatoimen talous- ja henkilöstötietoja vuosilta 2006–2009
8	Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2008	16	Opetusministeriön kansalaisjärjestöstrategia
9	Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Globaalivastuuprojektin ohjausryhmän loppuraportti	17*	Konst och kultur ger välfärd – förslag till åtgärdsprogram 2010–2014
		18	Culture – Future Force; Report on the futures of culture

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2010 ilmestyneet

- 1 Koulutus ja kulttuuri. Vuosikatsaus 2009–2010
- 7 Noste-ohjelma 2003–2009. Loppuraportti
- 8 Noste Programme 2003–2009. Final Report
- 9* Art and Culture for Well-being –proposal for an action programme 2010–2014
- 10* Näin suomalaista kulttuuria viedään; Kulttuurivientiraportti 2009
- 11* Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusviennin strategiset linjaukset
- 13 Tohtoritarve 2020-luvulla. Ennakointia tohtorien työmarkkinoiden ja tutkintotarpeiden pitkän aikavälin kehityksestä
- 14 Tiedepolitiikan kansainvälisiä kehitystrendejä 2000-luvulla. Finnish Science Policy in International Comparison -hanke
- 16* Interim Evaluation of the Lifelong Learning Programme 2007–2009 in Finland
- 17 PISA, PIAAC, AHELO: Miksi ja miten OECD mittaa osaamista?

* Ei painettu, vain verkossa

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 978-952-485-951-6 (nid.)

ISBN 978-952-485-952-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0327

ISSN 1799-0327 (painettu)

ISSN 1799-0335 (PDF)

Helsinki 2010

